

YETİŞTİRME YURDU YAŞANTISI GEÇİREN
ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SORUNLARI

Munise Gür

Inönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav
Yönergesi'nin

Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Bilim Dalı için öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Malatya

Ocak, 1990

"Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne"

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Psikolojik
Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____

Üye _____

Üye _____

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim
üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 199...

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, yetiştirme yurtlarında ve ortadereceli okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerine olan gereksinimin önemi düşünülerek korunmaya muhtaç çocuk kapsamına giren ve Malatya Yetiştirme Yurdunda kalan ortaokul öğrencilerinin sorunlarının saptanması amaçlanmıştır.

Araştırma bir çok kişinin katkıları ile ger-
çekleştirilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında ilgi, yardım ve desteğini içtenlikle ve titizlikle sürdürerek araştırma-ya büyük katkıda bulunan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Süleyman Doğan'a sevgi ve saygılarımla teşekkür ederim. Ayrıca araştırmanın çeşitli aşamalarında yardım-
larını gördüğüm sayın hocalarım Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kılıç ve Dr. Abide Güngör'e şükranlarımı sunarım.

Araştırma verilerinin analizinde ve değerlen-
dirilmesinde yardımlarını esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Saim Yoloğlu'na ve araştırmanın yürütülmesi sırasında çeşitli biçimlerde yardımlarını gördüğüm Arş. Grv. arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Malatya Yetiştirme Yurdunda ve Sümer, Yeşiltepe, Hacı Ahmet Akıncı Liselerinde uygulama yapmama olanak sağlayan tüm yönetici ve öğretmenlere ve araştırmaya ka-

tılan tüm öğrencilere teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma süresince tüm çabalarım ve çalışmalarım beni yalnız bırakmayan aileme de ayrıca teşekkür ederim.

Ocak, 1990

Munise Gür

Malatya

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONAY	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar	x
BÖLÜM I GİRİŞ	1
Problem	13
Alt Problemler	14
Denenceler	15
Sayıltılar	16
Sınırlamalar	16
Tanımlar	17
Araştırmanın Önemi	18
BÖLÜM II İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR	20
Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Bazı Görüşler	20
Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Varolan Koruma Önlemleri ve Bu Önlemlere İlişkin Bazı Görüşler	25
Korunmaya Muhtaç Çocuklara İliş- kin Yurt Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar	30
Korunmaya Muhtaç Çocuklara İliş- kin Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar	42
BÖLÜM III YÖNTEM	56
Evren	56

	<u>Sayfa</u>
Örneklem	56
Veri Toplama Araçları	59
Problem Tarama Envanteri	60
Problem Tarama Envanterinin Güncelleştirilmesi	60
Problem Tarama Envanterinin Ön Denemesi	62
Problem Tarama Envanterinin Geçerlik Çalışması	64
Problem Tarama Envanterinin Güvenirlilik Çalışması	65
Problem Tarama Envanterinin Puanlanması	66
Öğrenci Kişisel Bilgi Formu	66
Verilerin Toplanması	67
İstatistiksel Çözümleme	68
BÖLÜM IV BULGULAR	71
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre İncelenmesi	71
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Yaygın Sorunları	76
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre Karşılaştırılması	81
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Bazı Ortak Değişkenlere Göre İncelenmesi	85

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sorunları	86
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sorunları	88
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Sorunlarını Etkileyen Bazı Değişkenler	92
Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Sorunları	93
Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Geliş Yaşına Göre Sorunları	96
Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere Göre Sorunları	98
Öğrencilerin Yetiştirme Yurdunda Kalış Süresine Göre Sorunları	100
Öğrencilerin Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Sorunları	101
BÖLÜM V TARTIŞMA VE YORUM	105
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre İncelenmesi	105
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Yaygın Sorunları	110
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre Karşılaştırılması	113

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Bazı Ortak Değişkenlere Göre İncelenmesi	116
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sorunları	116
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sorunları	119
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Sorunlarını Etkileyen Bazı Değişkenler	121
Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin Sorunları	121
Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Geliş Yaşına Göre Sorunları	123
Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere Göre Sorunları	125
Öğrencilerin Yetiştirme Yurdunda Kalış Süresine Göre Sorunları	127
Öğrencilerin Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Sorunları	129
BÖLÜM VI VARGI VE ÖNERİLER	131
Öneriler	135
BÖLÜM VII ÖZET	139
KAYNAKLAR	142
EKLER	150

TABLÖLÖR

<u>TABLO</u>	<u>Sayfa</u>
1. Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı	58
2. Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Sınıflarına Göre Sayısal Dağılımı	59
3. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin İşaretledikleri Toplam Sorun Sayıları, Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayıları ve Yoğunluk Değerleri	72
4. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Problem Alanlarına Göre İşaretledikleri Sorun Sayıları, Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayıları ve Yoğunluk Değerleri	73
5. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri ile Problem Alanları Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değerleri	82
6. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değerleri	86
7. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirme-	

	yen Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değerleri	87
8.	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı ve Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları	89
9.	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi	89
10.	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı ve Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları	90
11.	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi	90
12.	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Problem Tarama Envanteri Puanları Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları	91
13.	Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları	94

TABLOSayfa

14. Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi 95
15. Yetiştirme Yurduna Geliş Yaşına Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları 96
16. Yetiştirme Yurduna Geliş Yaşına Göre Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi 97
17. Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları 98
18. Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere Göre Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi 99
19. Yetiştirme Yurdunda Kalış Süresine Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değeri 100
20. Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları 102
21. Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi 103

BÖLÜM I

GİRİŞ

Aile, anne-baba ve çocuklardan oluşan en küçük toplum birimidir. Çeşitli işlevlere sahip olan aile, yetişen kuşaklara, içinde bulunduğu çevrenin özelliklerini aktararak toplumun sürekliliğini sağlar. Toplum ve aile için yeni bir umut, yeni bir gelecek olan çocukların, beden ve ruh sağlıkları yerinde birer yetişkin olarak topluma kazandırılması ailenin ve toplumun en önemli görevleri arasındadır. Toplumun bu görevi yerine getirebilmek için harcayacağı çaba ile kalkınması arasında paralellik olduğu da bilinen bir gerçektir.

Aile ve toplum için bu denli önem taşıyan çocukların sağlıklı olarak yetişmeleri ise yaşadıkları koşullara bağlıdır. Bir çocuk için yetişebileceği en iyi koşul, normal bir aile yuvasıdır. Çocuğun sağlıklı olarak gelişmiş bir kişiliğe sahip olması için gerekli ilgi, bakım ve sevgi olmadığı zaman, çocuk ciddi bir şekilde zarar görmekte ve toplumun devamlı bir sorunu olarak ortaya çıkmaktadır (United Nations Department of Social Affairs, 1952, s. 4). Çocuk ailesinden ayrı olup, bir sorun olarak ortaya çıktığında, yetiştirilmesi sorumluluğu devletin, toplumun omuzlarına yüklenmektedir.

Birey çocukluk döneminde, sosyal, duygusal ve ekonomik güvenceyi anne-babasından bulmakta ve onları kendisine örnek alarak, sevildiğini, benimsendiğini, desteklendiğini duyarak büyümekte ve olgunlaşmaktadır. Ayrıca, sorumluluklarının da en az olduğu yıllar, çocukluk yıllarıdır. Bu nedenle de yaşamın en mutlu ve kaygısız dönemi olarak tanımlanmaktadır (Berktin, 1970, s.95; Fredericksen ve Mulligan, 1972, s. 14; Yörükoğlu, 1985, s. 21). Bu mutlu dönemde çeşitli nedenlerle ailenin dağılması çocuk için büyük bir yıkım olmaktadır. Çevresinde kendisini seven, bakan, gözeten bir anne-babanın olmayışı, çocuğa değersiz olduğu, kötü olduğu hissini verebilmekte ve dolayısıyla benlik tasarımı olumsuz olarak gelişebilmektedir.

Normal aile yaşamından yoksun olan çocuk, zihinsel sağlığı, eğitimi ve topluma uyumu gibi konularda da olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Anne bakımından ve ilgisinden yoksun olmanın çocuk üzerindeki etkileri, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) "Anne Bakımı ve Zihinsel Sağlık" (Maternal Care and Mental Health) adlı raporunda şöyle vurgulanmaktadır: "Çocuğun bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimi gecikir; bedensel ve zihinsel hastalıklar oluşur". Ayrıca raporda, normal aile yaşamından yoksun olan çocuğa iyi bir bedensel bakım sağlansa bile çocukta bir takım gelişim geriliklerinin olduğu belirtilmektedir. Birçok araştırmacının anne yoksunluğu ile ilgili yaptıkları araştırma sonuçlarının, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO)

raporunu desteklediği görülmektedir.

Erken çocukluk yıllarında değişmeyen sabit bir objenin (anne) olmayışı, Yuva Hastalığı (Hospitalizm) kavramına giren bazı gelişim bozukluklarına neden olmaktadır. Yuva Hastalığı, kurumlarda kalan çocuklara kurum bakımının zararlı etkisiyle çocukların zihinsel, bedensel ve psikolojik olarak gerilemesi, gelişmemesidir. Anne yoksunluğunun uzun süreli veya devamlı olması durumunda Yuva Hastalığının en kötü şekli olan "Bebeklik Depresyonu" (Anaclitik Depression) oluşmaktadır. Spitz, çocuk yuvasında yaşayan ve anneleriyle birlikte yaşayan çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada bu durumu ortaya koymuştur. Anneleriyle yaşayan çocuklar genel olarak ilk yılın sonunda iyi gelişmişler, çocuk yuvasındaki çocuklar ise Yuva Hastalığının hem zihinsel hem de bedensel tüm belirtilerini göstermişlerdir. Bulaşıcı hastalıklara karşı önlemlerin ve sağlık koşullarının kusursuzluğuna rağmen, çocuklar üçüncü aydan itibaren her türlü rahatsızlığa ve bulaşıcı hastalıklara açık hale gelmişlerdir. Spitz'in tanımlamasına göre, annelerinden ayrılan çocuklarda, gittikçe artan zayıflama, hareketlerde yavaşlama, üst solunum yolları hastalıklarına (enfeksiyon) daha çabuk yakalanma ve yüksek ölüm oranı bebeklik depresyonunun en önemli belirtileri olarak göze çarpmaktadır. 18 ay ile 2,5 yaş arası çocuklardan halâ yaşayan 26'sından sadece ikisi birkaç kelime konuşabilmiş, 3 çocuk da yürüyebilmiştir. Bu çocukların gelişimleri normal gelişimle-

rinin ancak % 45'i kadardır (Akt., Wollins, 1974, s. 134-139; Fischer ve Fischer, 1979, s. 42-43).

Benzer araştırmalarda da hemen hemen aynı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Schlassman Almanyada bir çocuk yuvasında yaptığı araştırmada, yaşamın ilk yılında ölüm sıklığının % 71,5 olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Wollins, 1974, s. 133). Ölmeyenler ise sağlıksız bir gelişim dönemi içinde olumsuz duygularla yüklü kişilik geliştirerek büyümektedirler. Yaşamın ilk yıllarında kurum bakımında olmanın çocuğun bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimi üzerinde olan etkilerini inceleyen araştırmalarda, bu çocukların zekâ düzeyleri, bedensel ve sosyal gelişim düzeyleri yaşlarına göre normalin altında bulunmuştur. Bu duruma ilişkin olarak Spitz ve Wolf yaptıkları araştırmada, yaşamının ilk yılını çocuk yuvasında geçiren 61 çocukla, annelerinin yanında olan 103 çocuğun Gelişim Bölümlerini, (Development Quentent: Genel bedensel ve zihinsel gelişimle, zekânın yalnızca bir bölümüdür. Ortalama Gelişim Bölümü 90-110'dur.) karşılaştırmalı olarak bir yıl boyunca Hetzer-Wolf Baby Testi'ni kullanarak incelemişlerdir. Her iki gruptaki çocukların Gelişim Bölümleri (DQ) 1. ve 4. aylar ile 9. ve 12. aylarda ölçülmüştür. Anneleriyle yaşayan bebeklerin Gelişim Bölümlerinde (DQ) bir yıl boyunca önemli bir değişiklik olmamasına karşın, yuvalardaki bebeklerin Gelişim Bölümlerinde (DQ) önemli bir düşüş görülmüştür. Yuva çocuklarının 1. ve 4. aylardaki Gelişim Bölümü (DQ) ortalamaları 124 iken 9.

ve 12. aylardaki ortalamaları 72'ye düşmüştür. İkinci yılın sonunda ise 45'e düşmüştür (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 17-18). Bu sonuçlar, bebeklik döneminde annenin çocuk için ne denli önemli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Erken çocukluk döneminde ve daha sonraki yıllarda anneden yoksun olarak büyüyen çocukların, yetişkin yaşlarda, kişiliklerinde zor giderilebilecek anti-sosyal davranışlar ve ruhsal bozukluklar da görülebilmektedir. Loosli-Usteri tarafından yapılan bir araştırmada, davranış bozukluğu gösteren 214 çocuktan % 41'inin parçalanmış aileden geldikleri bulunmuştur (Akt., Bıyıklı, 1982, s. 4). Bowly ise, Londrada yaptığı araştırmada, Çocuk Danışma Kliniğine (Child Guidance Clinic) gelen hırsız ve duygusal bozukluğu olan çocukların geçmişlerine dönük bir inceleme yapmıştır. Kliniğe devam eden 44 hırsız çocukla, 44 duygusal bozukluğu olan çocuk, yaş ve cinsiyet açısından eşit olarak alınmıştır. Çalışmanın sonunda hırsız çocukların 14'ünün yaşamlarının ilk beş yılında anneden veya annenin yerine geçen başka birinden (sütanne gibi) 16 ay veya daha fazla süreyle ayrılmış oldukları bulunmuştur. Anneden yoksun büyüyen çocuklarda meydana gelen ruhsal bozuklukları inceleyen bir diğer çalışma da 1950'de New York'ta Hawthorne-Cedar Knolls okulunda okul uzmanları tarafından yapılmıştır. 13-17 yaşları arasında 137 erkek 60 kız öğrenci psikolojik rahatsızlıklar yönünden incelenmiştir. Bu gençlerin dört yaşından önce % 14'ü

bakım kurumlarında, % 24'ü evlatlık evlerinde bulunmuşlardır. Öğrencilerin % 28'inde psikonevroz, % 19'unda karakter nevrozu, % 21'inde şizofreni, % 13'ünde temel davranış bozuklukları ve % 10'unda psikopat kişilik bulunmuştur. Çocuklarda gittikçe artan çalma, cinsel saldırganlık, aile ile çatışmalar ve diğer saldırgan davranışlar gözlenmiştir (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 35-41).

Anne yoksunluğu kadar baba yoksunluğu da çocuğun kişilik gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Baba yoksunluğuna ilişkin Peterson 1966'da yaptığı çalışmada, psikiatri kliniğine gelen 15 yaşından küçük çocukların % 95'inin babalarından uzun süreli ayrılmış çocuklar olduğunu göstermiştir. Baba yoksunluğunun çocukta çeşitli davranış bozukluklarına yol açtığı Gabower'in yaptığı çalışmada da görülmektedir (Akt., Ekşi, 1982, s.19). Ülkemizde kurum bakımında yaşayan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda benzer sonuçlar gözlenmektedir. (Gökçe, 1971; Yanbastı, 1971; Bıyıklı, 1976; Sarp, 1987).

Yapılan çalışmalar, ne kadar iyi olursa olsun, kurum bakımının, korunmaya muhtaç çocukların bedensel, zihinsel ve psiko-sosyal gelişimlerinin gerilemesine, hastalıklara karşı dirençlerinin azalmasına, ruhsal bozuklukların ve uyumsuz davranışların ortaya çıkmasına yol açtığını ortaya koyar niteliktedir. Ancak kurum bakımının zararlı etkilerinin bilinmesi korunmaya muhtaç duruma gelme sorununa pek çözüm olmamaktadır. İnsanlar

ölse de, parçalanmalar, ayrılmalar olsa da, ortada kalan, yardıma muhtaç duruma gelen birileri olsa da dünyada yaşam bütün hızıyla devam etmektedir. Çağımızda teknolojik gelişmelerin ve sosyal değişmelerin aile kurumuna yaptığı olumsuz etkiler nedeniyle, korunmaya muhtaçlık sorununun gün geçtikçe önem kazanması kaçınılmaz bir olaydır. Hangi gelişmişlik düzeyinde olursa olsun bugün, çoğu ülkede kurumlardaki çocukların sorunları, ülkeler için bir kaygı kaynağıdır (United Nations Department of Social and Economic Affairs, 1957, s. 65).

Bugünün çocukları yarının dünyasını oluşturacaklardır. Şu anda milyonlarca çocuk öyle koşullarda büyümektedir ki, doğdukları anda sahip oldukları zihinsel ve bedensel gizilgüce asla erişemeyeceklerdir (Unicef Dünya Çocuklarının Durumu Raporu, 1989, s. 62). Oysaki, bütün çocuklar - normal aile yaşamından yoksun olan ve olmayan çocuklar - aynı haklara sahip olmalı; yemeye, barınmaya, sağlıklı olmaya, korunmaya, eğitim görmeye, eğlenmeye ve sosyal hizmetlere sahip olmalıdır. Annesiz-babasız olmayı, terkedilmeyi, kötüye kullanılmayı, korunmaya muhtaç hale gelmeyi onlar istememiştir. Diğer çocukların yararlandığı her haktan onların da yararlanması gerekmektedir. Bu ise, korunmaya muhtaç çocukların durumlarının çok iyi saptanıp uygun önerilerin uygulamaya konulmasıyla büyük ölçüde olanaklıdır.

Bu araştırmada inceleme konusu olan çocukları tanımlayan "korunmaya muhtaç çocuk" ifadesi, yeni bir

kavramı ifade etmektedir. Daha önceleri kullanılan "kimsesiz" ve "yoksul çocuk" kavramı, yerini daha kapsamlı olan "korunmaya muhtaç çocuk" kavramına bırakmıştır. Çünkü zaman içinde kimsesiz ve yoksul olmayan çocuğun da korunmaya muhtaç olabileceği görülmüştür (Koşar, 1987, s. 69). Çeşitli nedenlerle korunmaya muhtaç duruma gelen çocukların bakılmaları ve yetiştirilmeleri için de çeşitli bakım yolları düşünülmüştür. Kurum bakımı, düşünülen bu bakım yollarından biridir. Kurum bakımını Ebe-Ebeveyne Gereksinimi Olan Çocuklar Ulusal Komisyonu (NCCNP), "aşırı ölçüde zarar görmüş çok sayıda çocuğu korumayı amaçlamak" olarak tanımlamaktadır (Rice ve Mc Fadden, 1988, s. 241). Yetiştirme yurtları da "kurum bakımı" modelinin içinde yer almaktadır. Bütün olarak korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler ise, Sosyal Hizmetler kapsamına girmektedir.

Bu alandaki hizmetlerin gelişimine kısaca göz atıldığında; ülkemiz açısından korunmaya muhtaç çocuklara verilen hizmetler, birinci derecede önem taşıyan bir sosyal hizmet alanı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Futüvetler, Mahalle Sandıkları ve Vakıflar muhtaç kişilere yönelik sosyal yardımları organize edici bir karaktere sahip olmuştur. 1868 yılında Tuna Valisi tarafından İslahhaneler açılmıştır (Akol, 1950, s. 49). Osmanlı İmparatorluğu döneminde 19. yüzyılda kurumsallaşan sosyal yardım kuruluşları arasında Darülşafaka, yetim çocuklarına okuma olanakları sağlamıştır. Darül-

aceze de ise yaşlıların yanısıra kimsesiz ve terkedilmiş çocuklara da bakılmıştır. Yetimhane anlamına gelen Darüleytam, ilk olarak 1914'te açılmıştır. 5 Aralık 1922 tarihli 2042 sayılı Darüleytamlar yönetmeliğine göre, Darüleytamların görevi, bütün göçmen mülteci yetimleri, şehit çocukları ve fakir çocuklara eğitim ve öğretim vermek ve onların temel ve sosyal gereksinimlerini gidermektir.

1921 yılında özel bir kanunla kurulan "Çocuk Esirgeme Kurumu", bir kamu kuruluşu olmamasına karşın, 0-12 yaş korunmaya muhtaç çocuklara kurum bakımının sağlanmasında önyak olmuştur. 1949'da çıkarılan 5387 sayılı yasa ile korunmaya muhtaç çocukların bakımı ve yetiştirilmesi sorumluluğu 0-6 yaş grubu için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na; 7-18 yaş grubu için Milli Eğitim Bakanlığı'na verilmiştir. Böylece çocuk yuvaları ile yetiştirme yurtları açılmıştır.

1957 yılında, söz konusu yasa, yeniden düzenlenerek 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Yasası şeklini almıştır. Bu yasa, korunmaya muhtaç çocukların bakım ve yetiştirilmesinde Milli Eğitim ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıklarının yanısıra mali açıdan Mahalli İdare Koruma Birliklerini de sorumlu kılmıştır (Unlü, 1987, s. 4-7).

1983 yılı içinde yapılan son derece geniş kapsamlı bir düzenleme ile, Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birlikleri, Sosyal Hizmetler Enstitüsü, Sosyal Hiz-

metler Genel Müdürlüğü, Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kaldırılmış, tümünü birleştirici hukuksal bir statü içinde "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. 24.5.1983 tarihli 2828 sayılı yasayla korunmaya muhtaç çocuk tanımı, anlaşılabilir şekilde düzenlenmiş; korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetlerde çocuk yuvalarında 0-12, yetiştirme yurtlarında 13-18 yaş sınırları konulmuştur. Çocuk yuvalarında resmi yaş sınırı 0-12 olmasına rağmen halen uygulamada çocuk yuvaları 0-6 ve 7-12 yaş gruplarına hizmet verecek şekilde ikiye ayrılmıştır. Kanunda olduğu gibi, 0-12 yaş grubuna hizmet veren çocuk yuvaları da vardır.

2 Mart 1989 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanan kanun hükmünde kararname ile, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nun 179. ve 181. maddeleri değiştirilmiştir. Buna göre, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı birbirinden ayrılmıştır. Sosyal Hizmetler Danışma Kurulu ile Başbakanlığa bağlı kamu tüzel kişiliğine sahip, katma bütçeli Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Kurumu illerde temsil eden Sosyal Hizmetler Müdürlüklerinin 61 ilde örgütlenmesi gerçekleştirilmiştir.

Ülkemizde, 62 çocuk yuvası ve 85 yetiştirme yurdunda toplam 19153 kapasite ile korunmaya muhtaç çocuklara hizmet verilebilmektedir (İlhan, 1988, s. 9).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

Kurumu Kanunu'na göre, korunmaya muhtaç çocukların duyurulmasında mahalli mülki amirler, sağlık kurum ve kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri ve belediye zabıta memurları görevlidir. Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında yukarıda sayılan görevliler ile vatandaşların veya ebeveynlerin, il müdürlüğü ve sosyal hizmet şubelerine başvurmaları üzerine korunma kararının alınması için gerekli işlemlere başlanmaktadır. Korunma kararı şöyle alınmaktadır:

Sosyal hizmet uzmanı veya il müdürlüğünce görevlendirilen kişinin çocuk hakkında inceleme yapmasıyla elde edilen bilgiler ve tutanaklar rapor halinde İl Müdürlüğü ve Sosyal Hizmet Şubeleri'ne verilmektedir. Durumu uygun görülenler için bu bilgilere genel müdürlükçe çocuk durum fişi de eklenerek, dosyası yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmektedir. İl müdürlüğü, yetkili ve görevli mahkemeden alınan korunma kararından sonra, çocuğun uygun görülecek yurt veya koruyucu aile yanına yerleştirme işlemlerini tamamlamaktadır.

Yetiştirme yurtlarında koruma altına alınan çocukların psiko-sosyal özelliklerinin bir çok araştırmanın dikkatini çektiği gözlenmektedir. Bu çocukların zihinsel, sosyal, duygusal ve bedensel gelişimlerini karşılaştırmaya yönelik çok sayıda araştırma yapılmıştır. Gelişimin çeşitli boyutlarında yurt çocuklarının aile çocuklarına göre geri kaldıkları görülmüştür (Yanbastı, 1971; Bıyıklı, 1976; Antar, 1982; Berber, 1986;

Sarp, 1987).

Bu araştırma, yetiştirme yurdu veya yuva çocuklarının daha çok gelişimlerini, çeşitli özelliklerini ve uyumsuzluklarını ele alan araştırmalardan farklı olarak yetiştirme yurtlarındaki çocukların sorunlarını, ailesi yanında yaşayan çocukların sorunlarıyla karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ortaokul öğrencileri, 12-15 yaş sınırlarıyla ergenlik başlangıcı (erinlik) dönemi gençlik kapsamına girmektedirler. Yeni bir çevreye uyum sağlamak her yaşta güç olmakla birlikte ergenlik döneminde uyumun daha da güçleştiği görülmektedir (Yavuzer, 1987, s. 114). Bu gençler, bir yandan içinde buldukları dönemin kendine özgü sorunları ile, diğer yandan da kurum bakımından kaynaklanan sorunlarla başetmek zorundadırlar. Dolayısıyla bu gençler, ailesi yanında kalan yaşlılarına göre ruh sağlığı yönünden daha çok risk altındadırlar. Yaşamın ilk yıllarında ve sonraki yıllarda çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarında bulunan çocuklar, çevrelerindeki olumsuz koşullardan fazlasıyla etkilenebilmektedirler. Kuramsal olarak çocuk bakımının çocuğun gereksinimlerine göre gerçekleştirilmesi gerektiği öne sürülse de uygulamada bu düzenlemenin çocuğun gereksinimlerine göre değil, ulaşılabılır olanaklara göre olduğu gözlenmektedir (Geiser, 1971, s. 169). Dolayısıyla bir çok araştırma bulgularında da belirtildiği gibi, anne yoksunluğu, aile yoksunlu-

ğu, olumsuz çevre koşulları v.b... nedenlerle kurum çocuklarının davranışlarında ve kişiliklerinde normalden sapmalar olabilmesi kaçınılmazdır.

Bu araştırmada, yetiştirme yurtlarının çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinin olacağı kabul edilerek; yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ortaokul öğrencilerinin yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen ortaokul öğrencilerine göre daha çok sorunla karşılaşabilecekleri düşünülmektedir. Bu araştırmada korunmaya muhtaç çocuk kapsamına girip, 1989'da değiştirilen kanunla "Başbakanlık Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu"'na bağlı Malatya Yetiştirme yurdunda kalan ve söz konusu şehirdeki ortaokullara devam eden öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar, ailesi yanında kalıpta ortaokula devam eden öğrencilerin sorunlarıyla çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılmaktadır.

Problem

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ortaokul öğrencilerinin yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen ortaokul öğrencilerine göre sorunları nelerdir ve bu sorunlar çeşitli değişkenler açısından bir artma ya da azalma göstermekte midir ?

Alt Problemler

Araştırmada daha ayrıntılı olarak aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmaktadır. Araştırmanın alt problemleri aşağıda verilmiştir.

1. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerinkinden fazla mıdır ?

2. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları, kız ve erkek oluşlarına göre bir farklılık göstermekte midir ?

3. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları, öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre bir farklılık göstermekte midir ?

4. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları, yetiştirme yurduna geliş nedenine göre bir farklılık göstermekte midir ?

5. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları, yetiştirme yurduna geliş yaşına göre bir farklılık göstermekte midir ?

6. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları, yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre bir farklılık göstermekte midir ?

7. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları, yetiştirme yurdunda kalış süresine göre bir farklılık göstermekte midir ?

8. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğren-

cilerin sorunları, ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre bir farklılık göstermekte midir ?

Denenceler

Araştırmanın problemlerine dayalı olarak saptanan denenceleri aşağıda ifade edilmiştir.

1. Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdu yaşantısı geçirip geçirmeme durumuna göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirenler daha sorunludur.

2. Öğrencilerin sorunları cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da kızlar erkeklerden daha sorunludur.

3. Öğrencilerin sorunları öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da 1. sınıftaki öğrenciler daha sorunludur.

4. Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş nedenine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna annesi ve babası öldüğü için ya da her ikisi de belli olmadığı için gelenler daha sorunludur.

5. Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş yaşına göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük yaşta gelenler daha sorunludur.

6. Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalan-

lar daha sorunludur.

7. Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdunda kalış süresine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdunda 0-3 yıl arası kalanlar daha sorunludur.

8. Öğrencilerin sorunları ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre karşılaştırıldığında, ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez görenler daha sorunludur.

Sayıtlılar

Bu araştırmada aşağıdaki hususlar temel sayıtlılar olarak kabul edilmiştir.

1. Her öğrencinin farklı alanlarda ve yoğunlukta sorunları vardır.

2. Veri toplama araçları olarak kullanılan "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu" ve "Problem Tarama Envanteri" indeki sorulara öğrencilerin içten cevap verecekleri varsayılmıştır.

Sınırlamalar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Sorunlara etki eden değişkenler sadece "Öğrenci Kişisel Bilgi Formu" içinde yer alan değişkenlerle sınırlanmıştır.

2. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrenci-

lerin sorunları saptanırken alınan ölçüt, ortaokul öğrencilerinin sorunları ile sınırlı tutulmuştur.

3. Araştırmanın evreni Malatya Yetiştirme Yurdu ve Malatya İl merkezindeki ortaokullar ile sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

Bu araştırmada geçen temel kavramlar aşağıda açıklandığı biçimde anlaşılmaktadır.

Korunmaya Muhtaç Çocuk : Beden, ruh ve ahlâk gelişimleri veya kişisel güvenlikleri tehlikede olup (1) ana veya babasız, (2) ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, (3) ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen, (4) ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur (Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 1983).

Yetiştirme Yurdu : 13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü bir sosyal hizmet kuruluşudur (Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 1983).

Sosyal Hizmetler : Yoksulluktan kaynaklınsın veya kaynaklanmasın, toplumdaki mevcut ortalama yaşayış ve algı-

layış düzeyine, ellerinde olmayan nedenlerle ulaşamayıp sosyal ve / veya ekonomik yönlerden desteklenme gereksinimi duyan kişilere, karşılıklı ve / veya karşılıksız şekilde sunulan parasal ve / veya nesnel nitelikteki (mal, malzeme yardımı, rehberlik, yönlendirme, psikolojik destekleme gibi) hizmetlerdir (Çengelci, 1988, s. 1).

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın amacı, yetiştirme yurdunda yaşayan çocukların sorunlarını normal aile yanında yaşayan yaşantılarıyla karşılaştırarak ortaya koymak ve yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren çocukların sorunlarını bazı değişkenlere göre incelemektir. Ayrıca araştırmanın diğer bir amacı da, korunmaya muhtaç çocukların yetiştirilmesi ile ilgili olarak yurt personelinin, okulda müdür, öğretmen ve danışmanların çocukların sorunlarını daha iyi tanımalarına yardımcı olabilmek ve böylece psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin bu çocuklar için önemini ortaya koymaktır.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bireyin gelişim ve gerçekleşim gereksinimlerine dönük hizmetler olduğu için her kurumda farklı bir biçimde örgütlenmesi beklenir (Kepçeoğlu, 1988, s. 72). yetiştirme yurtlarında yaşayan öğrencilerin sorunlarının saptanması, farklı özelliklere sahip yetiştirme yurtlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkin bir

biçimde örgütlenmesine yardımcı olabilir.

Korunmaya muhtaç çocuklar ve yetiştirme yurtları ile ilgili araştırmalar bulunmakla beraber, ortaokula devam eden yetiştirme yurdu öğrencilerinin sorunlarını yurtla ilgili çeşitli değişkenler açısından inceleyen ve aile ortamında yetişen öğrencilerin sorunları ile karşılaştıran bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma bu açıdan özgün sayılabilir.

Bu araştırma ile korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili olarak daha sonra yapılacak bilimsel çalışmalara kaynaklık edilebileceği ve yetiştirme yurdu çocuklarının sorunlarının ortaya konulmasındaki eksikliğin giderilebileceği umulmaktadır.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYINLAR VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde önce korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin bazı görüşlere, sonra korunmaya muhtaç çocuklar için varolan koruma önlemlerine ve bu önlemlerle ilgili çeşitli görüşlere yer verilmiştir. Daha sonra da korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin yurt dışında ve yurt içinde yapılmış araştırmalar ele alınmıştır.

Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin

Bazı Görüşler

Ülkemizde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kanununun 3. maddesi korunmaya muhtaç çocuğu şöyle tanımlamaktadır :

Beden, ruh ve ahlâk gelişimleri tehlikede olup; (1) ana veya babasız, (2) ana veya babası veya her ikisi belli olmayan, (3) ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen, (4) ana veya babası tarafından ihmal edilip fuhuşa, dilencilige, alkollü içkileri ve uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur.

Çeşitli araştırmacılar tarafından korunmaya

muhtaç çocuklara ilişkin getirilen tanımlar, 2828 sayılı kanunun tanımıyla tutarlılık göstermektedir. Bu tanımlara kısaca bakıldığında, Güçray'a göre korunmaya muhtaç çocuk, çeşitli nedenlerle öz annesi ve babası ile beraber yaşamak gibi en doğal hakkından yoksun kalan çocuktur (Güçray, 1989, s. 11). Benzer şekilde Çağlar'a göre de korunmaya muhtaç çocuk, çeşitli nedenlerle, bedensel, ruhsal, sosyal, duygusal ve ahlâk gelişimi için gerekli asgari koşullardan yoksun kalan çocuktur (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987, s. 303-304). Biraz daha ayrıntılı bir betimleme ile Yörükoğlu'na göre korunmaya muhtaç çocuklar, anne ve babasıyla yaşama hakkından yoksun kalan, herkesin acıdığı ancak kimsenin sahip çıkmadığı çocuklardır. Sevgi açlığı çeken ancak bunu dile getiremeyen, insan haklarından en çok yararlanması gereken fakat en az pay alan çocuklardır. En kötü beslenen, en az eğitim alan, en çok sömürülen, en az eğitimle yaşam savaşına atılan, dilencilige, ucuz işçiliğe ve suça itilen çocuklardır (Yörükoğlu, 1984, s. 167).

Hukuksal açıdan, korunmaya muhtaç çocuk kavramı oldukça geniş kapsamlıdır. İnan (1970)'ın da belirttiği gibi, kimseli veya kimsesiz varlıklı veya varlıksız, suçlu veya suçsuz, herhangi bir eksikliği olması veya olmaması gibi kişisel özellikleri veya ayrıntı-ları dikkate alınmaksızın, sağ ve doğduğu andan reşit oluncaya kadar her çocuk korunmaya muhtaçtır. Anne ve babasını kaybetmesi, aile dışında kalması çocuğun korun-

maya muhtaçlık durumunu sadece daha belirgin hale getirmektedir.

Eğitim sistemi içinde düşünüldüğünde, korunmaya muhtaç çocukların, özel eğitime muhtaç çocuklar kapsamında yer aldığı görülmektedir. Özel eğitime muhtaç çocuk kavramından, "beden, zihin, duygu ve sosyal özelliklerindeki olağan dışı ayrıcalıkları nedeni ile normal eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamayan çocuk" anlaşılmaktadır (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1987, s. 81).

İncelendiği duruma göre çeşitli şekillerde tanımlanan korunmaya muhtaç çocuklarda, aile yoksunluğu ve anne yoksunluğu nedeniyle çeşitli eksiklikler görülebilmektedir. Bunlar: (1) bebeklikte yetersiz beslenme, (2) ilk üç yılda anne-babaları ile sevgi bağlarını oluşturacak elverişli durum eksikliği, (3) okul öncesi dönemde zekâ ve dil uyarımında yetersizlik, (4) üç yaşından ergenliğe kadar bir kişiyi örnek almada ve sosyalleşmede yetersizliktir (Wolff, 1986, s. 40-41). Bu eksiklikler, korunmaya muhtaç çocuklarda bazı belirgin özelliklere yol açabilmektedir.

Korunmaya muhtaç çocuklarda görülebilen belirgin özellikler arasında şunlar söylenebilir: Bu çocukların kişilerarası ilişkilerinde yüzeysellik, düşmanca ve sosyal olmayan davranışlar belirgindir. Çünkü çocukluk döneminde anne-çocuk ilişkileri yönünden doyurulmamış olan bu çocuklarda, ruhsal yapı içinde töre (ahlâk), vicdan, başkasına ve kurulu düzene sevgi ve saygı yete-

rince gelişmemektedir. Normal aileye sahip çocuklara göre gelişimin her alanında geridirler. Nitekim Levy, kurum bakımında olan ve evlatlık verilmiş çocukların; Raudinesco ve Appel ise kurum bakımında olan çocukların Gelişim Bölümlerinin (DQ) aileli çocuklara göre daha düşük olduğunu yaptıkları araştırmalar sonucunda ortaya koymuşlardır. Bodman da yaptığı araştırmada, kurum yaşantısı geçiren ve geçirmeyen gençleri sosyal olgunluk düzeyleri açısından incelemiş ve kurum yaşantısı geçirenlerin Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeğine göre sosyal olgunluk puanlarının daha düşük olduğunu bulmuştur (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 18-42). Ayrıca bu çocuklarda aşırı zarar vericilik, yalancılık, unutkanlık, zaman ve yer kavramlarında bozukluklar, içine kapanıklık, öğrenme bozuklukları, iyiyi ve kötüyü ayıramama, psiko-seksüel gelişim aksaklıkları gibi kişilik bozuklukları da görülebilmektedir (Yanbastı, 1971, s. 125; Ekşi, 1982, s. 17).

Korunmaya muhtaç çocuklarda varolan belirgin özelliklerin yanısıra, suç işleme ve intihar etmeye yatkınlıkların da bulunduğu gözlenmektedir. Yörükoğlu (1986)'nun yaptığı araştırmaya göre ülkemizde suç işleyen 18 yaşından küçük tutukluların oranı % 8'i geçmemektedir. Bu suçlu gençlerin % 41'i parçalanmış ailelerden gelmektedir. Annesi ya da babası olmayan veya hem annesiz hem de babasız olanların oranı % 29'dur. Yavuzer (1982)'in Türkiyede 15-18 yaşları arasında üç değişik ceza

ve ıslahevinde 214 genç üzerinde yaptığı araştırmada da, suçlu gençlerin % 47.6'sının ölüm ve ayrılık nedeniyle anne ve babadan ayrı kaldıkları; % 22'sinin parçalanmış ya da eksik ailelerden geldikleri bulunmuştur.

Kurumlarda annesiz, babasız büyüyen çocuklarda suça yatkınlık kolay gelişebilmektedir. Nitekim Schult, Almanyada hapishanelerdeki tutuklularla ilgili olarak yaptığı araştırmalarda, hemen hemen bütün hapishanelerdeki tutukluların yarısını çocuk yuvasında ve yetiştirme yurtlarında büyümüş kimselerin oluşturduğunu gözlemlemiştir (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 161). Glueck de 500 suçlu çocuktan % 56.3'ünün; Merril ise 3000 suçlu çocuktan % 50.73'ünün 5 yaşından önce aile yaşantılarının bittiğini bulmuşlardır (Akt., Günçe, 1983, s.4).

İntihar edenlerin evreninde korunmaya muhtaç durumda olanların oranının ne olduğu ile ilgili elimizde güvenilir bilgiler mevcut değildir. Ancak yine de Yörükoğlu'nun 1966'da yaptığı araştırmaya göre, intihar edenlerin aileleri incelendiğinde, çoğunun ergenlik döneminden önce anne veya babalarını kaybettikleri görülmüştür. Anne ve babasını 5 yaşından önce kaybedenlerde intihar oranı daha yüksek bulunmuştur.

Görüldüğü gibi, anne ve babadan ayrı olmak ile kurum bakımında olmak, çocuğun gelişimini olumsuz olarak etkileyebilmekte ve istenmeyen uyumsuzluklara

yol açabilmektedir. Ayrıca bu durum, suç işlemeye ve intihara eğilimin artmasına da yol açabilmektedir.

Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Varolan
Koruma Önlemleri ve Bu Önlemlere İlişkin
Bazı Görüşler

Savaşlar, doğal afetler, ekonomik, teknolojik gelişmeler ve kalkınma çabaları sonucunda toplumlarda, çeşitli sosyal ve kültürel değişimlerin olması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu değişimler toplumun küçük bir birimi olan aileyi de kuşkusuz etkilemiştir. Sosyoloji biliminde, sosyal olayların bir diğer sosyal olayın oluşmasına neden olduğu kuralına uygun olarak, yukarıda belirtilen sosyal olaylar, ailelerin parçalanmasını kolaylaştırmıştır. Anne-baba ve çocuklardan oluşan ailelerdeki parçalanmalar, en çok çocukları etkilemiştir. Anne ve babası ölüp öksüz kalan, anne ve babası tarafından terk edilen, ihmal edilen veya anne ve babasını tanıma şansı hiç olmayan çocuk, korunmaya muhtaç hale gelmiştir. Ailenin içinde yer aldığı toplum, özellikle kendi geleceğini de düşünerek, bu kimsesiz çocukların bakımı ve yetiştirilmesi için, çeşitli sistemler geliştirip uygulama yoluna gitmiştir.

Korunmaya muhtaç çocuklar için geliştirilen ve varolan koruma önlemleri şunlardır: (1) kurum bakımı (çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları), (2) koruyucu

aile bakımı, (3) evlat edinme, (4) grup bakımevleri.

Kurum bakımı, çeşitli nedenlerle ailesinin dışında yaşamak zorunda olan çocukların, bu görevle ilgili personelin idaresindeki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında devlet eliyle yetiştirilmesidir. Koruyucu aile bakımı, korunmaya muhtaç çocuklar için bir aile ortamı yaratan, çocuğun öz ailesinin verebileceği bakımı sağlayan bir aile yanına geçici veya sürekli olarak, ücretli veya gönüllü olarak verilmesi uygulamasıdır (Yançatarol ve Balamir, 1985, s. 7). Evlat edinme, çocuğu olmayan ailenin yasal bağlarla çocuğun her türlü sorumluluğunu üstüne almasıdır. Grup bakımevleri ise, kurum bakımının zararlarını azaltabilmek ve korunmaya muhtaç çocuklara bir aile ortamı içinde yetişme ve gelişme olanakları sağlamak üzere genellikle bir karı-kocanın denetiminde 8-10 çocuğun birarada yaşamasıdır (Gökçe, 1971, s. 128-135).

Varolan bu dört koruma önleminin hangisinin korunmaya muhtaç çocuklar için daha uygun olduğu günümüze değin tartışılmalı bir konudur. Bu tartışmalara çeşitli görüşler ve bilimsel bilgiler ışığında bakıldığında, aşağıdaki bazı sonuçlara varıldığı görülür.

1909 yılında Beyaz Saray Konferansında alınan karara göre, acil ve zorunlu durumlar olmadıkça çocukların kendi evlerinden uzaklaşmamaları kabul edilirken fakirliğin de acil ve zorunlu bir neden sayılmaması gerektiği ve ailenin devamı için her türlü ekonomik

yardımın yapılması konuları üzerinde durulmuştur (Akt., Ünlü, 1987, s. 3). Bu karar yüzyılımızın başından beri, çocukların fakirlik yüzünden ailelerinden koparıldığını göstermektedir. Günümüzde yapılan araştırmalar, kurumlarda bulunan çocukların çok büyük bir oranının kendisine bakacak yakını olduğu halde fakirlik yüzünden kurumda bulduklarını ortaya koymaktadır. Yine bu araştırmalarda çocukların sevgi, şefkat ve ilgiden yoksun olarak kurumlarda sağlıksız bir kişilik geliştirmemeleri için ailelere devlet tarafından parasal desteğin verilmesi, paylaşılan bir görüştür (Coşkun, Göksu ve arkadaşları, 1970; Gökçe, 1971; Bıyıklı, 1976; Cılga, 1983; Çengelci, 1985; Ünlü, 1987).

Kurum bakımının, özellikle erken çocukluk döneminde, çocuğa zihinsel, psikolojik, sosyal ve duygusal yönden önemli zararlar verdiğine ilişkin olarak Spitz (1945), Bıyıklı (1982), Sarp (1982) gibi araştırmacılar dikkat çekmektedirler. Bu görüşe karşı olarak Bachman ve Sigvardsson (1979), doğumdan hemen sonra gelip, evlat edilinceye kadar bir yıllık bir sürede yuvalarda kalan çocukların, 15 yaşında, okul başarısı ve uyumlu sosyal ilişkiler yönünden aile çocuklarından farklılık göstermediğini bulmuşlardır (Akt., Güçray, 1989, s. 50). Ancak, kurum bakımı hiç bir zaman anne-baba bakımının yerini tutamadığı için çocukta çeşitli gelişim geriliklerine yol açabildiği ve mevcut koşullarıyla yeterli olmadığı söylenebilir.

Ailenin dışında bakılması zorunlu olan bir çocuk için varolan bakım yollarından hangisinin tercih edileceği ile ilgili kesin ölçütler geliştirilememiştir. Bu seçimlerde de araştırmacılar farklı görüşler belirtmektedirler.

Bir kısım araştırmacı kurum bakımı, koruyucu aile ve grup bakımevlerine göre evlatlık edinmenin, çocuğun sağlıklı kişilik geliştirmesi açısından daha yararlı olduğunu belirtmektedir. Tizard ve Rees (1974-75) ile Tizard ve Hodges (1978) yaptıkları araştırmalarda, evlatlık edinilen çocukların zekâ, uyum ve kişiliklerinin; Wolff (1986) da okul başarılarının diğer çocuklardan daha iyi olduğunu bulmuşlardır. Gökçe (1971), çocukların ailelerinden sürekli olarak ayrılmalarının zorunlu olduğu ve kimseleri bulunmadığı durumlarda, evlatlık vermeyi en iyi bakım yolu olarak görmektedir. Çocuğun ailesi yanına tekrar dönebilme olanağının olduğu durumlarda ise koruyucu aile uygulamasını salık vermektedir. Frank (1980) da Gökçe'nin görüşlerini destekleyecek biçimde, koruyucu aile uygulamasının kısa süreli olması gerektiğini, bu yöntemle uzun süreli bakımın çocuk için psikolojik sorunlar yarattığını, beş yıl koruyucu aile yanında kalan çocuklarla yaptığı araştırma sonunda belirtmektedir (Akt., Torun, 1986, s. 19). Bıyıklı (1983)'ya göre koruyucu aile uygulaması, ailesiz olan ya da ailesi yanında gerekli şefkat ve ilgiyi bulamayıp uyumsuzluğa yönelmiş çocuklar için uygun bir yetiştirme yön-

temidir. Koruyucu aile uygulamasında, koruyucu ailelerin ve bu ailelere uygun çocukların, uzman personel tarafından çok iyi şekilde seçilmesi önemlidir.

Çocuğun korunma yollarından biri olan grup bakımevleri, daha az sayıda çocuklardan oluşturulduğu için kurum bakımına yeğlenmektedir. Wollins (1974), Avusturya ve Yugoslavya'da bulunan iki grup bakımevinde yaşayan çocuklar ile ailesi yanında yaşayan çocuklar arasında zekâ ve kişilik gelişimi yönünden önemli sayılabilecek bir farkın bulunmadığını saptamıştır (Akt., Sarp, 1987, s. 16). Grup bakımevlerinde çocuklar, anne-baba yerine geçecek karı-koca, kardeşler yerine geçebilecek diğer çocuklarla birlikte oldukları için normal aileye benzer bu ortamda sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmeyi öğrenebilecekler; çevresindekileri kendilerine yakın hissedip onlara güven duyabilecekler ve toplumda yaşayabilmek için gerekli olan sosyal olgunluğa ulaşabileceklerdir.

Korunmaya muhtaç çocuklar için düşünülen bakım yollarının yararlı olup olmamasına ilişkin ileri sürülen görüşlerden farklı olarak Dyson eklektik bir yaklaşımla şöyle demektedir :

"Bakımın herhangi bir şekli, birbirinden ne daha iyi ne daha kötü denilemez. Ancak çocuk için biri diğerinden daha iyi veya kötü olabilir. Önemli olan her çocuğun özelliğine ve durumuna göre en uygun olanının seçilmesidir (Akt., Gökçe, 1971, s. 123)."

Bu görüşler doğrultusunda korunmaya muhtaç çocukların

muhtaçlık durumlarının çok iyi saptanması gerektiği, çocuklar için en çok yarar sağlayacak yöntemin hangisi olduğuna, çocuğun özellikleri korunmaya muhtaç hale gelme nedeni ve ilgili bakım yöntemlerinin özellikleri gözönüne alınarak uzmanlarca karar verilmesinin doğru olabileceği söylenebilir.

Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Yurt
Dışında Yapılan Bazı Araştırmalar

Theis (1924), çocukluğunun beş yılını veya daha çoğunu kurumlarda geçiren 95 gençle, aynı yıllarını ailesinin yanında geçiren (% 80'i kötü ev koşullarında) 84 genci sosyal gelişim yönünden karşılaştıran bir çalışma yapmıştır. Her iki gruptaki çocukların benzer kalıtımsal özelliklerde ve benzer yaşlarda olmalarına dikkat edilmiştir. Araştırma sonucunda kurum gençlerinin % 65'i uyum için sosyal yetenek gösterirken aile gençlerinin % 82'si bu yeteneği göstermiştir. Kurum yaşantısı geçirenlerden sosyal yeteneği olmayanlar % 19 iken aile grubunda % 11; sosyal yeteneği olmayıp ayrıca topluma zararlı olanlar kurum yaşantısı geçirenlerde % 15.5; aile gençlerinde ise % 7 olarak bulunmuştur (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 39-40).

Freud ve Burligam (1944), Hampsted'de kimsesiz çocuklar yuvasında yaptıkları bir araştırmada, bu kurumda doğumlarından hemen sonra kalan çocuklarla, analı-ba-

balı fakat çok kısıtlı koşullarda büyüyen işçi çocuklarını gelişim yönünden karşılaştırmışlardır. 0-5 aya kadar kurumda kalan çocukların sağlık hizmetleri iyi olduğundan aileli çocuklara göre bedensel gelişimlerinin daha iyi olduğu; 5-12 ay içinde ise bu durumun aileli çocuklar lehine dönüştüğünü izlemişlerdir. İkinci yaşın başından üçüncü yaşa kadar yine kurum çocuklarında bedensel gelişim ileri bulunmuş, fakat zihinsel, duygusal ve dil gelişimi bakımından aileli çocuklara göre daha geride oldukları görülmüştür (Akt., Bıyıklı, 1982, s. 10).

Goldfarb (1944), yaptığı araştırmada yaşamın ilk iki veya üç yılını çocuk yuvasında geçirmenin kişiliğin gelişimi üzerindeki etkisini incelemiştir. 10-14 yaşları arasında değişen 15 çift çocuğu kapsayan bir çalışma yapmıştır. Birinci gruptaki 15 çocuk, 6 aydan 3,5 yaşına kadar çocuk yuvasında kalmış, diğer 15 çocuk ise çocuk yuvalarında hiç kalmamışlardır. Yuvalardan gelen çocukların yaşadıkları kurumların yüksek standartlarda ve bedensel sağlığa uygun oldukları da görülmüştür. Goldfarb her iki gruptaki çocuklara değişik testler uygulamıştır. Araştırmasında kullandığı ölçme araçlarına göre sonuçlar şöyle çıkmıştır : Wechsler zekâ testinde kurum çocuklarının ortalama Zekâ Bölümü (IQ) 72.4, aile çocuklarının ortalama Zekâ Bölümü ise 95.4 olarak bulunmuştur. Kavrama yeteneği için Weigl, Wigotsky Testleri; okuma ve aritmetik için standart testler; sosyal olgunluk için Vineland Sosyal Olgunluk Ölçeği kul-

lanılmıştır. Bu alanların hepsinde aile çocukları kurum çocuklarına göre daha yüksek ortalama puanlar almışlardır. Kurallara uyma yeteneği için engellenme yaşantısından, kişilerarası ilişki becerisini ölçmek için de sosyal çalışmacıların değerlendirmelerinden yararlanmışlardır. Ölçülen alanlardaki özelliklere sahip çocuk sayısı yine aile grubunda kurum grubuna göre daha çok bulunmuştur. Goldfarb araştırmasının bir diğer bölümünde, hangi sorunları gruplarda kaç kişinin gösterdiğini saptamıştır. Sorunları sosyal çalışmacılar değerlendirmişlerdir. 6 kurum çocuğunun çevrelerindeki çocuklarca sevilmediği; aile grubunda ise bu sayının 1 olduğu; normal dışı duygulanım ve sevecenlik gösteren çocuk sayısı kurum grubunda 9, aile grubunda 2; korku ve kaygı taşıyan çocuk sayısı kurum grubunda 8, aile grubunda 1; huzursuzluk ve aşırı çaba harcayan çocuk sayısının kurum grubunda 9, aile grubunda 1 olduğu; belli alanlarda yetersizlik, güçsüzlük gösteren 10 kurum çocuğuna karşın aile grubunda hiç olmadığı ve kurum çocuklarının tümünün (15) düşük okul başarısı gösterirken aile grubunda bu sayının 1 olduğu bulunmuştur (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 33-34).

Beres ve Obers (1949) yaptıkları araştırmada, yaşamının ilk üç veya dört yılını bakım kurumlarında geçirmiş 16-28 yaşları arasındaki kişileri psikiatrik açıdan incelemişlerdir. Gruplarında 38 kişi yer almıştır. Kurum çocuklarının ek bakıma gereksinimleri olduğu

ve psikopatik yönelimlerle daha çok yüklü oldukları varsayımıyla yola çıkılmıştır. Sonuçlara göre bu gençlerin % 38.4'ünün şizofrenik olduğu, % 22'sinin şiddetli karakter (ahlâk) bozuklukları olduğu, % 7'sinin de şefkat ve sevgi yoksunu psikopat olduğu bulunmuştur. Sadece 7 tanesi sosyal uyum yapabilmiş, diğerlerinin hiçbirisi başarılı bir eş veya ebeveyn olma becerisi gösterememiştir (Akt., World Helth Organization Monograph Series, 1952, s. 40-41).

Simonsen yaptığı araştırmada, kurum bakımında olan 1-4 yaş grubu çocuklarıyla, ailesi yanında olan aynı yaş çocuklarını Gelişim Bölümleri (DQ) yönünden karşılaştırmıştır. 12 farklı kurumdan gelen toplam 113 kurum çocuğu ile aynı sayıdaki aileli çocukla çalışılmıştır. Karşılaştırma grubunu oluşturan çocuklar gündüz açık olan bir kreşe de kayıtlıydılar. Bu çocuklar annelerini ancak akşamdan akşama, çocuk açısından doyurucu olmayacak sürede görüyorlardı. Öyle olmasına karşın aile çocuklarının Gelişim Bölümleri 102 iken kurum çocuklarının 93 olarak bulunmuştur. Bu fark, her iki gruptaki çocukların yaşamlarının ikinci, üçüncü ve dördüncü yıllarında sürekli bulunmuştur (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 19).

Skeels (1966) yaptığı araştırmada, kurum çocuklarını daha iyi bir çevreye nakletmenin onların zihinsel gelişimi üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın başında tümü zihinsel özürlü olan 13 çocuk deneme

grubunda yer almıştır. Bu çocuklar, hergün buldukları kurumdan daha iyi koşullara sahip bir başka kuruma götürülmüşler, çocukların herbiri burada bir bakıcı kıza verilmiştir. Sonra 13 çocuğun 11'i evlatlık verilmiştir. Karşılaştırma grubunu oluşturan 12 çocuk araştırma grubundakilere göre daha yüksek zekâya sahiptirler ve bunlar yetiştirme yurdunda kalmışlardır. İki yıl sonra araştırma grubundaki çocukların Zekâ Bölümlerinde ortalama 28.5 puanlık bir artış, karşılaştırma grubunun Zekâ Bölümlerinde ise ortalama 26.2 puanlık bir kayıp görülmüştür. Her iki gruptaki çocuklar, 21 yıl sonra yetişkin yaşa geldiklerinde yine incelenmişlerdir. Karşılaştırma grubundaki 13 çocuğun tümü içten desteği (self-supporting) sağlamıştır. Araştırma grubundakilerin tümü 12. sınıfı tamamlamışlar; çoğu 1 ya da daha çok yıl üniversitede okumuş, biri lisansüstü çalışma da yapmıştır. 11'i evlenmiş, evlenenlerin başarılı bir ev hayatı olmuştur. Karşılaştırma grubu içinde zekâ geriliği olan üç kişi ile ileri derecede ruh hastası olan altı kişi saptanmış; grubun yarısı en fazla 3. sınıfa kadar okuyabilmiş; bir kişinin dışında geri kalanlar işçi olarak çalışmıştır (Akt., Wollins, 1974, s. 210-212).

Bohman (1970) İsveçte yaptığı araştırmada, 10-11 yaşları arasındaki evlatlık verilmiş çocuklarla aileli çocukları okul başarıları ve uyum sorunları açısından karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, evlatlık verilen çocukların okul başarılarının aileli çocuk-

lardan oldukça düşük olduğu bulunmuştur. Çocukları evlatlık alan ana-babalar bu çocukların bir kaç davranış bozukluğuna sahip olduklarını söylerken, öğretmenler evlatlık verilmiş çocukların karşılaştırma grubundaki (aileli çocuklar) çocuklara göre daha önemli sorunlarla karşı karşıya olduklarını belirtmişlerdir. Uyumsuzluklar, erkek çocuklarda daha çok görülmüştür. Evlatlık verilmiş erkek çocukların % 22'si okula uyum sağlayamazken, karşılaştırma grubunun % 12'si uyum sağlayamamıştır (Akt., Wolff, 1986, s. 184).

Tizard ve Rees (1974) yaptıkları araştırmada, 4,5 yaşında olup 65 çocuktan oluşan bir grubun zihinsel gelişimlerini incelemişlerdir. Bu çocuklar yaşamlarının ilk dört ayında sağlıklı bir bebeklik geçirmişlerdir. 2-4 yaşları arasında kurumda kalan 26 çocuk ile ortalama üç yaşlarında gerçek ebeveynlerine verilen 15 çocuk ve evlatlık edilmiş 24 çocuk bu grubu oluşturmuştur. Bu çocuklara WPPSI Zekâ Testi uygulanmıştır. Ayrıca test sırasında çocukların davranışları gözlenmiştir. Kurum çocuklarının ortalama Zekâ Bölümleri 105 iken evlatlık edilmiş çocukların ortalaması 115 olarak bulunmuştur. Gerçek ebeveynlerine verilen çocukların Zekâ Bölümleri ise kurum çocuklarınıninkinden de düşük bulunmuştur (100). Bu durum, ailelerin düşük eğitim düzeylerine ve mesleklerine bağlanmıştır. Test sırasında gözlemlerde evlatlık edinilen çocukların test sırasında daha yakın, daha içten ilişkiler kurdukları; daha az huzursuz ve dikkatli oldukları

bulunmuştur (Akt., Tizard ve Hodges, 1978, s. 99-100).

Tizard ve Rees (1975) dört yaş çocuklarında duygusal ilişkiler ve davranış sorunları üzerinde kurumda büyümenin etkisini inceledikleri araştırmalarında ise duygusal ve davranışsal sorunlar yönünden bebekliklerinden beri yuvada kalan 26 çocuk ile annelerinin yanında yaşayan 30 çocuğu karşılaştırmışlardır. Ayrıca evlat edinilmiş veya kendi annesine verilmiş 39 çocuk da araştırmaya alınmıştır. Araştırma sonuçları, kurumlarda kalan çocukların diğerlerinden daha sorunlu olduğunu ortaya koymuştur. Evlat edinilen çocuklarda sorunlar kurum çocuklarına göre oldukça az bulunmuştur. Kurum çocuklarının bir kısmı yabancıların yakınlık ve şefkât duygularını ayırtedememişlerdir. Evlat edilenlerin çoğu, kurum çocuklarının çok azı yetişkinlerle yeterli düzeyde yakın ilişki kurabilmişlerdir (Akt., Sarp, 1987, s. 22; Güçray, 1989, s. 50).

Tizard ve Hodges, erken yaşlarda kurumda büyümenin gelişim üzerindeki etkilerini inceleyen bir araştırma yapmışlardır. Yaşamın ilk 2-7 yılını kurumda geçirmiş olup, 7 tanesi kurumdan hiç ayrılmamış olan 51 çocuk 8 yaşındayken incelenmiştir. Bu çocukların 25'i 2 veya 4,5 yaşından sonra evlatlık edinilmiş, 14'ü 2 veya 4,5 yaşından sonra gerçek ebeveynlerine verilmiş, 6 tanesi de çeşitli yerlerde bulunmuşlardır. 51 çocuktan 18'i kızdır. Ayrıca 29 çocuktan oluşan London karşılaştırma grubu da kullanılmıştır. Çocuklara WICH Zekâ

Testi ile Meale Okuma Testi uygulanmıştır. Çocukların test uygulama sırasındaki davranışları ile ilgili olarak işbirlikçilik, huzursuzluk, dikkatini bir noktaya toplama, konuşkanlık, içtenlik, anksiyete ve düşmanlık özelliklerini ölçen 7 değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Uygulanan testlerin yanısıra öğretmenlerden ve ailelerden de bilgi alınmıştır. Ailelere Rutter Ebeveyn Anketi (Rutter Parent Questionnaire), öğretmenlere Rutter B Ölçeği uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda hem evlatlık verilen hem de ailelerine geri gönderilen çocukların diğer çocuklardan daha konuşkan ve işbirlikçi oldukları görülmüştür. Meale Okuma Testi sonunda evlatlık edinilen çocukların özellikle okuma, öğrenme ve araştırmaya karşı çok istekli oldukları görülmüş; akademik başarıları da diğer çocuklardan daha yüksek bulunmuştur. Evlatlık verilen çocukların Zekâ Bölümleri de diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur. Ailelerden alınan bilgiye göre eski kurum çocukları kurumda hiç kalmamış diğer çocuklarla karşılaştırıldığında, kurumda yaşama nedeniyle getirdikleri herhangi bir sorunları yoktur. Ailelerine geri verilen çocukların daha girişken oldukları, kurum çocuklarının çoğunun davranışlarının son derece kaygılı ve düşmanca duygularla yüklü olduğu saptanmıştır (Tizard ve Hodges, 1978).

Fischer ve Fischer Frankfurtta yaptıkları araştırmada, yurt yapısının gençlerin tutum ve davranışlarına olan etkilerini incelemişlerdir. Araştırma kap-

samına 302 erkek, 196 kız olmak üzere toplam 498 genç alınmıştır. İnceleme sonunda gençlerin % 61.9 oranında ekonomik nedenlerle yurda geldikleri; çocuk terkedildiği için gelenlerin oranının ise sadece % 1 olduğu görülmüştür. Yurtta yetişen gençlerin büyük bir kısmının sonraki dönemlerde toplumun kenara ittiği sosyal grupları oluşturdukları gözlenmiştir. Yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin gösterdikleri anti-sosyal davranışlar ise hırsızlık, yalan söyleme, cinsel sarkıntılık, çeşitli saldırıganlıklar, okuldan kaçma, yatağını ıslatma ve tembellik olarak gözlenmiştir. Genelde bu davranışlar, erkeklerde kızlara oranla daha çok görülmüştür. Hırsızlık yapmak erkeklerde % 46.2 iken kızlarda % 22.5 olarak; okuldan kaçmak ve tembellik erkeklerde % 19.3 iken kızlarda % 11.7 olarak; yatağını ıslatmak ise erkeklerde % 4.6 iken kızlarda % 7.7 olarak bulunmuştur (Fischer ve Fischer, 1979).

Mc Nutt ve Leri (1979) yaptıkları araştırmada, terkedilmiş kurum çocukları ile aile çocuklarını dil performansı açısından karşılaştırmışlardır. Her iki gruptaki çocuklar, dilbilgisi, konuşulan dilin yapısı ve Illinois Dil Testinden aldıkları puanlara göre değerlendirilmişlerdir. Her üç açıdan da önemli bir fark bulunmamıştır. Biraz daha ayrıntılı olarak yapılan çalışmada da kurum bakımında olan çocuklarda dilin değişik amaçla kullanılmasında olumsuz yönde fark bulunmuştur (Akt., Duman, 1986, s.14).

Jenkins yaptığı araştırmada, ıslahevinde bulunan 300 suçlu genci işlenen suçlar ve kişisel nitelikleri açısından incelemiştir. Bu gençlerin 70'inin çete kuran, topluca çalan, okuldan ve evden kaçan gençler olduğunu gözlemiş; 52'sinin de tek başına suçlar işleyen, saldırgan, acımasız, kavgacı, otoriteye baş kaldıran ve suçluluk duygusu çekmeyen gençler (unsocialized delinquent) olduğunu saptamıştır. Bir üçüncü kümede ise çekingen içine kapalı, duyarlı, kaygılı ve boyun eğen kişilik yapısındaki gençler yer almıştır. Bireysel suç işleyenlerin geçmişleri ve özellikleri incelendiğinde, bunların aile yoksunluğu çekmiş, ayrıca annelerince benimsenmemiş; sevgisiz büyümüş ve temel güven duygusu geliştirememiş gençler olduğu bulunmuştur (Akt., Yörükoğlu, 1986, s. 319-320).

Magill ve Hurlbut (1986) yaptıkları araştırmada, aileleriyle yaşayan, evlatlık verilmiş veya koruyucu ailelerle yaşayan felçli ergenlerin özsaygı gelişimlerini incelemiştir. Ayrıca felçli olmayan bir karşılaştırma grubu da araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın sonucunda felçli kızların, felçli erkeklerden daha düşük bedensel ve sosyal özsaygıya sahip oldukları; felçli erkek çocuklarının puanlarının ise, felçli olmayan grubun puanları ile paralellik gösterdiği saptanmıştır (Akt., Güçray, 1989, s. 44).

Warger ve Kleman yaptıkları araştırmada, kurum yaşantısı geçiren ve geçirmeyen çocuklarda yaratıcı ifa-

denin ve olumlu benlik kavramının gelişiminde, değiştirici, yaratıcı bir drama tekniğinin (psikodramanın) etkisinin olup olmadığını araştırmışlardır. Yaşları 6-10 arasında olan, kurum yaşantısı geçirmiş 45 çocuk ile, bu yaşantıyı geçirmemiş 38 çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Ayrıca aynı sayıda bir de karşılaştırma grubu oluşturulmuştur. Araştırma grubundakiler dört alt gruba ayrılmışlardır. Kurum yaşantısı geçirip davranış bozukluğu olan çocuklar (n: 22), kurum yaşantısı geçirmeyip davranış bozukluğu olan çocuklar (n: 18), kurum yaşantısı geçirip davranış bozukluğu olmayan çocuklar (n: 22), kurum yaşantısı geçirmeyip davranış bozukluğu olmayan çocuklar (n: 20). Örnekleme yer alanların benlik kavramı için Piers Harris'in Çocukların Benlik Kavramı Ölçeği (SC), yaratıcı ifade yeteneğini ölçmek için Torrance'nin Hareket ve Aksiyonlarda Yaratıcı Düşünme (Thinking Creatively in Action and Movement TCAM), özgeçmişle ilgili olarak da Wood'un Davranış, İletişim ve Sosyalizasyon Becerileri İçin Gelişimsel Terapi Amaçlarını Sınıflama Formu (Developmental Therapy Objectives Rating Form, DTORF) ölçme araçları kullanılmıştır. Araştırmanın başında ve sonunda araştırma ve karşılaştırma grubundaki çocuklara bu ölçme araçları uygulanmıştır. Araştırma grubuyla ayrıca psikodrama yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yaratıcı drama programı (psikodrama) yapılan grupta, yaratıcı düşünme yeteneğinin geliştiği; özellikle konuşmada akıcılık, orjinallik ve çok

yönlü düşünme yeteneğinin karşılaştırma grubuna göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Psikodramadan önce ve sonra uygulanan Çocukların Benlik Kavramı Ölçeği'nin sonuçlarına göre, ikinci uygulamada araştırma grubunun benlik kavramı puanlarında önemli artış olmuştur. Yaratıcı drama programı dört alt gruptaki çocukların tümünün yaratıcılıklarını ve olumlu benlik kavramlarını geliştirmiştir (Warger ve Kleman, 1986).

Fryer ve arkadaşları yaptıkları araştırmada, çocukların gelişimlerdeki organik olmayan eksikliklerine Yuva Hastalığının (Hospitalizm) etkisini bir "Meta-Analizi" ile incelemişlerdir. Yani, kesin analiz ölçütleri taşımak koşuluyla literatürde yer alan benzer araştırma bulgularının analizi ve sentezi yapılmıştır. Araştırmada Hoynes'in, Singer ve Fagon'ın ve Field'in hastahane uzun süre annelerinden ayrı kalan NOFTT çocukları (fiziksel neden görülmeden gelişimleri geri kalan çocuklar) ile ilgili araştırmalarını ele almışlardır. İncelenen bu üç araştırmada Bayley Çocuk Gelişim Ölçeği kullanılmıştır. İnceleme sonuçlarına göre annelerinden ayrı olan bu çocukların gelişimsel olarak geri kaldıkları görülmüştür. Çocuklarda bedensel gelişme olsa bile, psiko-sosyal gelişimlerinin çok az olduğu; kilolarındaki artışa rağmen davranışsal becerilerinde hiç bir ilerlemenin olmadığı; NOFTT çocuklarının gelişimine en temel etkiyi anne yoksunluğunun yaptığı bulunmuştur (Fryer ve arkadaşları, 1988).

Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin
Yurt İçinde Yapılan Bazı Araştırmalar

Coşkun, Göksu, Çeteci ve İldeniz kurumlarda bulunan korunmaya muhtaç çocukların durumları ile ilgili olarak 15 çocuk yuvası ile 37 yetiştirme yurdunda bir araştırma yapmışlardır. 1151 kız ve 5370 erkek olmak üzere 6525 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sonuçlarından; korunmaya muhtaç çocukların saptanıp kurumlara alınmasında uygulanan sistemin yetersiz olduğu; kurumların köy halkı tarafından yatılı okul olarak algılandığı ve bu kurumların çalışma ve işgörülerinin doğru olarak bilinmediği hususları ortaya çıkmıştır. Sözkonusu kurumlara kabul edilen çocukların büyük bir bölümünün, anne veya babalarının kendilerine bakamayacak derecede fakir olmaları nedeniyle kabul edildiği gözlemlenmiştir. Araştırmada yetiştirme yurtlarında yalan söyleme, zarar verici olma, yurttan devamlı kaçma, içe kapanıklık, hırsızlık, kavgacılık, okuldan veya işten kaçma, saygısızlık, tırnak yeme, homoseksüellik, altını ıslatma, sorumsuzluk, konuşmama en çok rastlanan sorunlar olarak bulunmuştur (Coşkun, Göksu, Çeteci ve İldeniz, 1970).

Gökçe, "6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar" hakkındaki kanunun bütünüyle ülkenin koşullarına uygun düşüp düşmediğini ve uygulamada hangi noktaların ne derece yeterli ve yetersiz olduğunu saptamak amacıyla, beş yetiştirme yurdunda araştırma yapmıştır. Araştır-

mada görüşme tekniği kullanılmış ve 212 erkek ile 19 kız olmak üzere toplam 231 öğrenciyle görüşülmüştür. Araştırmada 6972 sayılı kanunun uygulamada yetersiz kaldığı, yurtlara bakacak kimsesi olduğu halde ekonomik yetersizlik nedeniyle çocukların alındığı bulunmuştur. Ayrıca, yetiştirme yurtlarındaki 13-18 yaşları arasındaki çocuklarda üst ben'in alt ben'e yenilmesi ve dolayısıyla kırıcı, yıkıcı kişilik geliştirenlerin çoğunlukta olduğu gözlenmiştir (Gökçe, 1971).

Yanbastı yaptığı araştırmada, yurtlarda yaşayan çocukların duygusal, zihinsel gelişim ve okul başarıları alanlarında normal yaşlılarından farklı olup olmadıklarını saptamak amacıyla, 8-11 yaşları arasında yetiştirme yurdunda bulunan 60 ve ailesi yanında bulunan 60 kız olmak üzere toplam 120 çocukla çalışmıştır. Bu çocuklar genel başarı, genel yetenek ve duygusal eğilim alanlarında; Test ve Araştırma Bürosu İlkokul Başarı Testleri Bataryası, Thurstone Temel Yetenekler Testi ve Beier Cümle Tamamlama Testi ile değerlendirilmişlerdir. Araştırma sonucunda, okul başarıları ve genel yetenek alanlarında her yaşta yurt çocukları, aile çocuklarından geri bulunmuştur. Yurt çocukları geçmiş, baba ve otorite alanlarında belirgin farkla olumsuz eğilimler göstermişler; gelecek, ev-aile, arkadaş, korku, suçluluk ve okul alanlarında yine daha olumsuz ve sorunlu cevaplar vermişlerdir. Aile çocukları, olaylar karşısında yurt çocuklarına göre iki kat daha fazla kayıtsız

kalmışlar; yurt çocukları yaşantılarını ya olumlu ya da olumsuz yönde değerlendirmişler, pek az kayıtsız kalmışlardır (Yanbastı, 1971).

Bıyıklı yaptığı araştırmada, yetiştirme yurtlarında kalan çocukların gelişim ve uyum sorunlarını ailesi yanında kalan çocuklarla karşılaştırmalı olarak incelemiştir. 219'u erkek 104'ü kız olmak üzere toplam 320 yetiştirme yurdu çocuğu ile yatılı okullarda kalan 320 aileli çocuk araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Çocukların dosyaları incelenmiş, anket ve Problem Envanteri "O" ve "L" takımları ortaokul ve liseye devam eden öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, "O" formunda yetiştirme yurdu çocukları aileli çocuklara göre daha sorunlu; "L" formunda ise aileli çocuklar yetiştirme yurdu çocuklarına göre daha sorunlu bulunmuştur. "O" formunda başkalarıyla ilişki kurma ve okul yaşamı problem alanları en önemli problem alanları; "L" formunda ise gelecek ile başkalarıyla ilişki kurma en önemli problem alanı olmuştur. Yine elde edilen sonuçlara göre, iki grup, uyumsuzluk çeşitleri ve görülme sıklığı yönünden farklılık göstermiştir. Aileli çocuklarda arada bir rastlanan uyumsuz davranışlara yetiştirme yurdu çocuklarında sık sık rastlanmıştır. Yetiştirme yurtlarında çocuklar için sorun olabilecek içe dönük uyumsuz davranışlara daha çok, dışa dönük anti-sosyal davranışlara daha az rastlanmıştır (Bıyıklı, 1976).

Eripek, ortopedik özürlü olan yetiştirme yur-

du çocuklarıyla, bunların devam ettikleri Ankara Ortopedik Özürlüler Temel Eğitim Okulundaki öğrencilerin uyumsuzluklarını saptamak amacıyla 127 ortopedik özürlü çocukla bir araştırma yapmıştır. Öğrencilerin % 83.46'sında uyumsuzluk türlerinden bir ya da daha çoğu bulunmuştur. Öğrencilerin % 74.01'inde içe kapanıklık, % 51.96'sında saldırganlık, % 23.62'sinde altını ıslatma, % 5.11'inde tırnak yeme, % 3.14'ünde de parmak emme görülmüştür. Uyumsuzluk, erkeklerde kızlara oranla % 1.40 daha yaygın bulunmuştur. 7-12 yaşları arasında uyumsuzluklarda düşme; 12-14 yaşları arasında ise uyumsuzluklarda çoğalma görülmüştür (Eripek, 1977).

Antar yaptığı araştırmada, yetiştirme yurtlarının 10-12 yaş erkek çocuklarının korkuları ve korkularının gelişimleri üzerindeki etkilerini değerlendirmiş ve yetiştirme yurdunda yaşayan çocuklarla ailesi yanında yaşayan çocukların korkuları arasındaki farkları saptamıştır. Her iki gruba 35 erkek seçilmiş, korku gelişimini saptamak için "Neden Niçin Korkuyorsunuz" başlığı altında kompozisyon yazdırılmış ve Cümle Tamamlama Testi kullanılmıştır. Yetiştirme yurdu çocuklarının korkuları, önem derecesine göre sırasıyla; yalnızlıktan, korkunç rüyalardan, hasta olmaktan, hayvanlardan, sınıfta kalmaktan, öğretmenlerden, karanlıktan, öldürülmekten, cinayetten, şeytandan, iskeletten, yılandan, başkalarından, babasının ölmesinden ve korkunç filmlerden korkma olmuştur. Aileli çocuklar ise önem derecesine göre; Allaktan-büyük-

lerden-ahiretten, hayaletten, karanlıktan, iğneden, ke-disinin ölmesinden, ölmekten, hayvanlardan, müdürden, alay edilmekten, korkunç filmlerden, hayalet ve canavar-dan ve böceklerden korktuklarını belirtmişlerdir. Yetiş-tirme yurdu çevresinin ve aile çevresinin çocuklarda korku gelişimine etkisi incelendiğinde iki grup arasın-da belirgin fark görülmüştür (Antar, 1981).

Ertuğ yaptığı araştırmada, çocuk bakım yurt-larında ve ailelerinin yanında yaşayan 5-6 yaş çocuk-ları arasında dil gelişimi yönünden bir farkın olup ol-madığını saptamıştır. Her iki grupta da 20 kız ve 20 erkek olmak üzere toplam 40 kişi örnekleme alınmış; ço-cukların dil gelişimi Peabody Resim Kalemi Testi kulla-nılarak değerlendirilmiştir. Her iki gruptaki çocuklar anaokuluna devam etmişlerdir. Sonuçta, çocuk bakım yurt-larında yaşayan ve okul öncesi eğitim gören 5-6 yaş ço-cuklarının dil gelişimlerinin , ailesi yanında yaşayıp okul öncesi eğitim gören çocuklardan daha geri olduğu bulunmuştur. Yuva çocuklarının olduğu grupta ve aileli çocukların olduğu grupta cinsiyetler arasında dil geli-şimi yönünden fark bulunamamıştır (Ertuğ, 1981).

Bıyıklı yaptığı bir diğer araştırmada, yetiş-tirme yurduna yuvadan gelen 7-11 yaşları arasındaki ço-cuklarla, ailesi yanında olup alt sosyo-ekonomik düzey-de olan aynı yaş grubundaki çocukların zihinsel ve psiko-sosyal gelişimlerini incelemiştir. Araştırmada Ankara'da bulunan yetiştirme yurtlarından 7,9 ve 11 yaş

grubundan 60 çocuğu ailesi yanında olan 60 çocukla karşılaştırmıştır. Araştırmada zihinsel gelişim için WISC-R, psiko-sosyal gelişim için de AAMD uyumsal davranış ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, aile yasantısı geçirmemiş sevgiden yoksun önce yuvaya sonra yetiştirme yurduna gelmiş çocuğun, ailesi yanında olan çocuğa göre özellikle zihinsel gelişiminin geri kaldığı görülmüştür. İki grup arasında en belirgin farklılıklar uyum, toplumsallaşma, sorumluluk, dil gelişimi ile bağımsız etkinlikler alanlarında olmuştur. Bu alanda ailesi yanında olan (aileli) çocuklar, yetiştirme yurdu çocuklarından daha ileri düzeyde bulunmuştur. Uyumsuzluklar, yetiştirme yurdu çocuklarınının 7 yaş grubunda odaklaşmıştır (Bıyıklı, 1982).

Kaya yaptığı araştırmada, yetiştirme yurdunda kalan 16-18 yaş grubu erkek çocuklarıyla, alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen aynı yaştaki aileli gençleri uyum sorunları yönünden incelemiştir. Araştırmada, fobi, hırsızlık, yalan, kaçma ve tik sorunlarını içeren bir anket iki grupta da 30'ar kişiye uygulanmıştır. Araştırma sonunda yetiştirme yurdu ve aile gençlerinde tik, yalan ve kaçma davranışlarının görülme oranı farklı bulunmamıştır. Hırsızlık ve fobi gibi uyumsuz davranışları yetiştirme yurdu gençleri daha yüksek oranlarda göstermişlerdir. Yetiştirme yurdu gençlerininin % 40'ında, aileli gençlerin % 20'sinde hırsızlık görülmüştür (Kaya, 1982).

Cılga, koruma kararı altındaki gençleri toplum-

sallaşma süreci açısından, ailesi yanında olan gençlerin durumlarıyla karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma sonucunda yurtların gençlere aileye göre daha az olanaklar sunduğu, çevreyle ilişkilerinin her iki gruptaki gençlerde farklı olduğu, gençlerin toplumsallaşma süreci içinde belirginleşen gelecek beklentileri, umutları, toplumsal değerleri ve kişilik eğilimlerinin az çok farklılık gösterdiği, bu farklılıkların cinsiyetler arasında da olduğu ortaya konmuştur. Yurtta kalış süresi uzadıkça gençlerin sorunlara karşı duyarlılık gösterme eğilimlerinde arttığı görülmüştür. Sorunları olduğunda veya önemli bir karar almaları gerektiğinde, yurtta kalan gençler arasında kimseye başvurmayıp sorunlarını kendisi çözmeye çalışanların çoğunlukta olduğu görülmüş; ailesi yanında olan gençlerde ise sorunlar için başvuru- lan en önemli kişi anne olmuştur. Ailedeki gençlerin uyum düzeyleri, yetiştirme yurdundaki gençlerden daha yüksek bulunmuş; her iki gruptaki gençler de yetişme sürecinde aileyi gerekli görmüşlerdir. Yurttaki gençler geleceğe belirsizlik ve korkuyla bakarken ailedeki gençlerin çoğu ise geleceğe güvenle bakmıştır (Cılga, 1983).

Kocacık, Sivas Yetiştirme Yurdunda yaptığı araştırmada, yurt içi koşullar, gençlerin yurda geliş nedenleri, geliş yaşları ve yurt içi yaşantıları ile ilgili durum saptaması yapmıştır. 121 öğrenciye anket uygulanarak bilgi alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, kurumda bakılması gerekenlerin anne ve babasız ya da anne

ve babası tarafından terk edilenlerden oluşması gerekirken ebeveynlerine sahip olanlar çoğunluktadır. Yurt içi koşullarla ilgili bilgilere göre, çocukların % 56.2'si yurttan kalmaktan hoşnut olmadıklarını belirtmişlerdir. Çocukların kavga etme eğilimlerinin fazla olduğu görülmüş; % 57.85'i bir kaç kez kavga ettiğini, % 19'u ise çok sık kavga ettiğini belirtmiştir. Çocukların kendilerine yakın bulup sorunlarını açtıkları kişilere bakıldığında, %59.5 ile grup öğretmenleri birinci sırayı, % 14.06 ile arkadaşları ikinci sırayı almış; % 12.39'unun ise sorunlarını hiç kimseye açmadıkları bulunmuştur (Kocacık, 1984).

Berber yaptığı araştırmada, 16-20 yaş gençlerinin benlik gelişim düzeyleri ve bu gençlerin benlik gelişimi ile personel tutumunun ilişkisini saptamaya çalışmıştır. Araştırmada benlik gelişim düzeyini ölçmek için Benlik Tasarım Envanteri, personelle ilgili olarak da Personel Tutum Envanteri ve Yurt Personel Gözlem Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, gençlerin cinsiyetleri ve yurttan kalış süreleri ile benlik gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Gençlerin yaşları, eğitimleri ve çalışma durumları benlik düzeyinin gelişimine etkide bulunmuştur. Yaş ilerledikçe benlik de gelişmiştir. Üst düzeyde benlik geliştiren gençler, personeli daha otoriter ve ilgisiz, alt düzeyde benlik geliştiren gençler ise genelde demokratik ve otoriter olarak algılamışlardır. Kızlar personeli erkeklere göre daha otoriter ve ilgisiz olarak değerlendirmişler-

dir (Berber, 1986).

Aydın yaptığı araştırmada, 7-9 yaş grubu korunmaya muhtaç çocuklarda görülen artikülasyon bozukluklarının dağılımını ve bu bozuklukları, aileli çocuklarla karşılaştırmalı olarak incelemiştir. İki grupta da 42 erkek, 33 kız olmak üzere toplam 75 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Okuma-yazma bilenlere Cümle Artikülasyon Testi uygulanmıştır. Artikülasyon testiyle çocuklardaki atlama, ekleme, değiştirme ve bozma hataları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, korunmaya muhtaç çocukların, aileli çocuklardan daha çok artikülasyon bozuklukları gösterdikleri bulunmuştur. Aileli çocuklarda artikülasyon bozukluklarında cinsiyetler arasında fark bulunamamış, kurum çocuklarında ise erkek çocuklar aleyhine anlamlı farklılıklar bulunmuştur (Aydın, 1987).

Unlü, kurum bakımı hizmetlerinin korunmaya muhtaç çocuklar için yasal olarak öngörülen esas ve amaçlar doğrultusundaki hedeflere ne ölçüde ulaştığını saptamak amacıyla, 18 yaşındaki korunmaya muhtaç gençlerin kendilerine ne kadar güvendikleri, inandıkları ve iş-meslek sahibi olmak için nasıl bir hazırlık içinde olduklarını araştırmıştır. Örneklem 14 ilde 24 kurumda bakılan 214 korunmaya muhtaç gençten oluşturulmuştur. Verilerin toplanmasında orjinali ingilizce olan "Ne Kadar Kendime Güveniyorum", "Ne Kadar Kendime İnanıyorum" Testleri ile Kurum Bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma sonunda korunmaya muhtaç gençlerin kendine güven ve

kendine inanç düzeyleri kuramsal standartlara göre ortalamasının altında bulunmuş; bu sonuca göre kurum bakımının korunmaya muhtaç gençlerin kendine güven, kendine inanç ve iş-meslek sahibi olmaya hazırlıkları açısından hedeflerine yeterince ulaşmadığı kararına varılmıştır (Ünlü, 1987).

Sarp yaptığı araştırmada, çocuk yuvasında bakılan 0-6 yaş çocuklarının gelişimlerini, gelişimlerini etkileyen etmenleri incelemiş, ayrıca ailesi yanında olup bir kreşe devam eden çocuklarla da karşılaştırmıştır. Her iki gruptan da toplam 126 çocuk örnekleme alınmış, çocukların gelişimleri Türk çocuklarına standardize edilmiş olan, Denver Gelişim Tarama aracıyla saptanmıştır. Araştırma sonucunda kızların erkeklere göre kişisel ve sosyal gelişimleri daha geri bulunmuş; yaş ile kişisel sosyal gelişim ilişkisine bakıldığında, geriliğin 1-3 yaşlarında fazla olduğu 6 yaşa doğru gittikçe azaldığı görülmüştür. Yuvada dört yıl veya daha çok kalan çocukların kişisel, sosyal gelişimlerinin normal; bir yıl kalan çocukların kişisel, sosyal gelişimlerinin ise geri olduğu bulunmuştur. Terk edilmeyip anne-baba, akraba gibi bir yakını tarafından yuvaya bırakılan çocukların, kişisel, sosyal gelişimleri, terk edilen çocuklardan daha geri bulunmuştur. Yine araştırma sonucunda, dil gelişimi ile cinsiyet arasındaki fark önemsiz bulunmuş, yuvada kalış süresi arttıkça dil gelişiminde geriliğin de arttığı saptanmıştır. Yaş ilerledikçe ge-

lişimdeki gerilik oranında azalma görülmüştür. Genel olarak yuva çocuklarıyla kreş çocukları karşılaştırıldığında, yuva çocukları gelişimlerinin her alanında kreş çocuklarından daha geri bulunmuşlardır (Sarp, 1987).

Punar, 16-18 yaşında olup işe yönelik ve eğitime yönelik yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin kaygı ve uyum düzeylerini ailesi yanında kalan gençlerle karşılaştırmalı olarak incelediği araştırmada, 60 yetiştirme yurdu genci ile alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen 30 aile gencini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Kaygı için Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri, uyum için de AAMD Uyumsal Davranış Ölçeği kullanılmıştır. AAMD Uyumsal Davranış Ölçeği ile gençlerin kişilik ve davranış bozukluklarıyla ilgili şiddetli ve yıkıcı davranışlar, topluma karşıt davranışlar, isyankâr davranışlar, kendi içine kapanma, kalıplaşmış davranışlar gibi uyumsuz davranışları ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, işe yönelik yetiştirme yurdu gençlerinin durumluk ve sürekli kaygı puanları, eğitime yönelik yetiştirme yurdu ve aile gençlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Uyumsal davranış ölçeğine göre yetiştirme yurdu gençleri, aileli gençlerden daha sorunlu bulunmuş, yetiştirme yurdu gençlerinin özellikle içine kapanma, isyankâr davranışlar ve rahatsız edici ses çıkarma alanlarında sorunlarının yoğunlaştığı görülmüştür (Punar, 1988).

Güçray, çocuk yuvalarının kendine özgü koşulları ile ana-baba ve ana-baba yerine geçen bireylerin

tutumlarının çocuğun özsaygı gelişimi üzerindeki etkisini incelemek amacıyla, 9-11 yaşları arasında olup yuvada kalan 242 çocukla, ailelerinin yanında kalan 341 çocuğu kapsayan bir araştırma yapmıştır. Araştırmada, Coopersmith Self-Esteem Inventory ve Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda yuva çocuklarının aileli çocuklara göre daha düşük özsaygıya sahip oldukları bulunmuştur. Cinsiyet, yaş, kardeş sayısı ve doğum sırasının özsaygı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Çocuk yuvasına ilişkin, yuvada kalış süresinin, ziyaretçilerinin olup olmamasının, yuvaya verilmiş nedeninin ve yuvadaki kardeş sayısının özsaygı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Ayrıca, yetişkinlerin (anne-baba veya anne-baba yerine geçen bireyler) demokratik tutumlarının çocuğun özsaygısını olumlu yönde etkilerken, otoriter ve ilgisiz tutumların özsaygıyı olumsuz olarak etkilediği bulunmuştur (Güçray,1989).

Yukarıdaki paragraflarda özetlenen araştırmalar, kurum bakımında olan çocukları Zekâ Bölümleri, Gelişim Bölümleri, sosyal uyum yetenekleri, okuma, kavrama, anlama yetenekleri, genel uyum düzeyleri, okul başarıları, duygusal gelişimleri, dil gelişimleri, benlik gelişim düzeyleri ve özsaygı gelişimleri yönünden aileye sahip çocuklarla karşılaştırmalı olarak incelemektedirler. Araştırmaların genel sonuçları, kurumlarda bakılan çocukların incelenen bütün bu alanlardaki gelişimlerinin ailesi yanında yaşayan yaşlılarından geri olduğunu göster-

mektedir. Ayrıca özetlenen bu araştırmalar, kurum bakımında olan çocukların uyum sorunlarını, kişilik ve davranış bozukluklarını ve artikülasyon bozukluklarını da incelemekte; kurum çocuklarının aileleri yanında yaşayan çocuklara göre daha çok uyum sorunlarına sahip olduklarını; davranış bozukluklarının, kişilik bozukluklarının bu çocuklarda daha yüksek oranlarda görüldüğünü ortaya koymaktadır. Yine özetlenen araştırmaların bazılarında özellikle erken çocukluk yıllarında kurum bakımında olan çocuklarda Yuva Hastalığı (Hospitalizm) kavramına giren gelişim gerilikleri saptanmaktadır. Kurum bakımında olan çocuklarla aileleri yanında yaşayan çocukları korku gelişimleri açısından inceleyen araştırma ise, her iki grupta farklı korkuların gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Kurum bakımı hizmetlerinin yasal olarak öngörülen esas ve amaçlar doğrultusundaki hedeflere ne ölçüde ulaştığını saptamak amacıyla yapılan araştırmalarda da istenen hedeflere yeterince ulaşılamadığı; kurumların çocukların sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri için gerekli koşullara sahip olmadığı ortaya konmaktadır. Kurumlardaki çocukların niteliklerine ilişkin araştırmalarda, özellikle ülkemizde kurum bakımına alınan çocukların çoğunun gerçekten korunmaya muhtaç olmadığı, yurtların ailelerce yatılı okul olarak algılandığı görülmektedir. Bu durum gerçekten bakıma korunmaya muhtaç olan çocukların haklarının çiğnenmesi demektir.

Araştırma konusuna ilişkin çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır. Özellikle ön ergenliğe rastlayan ortaokul öğrenimi sırasında kurum bakımında olan çocukların mevcut sorunlarını, yurtla ilgili bir çok değişken açısından inceleyen herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın bulgularının korunmaya muhtaçlık sorununa yeni bir bakış açısı getirebileceği umulmakta; yurt personeline, okul müdürlerine, öğretmenlere ve bu alanda çalışan veya çalışacak olan psikolojik danışma ve rehberlik personeli, sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi uzmanlara yararlı bilgiler sağlayabileceği de düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni ve örnekleme ile araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanmasında izlenen yol ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

Evren

Araştırmanın evreni iki alt gruptan oluşmaktadır. Gruplardan birini yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren Malatya il merkezindeki Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden öğrenciler oluştururken, diğerini de yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen aynı il merkezindeki ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır.

Örneklem

Örneklem 1988-89 öğretim yılında Malatya il merkezindeki Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden ve yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren 88 öğrenci ile, anılan okullarda ve sınıf-

larda yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen aynı sayıda (88) öğrenciden oluşmuştur.

Örnekleme de evren gibi yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen iki alt gruptan oluşmuştur. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grup araştırmada, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun sorunlarının nitelik ve farklarını belirgin olarak görebilmek için bir karşılaştırma grubu olarak alınmıştır.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin tamamı olan 92 öğrencinin 88'ine Problem Tarama Envanteri ile Öğrenci Kişisel Bilgi Formu uygulanmış, uygulama sırasında yurtda bulunmadıkları için 4 öğrenciye ise uygulanamamıştır. Sayı yönünden eşitlik sağlamak amacıyla yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta da 88 öğrenciye Problem Tarama Envanteri uygulanmıştır.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrenciler yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerle cinsiyet ve sınıf açısından denk olacak şekilde araştırmacı tarafından seçilmiştir.

Araştırmanın örnekleme ilişkin bilgiler Tablo-1 ve Tablo-2'de verilmiştir.

TABLO-1

Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin
Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı

GRUPLAR CİNSİYET	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirenler		Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyenler		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kız	28	32	28	32	56	32
Erkek	60	68	60	68	120	68
Toplam	88	100	88	100	176	100

Tablo-1'de görüldüğü gibi, örneklemini iki grup oluşturmaktadır. Cinsiyete göre yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen her iki gruptaki 88 öğrencinin 28'i kız (% 32), 60'ı erkek (% 68)'dir.

Örneklemin tümü ise 176 öğrenci olup 56'sı kız (% 32), 120'si (% 68) erkektir. 176 öğrenciden toplanan bilgiler değerlendirilerek bulgulara esas alınmıştır.

Örneklemini oluşturan öğrencilerin sınıflarına göre sayısal dağılımı ise Tablo-2'de verilmiştir.

TABLO-2

Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin
Sınıflarına Göre Sayısal Dağılımı

GRUPLAR SINIFLAR	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirenler		Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyenler		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1.	29	33	29	33	58	33
2.	29	33	29	33	58	33
3.	30	34	30	34	60	34
TOPLAM	88	100	88	100	176	100

Tablo-2'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen her iki grupta da öğrencilerin 29'u (% 33) ortaokul 1. sınıfta, yine 29'u (% 33) ortaokul 2. sınıfta ve 30'u (% 34) ortaokul 3. sınıftadır.

Örneklemin tümü ele alındığında öğrencilerin 58'i (% 33) ortaokul birinci sınıfta, yine 58'i (% 33) ortaokul ikinci sınıfta ve 60'ı (% 30) ortaokul üçüncü sınıftadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama araçları olarak Problem Tarama Envanteri ile Öğrenci Kişisel Bilgi Formundan yararlanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öğrenci sorunları için "Problem Tarama Envanteri", bağımsız değişkenler hakkında bilgi toplanması için de

"Öğrenci Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Her iki araç hakkında ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir.

A. Problem Tarama Envanteri

Orjinali Kepçeoğlu (1969) tarafından, "Ankara Şehir Ortaokullarına Devam Eden Öğrencilerin Problemleri" konulu bir araştırma ile geliştirilen "Problem Tarama Envanteri O Takımı"'nda yedi alt problem alanıyla ilgili olarak toplam 177 problem maddesi bulunmaktadır. Bu maddelerden herbiri bir sorunu ifade eden birer cümleden oluşmaktadır.

Bu araştırmada kullanılmış olan Problem Tarama Envanteri, orjinali Kepçeoğlu tarafından geliştirilmiş aynı adı taşıyan envanterden yararlanılarak ön bir çalışmayla bu araştırma için yeniden güncelleştirilmiştir.

I. Problem Tarama Envanterinin Güncelleştirilmesi: Toplumsal yaşamdaki çeşitli değişmelere paralel olarak çocukların ve gençlerin sorunlarının değişebileceği, ayrıca mevcut Problem Tarama Envanterinin yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren gençlerin sorunlarını yeterli derecede kapsamadığı düşünülerek, envanterin bu araştırmanın amacına uygun bir biçimde güncelleştirilmesine karar verilmiştir.

Problem Tarama Envanterinin güncelleştiril-

mesinde Şu aŐamalar izlenmiŐtir.

1. 1988-89 Öğretim yılında yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren gençleri temsilen yetiştirme yurdunda kalıp; Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden 1., 2. ve 3. sınıflarda toplam 60 öğrenciye açık-uçlu bir anket uygulanmıştır. Bu ankette, öğrencilerden önemli gördükleri sorunlarını önem sırasına göre serbestçe yazmaları istenmiştir. Aynı anket, ailesi yanında kalıp Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden 1., 2. ve 3. sınıflarda toplam 160 öğrenciye de uygulanmıştır. Böylece yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen toplam 220 öğrenciden sorunları hakkında bir ön bilgi toplanmıştır.

2. İkinci aŐamada, açık-uçlu anket sorularının değerlendirilmesiyle ortaya çıkan problem maddeleri listelenerek, ifade yönünden düzeltilmesi ve hangi problem alanlarına girdiklerinin saptanması amacıyla İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü akademik personelinden oluşan 20 kişilik bir uzman grubuna sunulmuŐtur. Uzman kanısı alınarak problem maddeleri Problem Tarama Envanterine eklenmiştir. Ayrıca, mevcut Problem Tarama Envanterinde olup, uygulanan açık-uçlu anket sonucunda düşük frekansta ya da hiç sorun olarak belirtilmeyen problem maddeleri çıkarılmış ve mevcut envanterin dili sadeleŐtirilmiŐtir. Böylece güncelleştirilen Problem Tarama Envanteri n deneme

için hazır hale getirilmiştir.

II. Problem Tarama Envanterinin Ön Denemesi: Güncelleştirilen Problem Tarama Envanterindeki sorunların açık ve anlaşılır olup olmadığını ve her soruya verilecek olası yanıtların işlerliğinin yeterli olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla envanter, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren 45 lise öğrencisiyle, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 100 ortaokul öğrencisine uygulanarak bir ön denemesi yapılmıştır.

Ön deneme sonunda öğrenciler tarafından önemsiz görülen, frekansı düşük ve işlemeyen problem maddeleri çıkarılarak Problem Tarama Envanteri araştırma için hazır hale getirilmiştir.

Bu araştırmada kullanılan Problem Tarama Envanterinin tümü 165 maddedir ve sorunların tamamı altı problem alanında toplanmaktadır.

Problem Tarama Envanterinin bir örneği Ek-1'de verilmiş olup aşağıda envanterin kapsadığı problem alanları ve her alanın içerdiği madde sayılarıyla ilgili kısa bir açıklama yapılmıştır.

1. Sağlık ve Beden Gelişimine İlişkin Problem Alanı: Genel sağlık durumu, bedensel görünüş ve sağlık koşullarıyla ilgili sorunlar, sağlık ve beden gelişimi problem alanına girmektedir. Bu alt alandaki madde sayısı 20'dir.

2. Okul Yaşamına İlişkin Problem Alanı: Oku-

lun yapı araç ve olanakları, disiplin ve yönetimi, öğretmen tutum ve davranışları, derslere ve sınavlara ilişkin kaygılarla ilgili sorunlar ve okulla ilgili diğer sorunlar okul yaşamı problem alanına girmektedir. Bu alt alandaki madde sayısı 50'dir.

3. Yaşanılan yer (Yurt, Ev) ve Aile Yaşamına İlişkin Problem Alanı: Gençlerin büyükleriyle olan ilişkilerinden, yurt ve ev yaşamından kaynaklanan sorunları kapsamaktadır. Yurdun ve evin yetersiz olanakları, aile üyelerinin durumları, aileden ayrı olmanın üzüntüsü, yurt, ev ve aileye ilişkin diğer sorunlar bu alt alana girmektedir. Bu alt alandaki madde sayısı 25'tir.

4. Başkalarıyla İlişki Kurma ve Arkadaşlık Yaşamına İlişkin Problem Alanı: Bireyi çepeçevre saran toplum, yaşlıları ve karşı cinsle olan ilişkilerinden kaynaklanan sorunları kapsamaktadır. Bu alanda kolay arkadaş edinememe, karşı cinsle ilişkiye girmekten çekinme, kendini arkadaşlarından soyutlanmış görme, grup içinde rahat olmama v.b.. sorunlar yer almaktadır. Bu alt alandaki madde sayısı 20'dir.

5. Gelecekteki Öğrenim ve İş Yaşamına İlişkin Problem Alanı: Bu alt alan ilerde devam edilmek istenen okullar, meslek tercihleri, gelecek plânları, istek ve amaçlarına gelecekte ulaşamama korkusu ile ilgili ve benzer sorunları kapsamaktadır. Bu alt alandaki madde sayısı 15'tir.

6. Benlik ve İç Yaşama İlişkin Problem Alanı: Bireyin kendini algılayış, değerlendiriş biçiminden ve yalnızlık korkularından kaynaklanan sorunları kapsamaktadır. Sevgi ve ilgi yoksunluğu çekme, hayata küsmüslük, belirsizlik, değersizlik, güvensizlik duyguları, sıkıntılar kaygılar v.b.. sorunlar benlik ve iç yaşam problem alanında yer almaktadır. Bu alt alandaki madde sayısı 35'tir.

III. Problem Tarama Envanterinin Geçerlik Çalışması:

Bu araştırmada kullanılan Problem Tarama Envanterinin geçerlik çalışması kapsam geçerliği yöntemi ile yapılmıştır. Envanterin güncelleştirilmesi kısmında belirtildiği gibi, 1988-89 öğretim yılında yetiştirme yurdunda kalıp; Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden 1., 2. ve 3. sınıflarda toplam 60 öğrenciye; yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen gençleri temsilen de, ailesi yanında kalıp Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden 1., 2. ve 3. sınıflarda toplam 160 öğrenciye sorunlarını önem derecesine göre sıralayacakları açık-uçlu bir anket uygulanmıştır. Toplam 220 öğrencinin açık-uçlu ankete yazdıkları sorunlar içinde yüksek frekanslılar listelenerek, bu sorunların ifade yönünden düzeltilmesi ve hangi problem alanına girdiklerinin saptanması amacıyla bir yönergeyle İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü akademik

personelinden oluşan 20 kişilik bir uzman grubuna sorulmuştur. Uzman grubundan gelen tepkilere göre bu maddeler ilgili oldukları problem alanlarındaki sorulara eklenmiştir. Bu yolla güncelleştirilen envanter ön deneme için yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren 45 lise öğrencisiyle, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 100 ortaokul öğrencisi olmak üzere toplam 145 öğrenciye uygulanarak öğrenciler tarafından önemsiz görülen, frekansı düşük ve işlenmeyen problem maddeleri çıkarılmış ve Problem Tarama Envanterinin mantıki bir geçerlik kazanması sağlanmıştır. Ayrıca, deneme grubuna uygulandıktan sonra öğrencilerle görüşmeler yapılarak Problem Tarama Envanterindeki problem maddeleri tartışılmıştır. Bu geçerlik çalışması, istatistiksel bir geçerlik olmaktan daha çok mantıki bir geçerliktir.

IV. Problem Tarama Envanterinin Güvenirlik Çalışması: Bu araştırma için önceki kısımlarda belirtilen çalışmalarla hazırlanan envanterin güvenirliliğini saptamak üzere, envanter iki hafta aralıkla her ikisi de 45 kişiden oluşan iki deneme grubuna (yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen gruplar) verilerek test-tekrar test yöntemiyle iki ayrı güvenirlik katsayısı elde edilmiştir. Envanterin yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilere uygulanması sonucu elde edilen güvenirlik katsayısı .84, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilere uygulanmasından elde edilen güvenirlik katsayısı ise

. 89'dur.

V. Problem Tarama Envanterinin Puanlanması : Envanterin her maddesi bir sorunu ifade eden birer cümleden oluşmaktadır. Her sorun ölçtüğü nitelik bakımından bir süreklilik gösterir. İşaretlenen her problem maddesine bir puan verilmektedir. Cevap kağıdında boş bırakılan maddelere puan verilmemektedir. Envanter bu şekilde puanlandıktan sonra her maddeden alınan puanlar toplanarak, araştırmaya katılan her kişi için altı problem alanına ilişkin problem puanlarının toplanmasıyla bir toplam problem puanı elde edilmektedir. Envanterden alınabilecek en düşük puan sıfırdır, en yüksek puan ise 165'dir. Düşük puan sorunların az, yüksek puan ise sorunların çok olduğunu gösterir. Yanıtların (puanların) toplanması yoluyla, sürekli bir değişken olan sorun kümesinin büyüklüğü veya küçüklüğü ortaya çıkar. Problem Tarama Envanteri cevap kağıdı örneği Ek-2'de verilmiştir.

B. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu :

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu, bu araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin dosyaları incelenerek ne tür kişisel niteliklere sahip oldukları hakkında bir ön bilgi toplanmıştır. Ayrıca yetiş-

tirme yurdunda bulunan öğrencilerden yetiştirme yurdunda olma durumları, içinde buldukları duruma özgü ne tür kişisel niteliklere sahip olduklarına ilişkin serbest ifadeli açıklayıcı bilgiler yazmaları istenmiştir. Dosya incelemesi ve direkt öğrencinin kendisinden alınan bilgilere dayanılarak yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin kişisel niteliklerini kapsayan Öğrenci Kişisel Bilgi Formu, araştırmacı tarafından ve uzman kanısına başvurulmuş geliştirilmiştir.

Öğrenci Kişisel Bilgi Formu yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin nitelikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla, bu araştırmada inceleme konusu olan bağımsız değişkenlerle ilgili yedi sorudan oluşmuştur. Bu sorular, cinsiyet, sınıf, yetiştirme yurduna geliş nedeni, geliş yaşı, yetiştirme yurduna gelmeden önce kalınan yer, yetiştirme yurdunda kalış süresi ve ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığıdır. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu Örneği Ek-3'de verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Problem Tarama Envanteri ve Öğrenci Kişisel Bilgi Formu yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve Sümer, Yeşiltepe, Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerine Malatya Yetiştirme yurdunda öğrencilerin tümünün toplu halde bulunduğu bir akşam araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Nöbetçi

öğretmenlerden de yardım alınmıştır. Uygulamadan önce, öğrencilerin Problem Tarama Envanterini ve Öğrenci Kişisel Bilgi Formunu içten bir şekilde cevaplamaları için araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, cevap kağıdının nasıl işaretleneceği gösterilmiştir. Ayrıca öğrencilerin çekinmeden serbestçe cevap vermelerini sağlamak için, cevapların gizli tutulacağı, araştırmacının dışında hiç kimseye gösterilmeyeceği hususları da özellikle belirtilmiştir.

Problem Tarama Envanteri yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerine ise her okulda ayrı ayrı boş derslerde araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Problem Tarama Envanterini uygulamadan önce, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilere yapılan açıklamalar bu gruba da yapılmıştır.

Problem Tarama Envanterinin ve Öğrenci Kişisel Bilgi Formunun yetiştirme yurdunda ve ortaokullarda uygulanması, açıklamalarda dahil bir saat sürmüştür. Veri toplama işlemi 21 Mart 1989'da başlayıp 27 Mart 1989'da bitmiştir.

İstatistiksel Çözümleme

Araştırmada istatistiksel analizler aşağıda ifade edildiği biçimde yapılmıştır.

1. Örnekleme oluşturan yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin cevap kağıtlarına işaretledikleri sorunların tek tek frekansları alınarak problem maddelerinin problem alanlarına göre dağılımları saptanmıştır. Öğrencilerin en az % 40'ı tarafından işaretlenen problem maddeleri yaygın sorunlar olarak kabul edilmiştir. Böylece her iki grupta da yaygın olan sorunların neler olduğu ve sorunların sırasıyla daha çok hangi problem alanlarında yoğunlaştığı ortaya çıkmıştır.

Problem alanlarındaki problem maddeleri eşit olmadığından belli bir alandaki sorunların yoğunluk değerlerini bulmak için şu formül kullanılmıştır :

$$\text{Yoğunluk Değeri} = \frac{\text{Bir Alanda İşaretlenen Toplam Problem Sayısı}}{\left(\begin{array}{l} \text{O Alandaki Prob-} \\ \text{lem Maddesi Sa-} \\ \text{yısı} \end{array} \right) \times \text{Öğrenci Sayısı}} \times 100$$

2. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen her iki grupta da karşılaştırılan sadece iki grup varsa ortalamalar arasında anlamlı düzeyde fark olup olmadığını bulmak için bağımsız gruplarda uygulanan t-testi yapılmıştır. Grupların ikiden fazla olduğu durumlarda ise Tek-yönlü Varyans Analizi tekniği kullanılmış ve varyans analizi sonucunda çıkan F değerinin anlamlı olduğu durumlarda, hangi grupların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğunu saptayabilmek için de gruplar t-testi ile ikişerli olarak karşılaştırılmıştır (Kaptan, 1982, s. 280).

Araştırma verilerinin analizi İnönü Üniver-
sitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Bilgi-
sayarında yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, önce genel bir bilgi vermek amacıyla yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunlarının yoğunluk değerleri genel olarak ve problem alanlarına göre ele alınmış, sonra da aynı öğrencilerin yaygın sorunları hakkında bazı bilgiler verilmiştir. Bu bulgulardan sonra, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları denencelere ilişkin olarak bazı ortak değişkenlere göre incelenmiş; daha sonra da sadece yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları bazı değişkenlere ve ilgili denencelere göre ele alınmıştır.

A. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre İncelenmesi

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin işaretledikleri toplam sorun sayıları, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayıları ve yoğunluk değerleri Tablo-3'de verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, önce genel bir bilgi vermek amacıyla yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunlarının yoğunluk değerleri genel olarak ve problem alanlarına göre ele alınmış, sonra da aynı öğrencilerin yaygın sorunları hakkında bazı bilgiler verilmiştir. Bu bulgulardan sonra, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları denencelere ilişkin olarak bazı ortak değişkenlere göre incelenmiş; daha sonra da sadece yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları bazı değişkenlere ve ilgili denencelere göre ele alınmıştır.

A. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre İncelenmesi

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin işaretledikleri toplam sorun sayıları, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayıları ve yoğunluk değerleri Tablo-3'de verilmiştir.

TABLO-3

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin İşaretledikleri Toplam Sorun Sayıları, Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayıları ve Yoğunluk Değerleri

GRUPLAR	N	İşaretlenen Toplam Sorun Sayısı	Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayısı	Yoğunluk Değeri
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirenler	88	5073	58	35
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyenler	88	3596	41	25

Tablo-3'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren 88 öğrencinin işaretlediği toplam sorun sayısı 5073, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 58 ve yoğunluk değeri 35 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 88 öğrencinin işaretlediği toplam sorun sayısı 3596, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 41 ve yoğunluk değeri 25'tir. Bu bulgulardan, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarının daha çok olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-4'de de yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin altı problem alanına göre işaretledikleri sorun sayıları, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayıları ve yoğunluk değerleri verilmiştir.

TABLO-4

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Problem Alanlarına Göre İşaretledikleri Sorun Sayıları, Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayıları ve Yoğunluk Değerleri

GRUPLAR PROBLEM ALANLARI	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirenler				Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyenler			
	İlgili Problem Alanında Yer Alan Toplam Madde Sayısı	İşaretlenen Sorun Sayısı	Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayısı	Yoğunluk Değeri	İlgili Problem Alanında Yer Alan Toplam Madde Sayısı	İşaretlenen Sorun Sayısı	Öğrenci Başına Düşen Ortalama Sorun Sayısı	Yoğunluk Değeri
Okul Yaşamı	50	1882	21	43	50	1465	17	33
Gelecekteki Öğrenim ve İş Yaşamı	15	552	6	42	15	423	5	32
Başkalarıyla İlişki Kurma ve Arkadaşlık Yaşamı	20	587	7	33	20	341	4	19
Benlik ve İç Yaşam	35	985	11	32	35	680	8	22
Yaşanılan Yer (Yurt, Ev) ve Aile Yaşamı	25	665	8	30	25	357	4	16
Sağlık ve Beden Gelişimi	20	402	5	23	20	330	4	17

$$N_1 = 88$$

$$N_2 = 88$$

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları problem alanlarına göre ayrı ayrı ele alındığında, Tablo-4'de şunlar görülmektedir:

Altı problem alanı bakımından yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilere göre sorunlarının daha çok olduğu anlaşılmaktadır.

Okul yaşamı problem alanında yer alan toplam 50 maddeye göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun işaretlediği sorun sayısı 1882, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 21 ve yoğunluk değeri 43 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun işaretlediği sorun sayısı 1465, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 17 ve yoğunluk değeri 33'tür.

Gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı problem alanında yer alan toplam 15 maddeye göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun işaretlediği sorun sayısı 552, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 6 ve yoğunluk değeri 42 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun işaretlediği sorun sayısı 423, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 5 ve yoğunluk değeri 32'dir.

Başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı problem alanında yer alan toplam 20 maddeye göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun işaretlediği sorun sayısı 587, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 7 ve yoğunluk değeri 33 iken yetiştirme yurdu yaşantısı

geçirmeyen grubun işaretlediği sorun sayısı 341, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 4 ve yoğunluk değeri 19'dur.

Benlik ve iç yaşam problem alanında yer alan toplam 35 maddeye göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun işaretlediği sorun sayısı 985, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 11 ve yoğunluk değeri 32 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun işaretlediği sorun sayısı 680, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 8 ve yoğunluk değeri 22'dir.

Yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı problem alanında yer alan toplam 25 maddeye göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun işaretlediği sorun sayısı 665, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 8 ve yoğunluk değeri 30 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun işaretlediği sorun sayısı 357, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 4 ve yoğunluk değeri 16'dır. Görüldüğü gibi yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta bu alanda öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı (8), yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısının (4) iki katıdır. Yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı problem alanında görülen bu durum özellikle dikkat çekicidir.

Sağlık ve beden gelişimi problem alanında yer alan toplam 20 maddeye göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun işaretlediği sorun sayısı 402, öğrenci

başına düşen ortalama sorun sayısı 5 ve yoğunluk değeri 23 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun işaretlediği sorun sayısı 330, öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı 4 ve yoğunluk değeri 17'dir.

Her iki grupta da öğrencilerin sorunlarının okul yaşamı problem alanında daha çok yoğunlaştığı ve bunu sırası ile yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı, benlik ve iç yaşam, yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı, sağlık ve beden gelişimi problem alanlarındaki sorunların izlediği; yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, benlik ve iç yaşam, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı, sağlık ve beden gelişimi ve son olarak da yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı problem alanlarındaki sorunların izlediği görülmektedir.

B. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Yaygın Sorunları

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin en çok işaretledikleri sorunların toplam sayıları ve yüzdeleri sorunların yaygınlık sırasına göre Ek-4'de ve Ek-5'de verilmiştir.

Ek-4 ve Ek-5'de görülebileceği gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin

en az % 40'ı tarafından işaretlenen sorunlar yaygın sorunlar olarak kabul edildiğinde; yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta 61 sorunun, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise 29 sorunun yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

Ek-6'da görülebileceği gibi, her iki grupta da yaygın sayılan bu sorunlar aşağıda dört kümede ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu yaygın sorun kümeleri şu sırayla ele alınmış bulunmaktadır : (1) yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrenci gruplarının her ikisinde de yaygın olan sorunlar, (2) yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrenci gruplarının her ikisinde de yaygın olmakla beraber yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta çok daha yüksek oranda yaygın olan sorunlar, (3) yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta yaygın olup da yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta yaygın olmayan sorunlar, (4) yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta yaygın olup da yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta yaygın olmayan sorunlar.

Yine, Ek-4 ve Ek-5'de izlenebildiği gibi, "Saçlarımız kısa kestiriliyor." şeklinde ifade edilen sorunun, her iki öğrenci grubunun birinci sırada işaretlediği en yaygın sorun olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında Ek-6'da görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrenci gruplarında hemen hemen aynı oranda yaygın olan sorunlar şöyle sıralanmaktadır:

- "Çok hayal kuruyorum."
- "Öğrenciler arasında ayırım yapıyor."
- "Sınavlarda çok heyecanlanıyorum."
- "İstediğim mesleğe giremeyeceğimden korkuyorum."
- "Sınıfımız çok kalabalık."
- "Okulda öğrencilere dayak atılıyor."
- "Aileden birinin hasta olmasına üzülüyorum."
- "Sınavlar üst üste yapılıyor."
- "Büyüklerimle sorunlarımı rahatça konuşamıyorum."
- "Hayatta başarısız olmaktan korkuyorum."
- "Çabuk heyecanlanıyorum."
- "Bazı öğretmenler çok sert davranıyorlar."
- "Okulumuz temiz değil."
- "Okulda giyimimize ve davranışlarımıza çok karışılıyor."
- "Notlarım zayıf olduğu için üzülüyorum."
- "Sınıfımı geçemeyeceğimden korkuyorum."
- "Bazı öğretmenlerin onur kırıcı sözleri ve davranışları bana çok dokunuyor."
- "Başkalarıyla karşılaştırılmak hoşuma gitmiyor."
- "İstediğim üst okulun (Askeri Lise, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi v.b..) giriş sınavını kazanamayacağımdan korkuyorum."
- "Üst okullara hazırlanmak ve bazı eksikliklerimi gidermek için özel dersaneye gitmeye ihtiyacım var."

"Okulun kütüphanesi yetersiz."

"Okulun laboratuvarları yetersiz."

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen her iki öğrenci grubunda da yaygın olmakla beraber

yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta daha yüksek oranda yaygın olan sorunlar ise şöyle sıralanmaktadır:

"Saçlarımız kısa kestiriliyor."

"Yaz ve yarıyıl tatillerinin süresini yetersiz buluyorum."

"Geçmişimdeki bazı olayları unutamıyorum."

"Matematiği başaramıyorum."

"Çevremizde kız erkek arkadaşlığı hoş karşılanmıyor."

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta yaygın olupta yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta yaygın olmayan sorunlar ise şöyle sıralanmaktadır :

"Okul idaresinin mektuplarımızı okumasını istemiyorum."

"Babam yok."

"Evimiz (yurt) okula çok uzak."

"Sıra üstlerinin düzgün olmayışı düzgün yazı yazmamı engelliyor."

"Ailemden ayrı yaşamak bana zor geliyor."

"Bazı öğretmenler haksız not veriyor."

"Ders dışı zamanlarda spor yapabilme imkânı yok."

"Bazı öğretmenler bizi anlayışla karşılamıyorlar."

"Çok şanssızım."

"Bazı arkadaşlarımız ahlâkımızı bozuyor."

"Herşeye fazla üzülüyorum."

"Bazı öğretmenler bizimle yeterince ilgilenmiyorlar."

"Mesleğimi nasıl seçeceğimi bilmiyorum."

"Sözlü anlatıma dayanan dersleri başaramıyorum. (Türkçe, tarih, coğrafya v.b...)"

"Bazı öğretmenler bizi notla tehdit ediyor."

"Gelecek için henüz kararlı değilim."

"Okulda ders araç ve gereçleri yeterli değil."

"Ailemin mutlu olmayışı beni üzüyor."

"Okul idaresi sağlık sorunlarımızla ilgilenmiyor."

"Bana yeterli harçlık verilmiyor."

"İyi beslenemiyorum."

"Nasıl ders çalışacağımı bilmiyorum."

"Dert ortağı olacak bir yakınım yok."

"Okulumu bitiremeyeceğimden korkuyorum."

"Çok çalıştığım halde başarılı olamıyorum."

"Karşı cinsten arkadaşımın olmayışına üzülüyorum."

"Karşı cinsle arkadaşlık etmekten çekiniyorum."

"Hata yapmaktan korkuyorum."

"Yabancı dili başaramıyorum."

"Nasıl para kazanabileceğimi düşünüyorum."

"Bir an önce hayata atılmak zorundayım."

"Çeşitli konular hakkındaki bilgi ve görgümün yetersiz olduğunu düşünüyorum."

"Başarısızlıktan ve küçük düşmekten korkuyorum."

"Halsizlik hissediyor ve çabuk yoruluyorum."

şeklinde ifade edilen sorun, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta yaygın olmasına karşın, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta yaygın olmayan sorundur.

Ek-4 ve Ek-5'deki bilgiler, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunlarının daha çok okul yaşamı problem alanında toplandığını göstermektedir. Okul yaşamı problem alanında yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun sorunları, özellikle öğretmen tutum ve davranışları ile ilgili konularda yaygınlaşmaktadır. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarının okul yaşamı problem alanından sonra sırasıyla, benlik ve iç yaşam, yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı, gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı ile sağlık ve beden gelişimi problem alanında yaygınlaştığı görülmektedir.

Sonuçta, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun, bu yaşantıyı geçirmeyen gruba göre çok sayıda yaygın sorunlarının olduğu ortaya çıkmıştır.

C. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre Karşılaştırılması

Denence - 1 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdu yaşantısı geçirip geçirmeme durumuna göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirenler daha sorunludur."

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin problem

tarama envanteri ve problem alanları puanlarının ortalamaları ile yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerin ortalamalarının t-testi ile karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo-5'de verilmiştir.

TABLO-5

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri ile Problem Alanları Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değerleri

GRUPLAR PROBLEM ALANLARI	Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirenler		Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyenler		t	SONUÇ
	$\bar{X}$	s	$\bar{X}$	s		
Sağlık ve Beden Gelişimi	4.47	3.32	3.85	2.44	1.42	$P > .05$ Önemsiz
Okul Yaşamı	2.11	9.56	15.7	8.82	3.90	$P < .01$ Önemli
Yaşanılan Yer (Yurt, Ev) ve Aile Yaşamı	7.39	4.88	3.99	3.40	5.37	$P < .01$ Önemli
Başkalarıyla İlişki Kurma ve Arkadaşlık Yaşamı	6.53	4.92	3.84	3.69	4.13	$P < .01$ Önemli
Gelecekteki Öğrenim ve İş Yaşamı	6.20	4.14	4.63	3.75	2.67	$P < .01$ Önemli
Benlik ve İç Yaşam	11.33	8.66	8.07	6.07	2.90	$P < .01$ Önemli
TOPLAM	57.02	31.04	40.05	24.32	4.03	$P < .01$ Önemli

Sd: 174; tT: 1.98

 $N_1 = 88$ $N_2 = 88$

Tablo-5 incelendiğinde, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin genelde problem tarama envanteri puanlarının ortalaması 57.02 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerin ortalaması 40.05'dir. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$). Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun genelde sorunlarının daha çok olduğu anlaşılmaktadır.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları altı problem alanına göre ayrı ayrı ele alındığında ve bu alanlara ilişkin ortalamalar birbirleriyle karşılaştırıldığında, aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun sağlık ve beden gelişimi problem alanı puanlarının ortalaması 4.47 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun ortalaması 3.85'tir. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasında anlamlı düzeyde bir fark elde edilememiştir ($P > .05$).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun okul yaşamı problem alanı puanlarının ortalaması 21.11 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun ortalaması 15.7'dir. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun

yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı problem alanı puanlarının ortalaması 7.39 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun ortalaması 3.99'dur. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı problem alanı puanlarının ortalaması 6.53 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun ortalaması 3.84'tür. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı problem alanı puanlarının ortalaması 6.20 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun ortalaması 4.63'tür. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun benlik ve iç yaşam problem alanı puanlarının ortalaması 11.33 iken yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grubun ortalaması 8.07'dir. İki grubun ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Sonuçlar, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin genel olarak yetiştirme yurdu yaşantısı

geçirmeyen öğrencilerden daha sorunlu olduğunu göstermektedir. Problem alanlarına göre ise sağlık ve beden gelişimi problem alanının dışındaki beş problem alanında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerden daha sorunlu olduğunu göstermektedir.

Böylece; "Öğrencilerin sorunları, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirip geçirmeme durumuna göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirenler daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-1 doğrulanmıştır.

D. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Bazı Ortak Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde, her iki öğrenci grubunun da problem tarama envanterinden aldıkları puanlar cinsiyete göre t-testi ile; öğrenim görülen sınıf düzeyine göre ise tek yönlü varyans analizi tekniği ile ayrı ayrı kontrol edilmiştir.

I. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren
ve Geçirmeyen Öğrencilerin Cinsiyet-
lerine Göre Sorunları

Denence - 2 :

"Öğrencilerin sorunları cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da kızlar erkeklerden daha sorunludur."

Tablo-6'da yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren kız ve erkek öğrencilerin sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonucu verilmiştir.

TABLO-6

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değerleri

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	s	t	SONUÇ
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Kızlar	28	67.39	38.06	1.91	P>.05 Önemsiz
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Erkekler	60	52.18	26.14		

Sd: 86; tT: 1.98

Tablo-6'da görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren kız öğrencilerin problem tarama envan-

teri puanlarının ortalaması 67.39 iken erkek öğrencilerin puanlarının ortalaması 52.18'dir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren kız öğrencilerin ortalaması yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren erkek öğrencilerin ortalamasından yüksek gibi görünse de bu, istatistiksel yönden anlamlı düzeyde bulunamamıştır ($P > .05$).

Tablo-7'de yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen kız ve erkek öğrencilerin sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonucu verilmiştir.

TABLO-7

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değerleri

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	s	t	SONUÇ
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Kızlar	28	50.89	20.93	3.15	P < .01 Önemli
Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Erkekler	60	34.98	24.29		

Sd: 86; tT: 2.61

Tablo-7'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen kız öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması 50.89 iken erkek öğrencilerin ortalaması 34.98'dir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen kız ve erkek öğrencilerin ortalamaları t-testi

ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur ($P < .01$).

"Öğrencilerin sorunları cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da kızlar erkeklerden daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-2 kısmen doğrulanmıştır. Sonuçlar, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sorunlu olmakla birlikte, bunun istatistiksel yönden anlamlı düzeyde olmadığını; yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, ikinci denenceyi kısmen destekler niteliktedir.

II. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sorunları

Denence - 3 :

"Öğrencilerin sorunları öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da 1. sınıftaki öğrenciler daha sorunludur."

Tablo-8'de yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları, standart sapmaları; Tablo-9'da ise bu ortala-

maların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucu verilmiştir.

TABLO-8

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı ve Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları

SINIFLAR	N	$\bar{X}$	s
1. Sınıf	29	60.55	34.64
2. Sınıf	29	55.72	32.71
3. Sınıf	30	54.87	26.08

TABLO-9

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Sd	KT	KO	F	SONUÇ
Gruplararası	2	549.5313	274.7656	0.28	P>.05 Önemsiz
Gruplariçi	85	83276.44	979.7228		
TOPLAM	87	83825.971			

Tablo-8'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren 1. sınıftaki 29 öğrencinin ortalaması 60.55, 2. sınıftaki 29 öğrencinin ortalaması 55.72 ve 3. sınıftaki 30 öğrencinin ortalaması ise 54.87'dir.

Tablo-9'da görüldüğü gibi, 1. sınıftaki öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması yüksek gibi görünse de, uygulanan varyans analizi sonu-

cu, ortalamalar arasında istatistiksel yönden anlamlı düzeyde fark olmadığını göstermektedir ($P > .05$).

Tablo-10'da yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre sayısal dağılımı ve problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları, standart sapmaları; Tablo-11'de ise bu puanların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan tek-yönlü varyans analizi sonucu verilmiştir.

TABLO-10

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı ve Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları

SINIFLAR	N	$\bar{X}$	s
1. Sınıf	29	36.66	19.86
2. Sınıf	29	29.76	21.83
3. Sınıf	30	57.27	25.22

TABLO-11

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Sd	KT	KO	F	SONUÇ
Gruplararası	2	8646.094	4323.047	8.58	P < .05 Önemli
Gruplarıçi	85	42828.72	503.8556		

Tablo-10'da görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 1. sınıftaki 29 öğrencinin problem

tarama envanteri puanlarının ortalaması 36.66, 2. sınıftaki 29 öğrencinin ortalaması 29.76 ve 3. sınıftaki 30 öğrencinin ortalaması ise 57.27'dir.

Tablo-11'de izlenebildiği gibi uygulanan varyans analizi sonucu, ortalamalar arasında anlamlı düzeyde fark olduğunu ortaya koymaktadır ($P < .05$). Bunun üzerine hangi grupların ortalamaları arasında anlamlı düzeyde fark olduğu ayrıca t-testi ile kontrol edilmiştir.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin problem tarama envanteri puanları ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonuçları Tablo-12'de verilmiştir.

TABLO-12

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Problem Tarama Envanteri Puanları Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin t-testi Sonuçları

GRUPLAR	Serbestlik Derecesi	t-Değeri	SONUÇ
1.Sınıf-2.Sınıf	56	1.25	$P > .05$ Önemsiz
1.Sınıf-3.Sınıf	57	3.46	$P < .01$ Önemli
2.Sınıf-3.Sınıf	57	4.45	$P < .01$ Önemli

Tablo-12'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre, problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları arasında anlamlı düzeyde bir fark elde edilememiştir ($P > .05$).

Yine aynı tabloda yetiştirme yurdu yaşantısı

geçirmeyen 1. ve 3. sınıf öğrencilerinin problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları t-testi ile karşılaştırıldığında, ortalamalar arasındaki fark yine .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($P < .01$).

Tablo-12'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 3. sınıf öğrencileri 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden daha sorunlu bulunmuştur. 1. sınıf öğrencileri ise 2. ve 3. sınıf öğrencilerinden daha sorunlu bulunmamıştır.

Böylece "Öğrencilerin sorunları öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da 1. sınıftaki öğrenciler daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-3 doğrulanmamıştır.

Sonuçlar, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen 3. sınıf öğrencilerinin Denence-3'ün aksine 1. ve 2. sınıftaki öğrencilerden daha sorunlu olduğunu ortaya koymaktadır.

E. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Sorunlarını Etkileyen Bazı Değişkenler

Bu kısımda, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrenci-

lerin problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları beş değişken açısından ele alınıp incelenmiştir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalamalarını bazı değişkenlere göre incelerken grubun iki olması halinde bağımsız gruplarda uygulanan "t-testi", grupların ikiden fazla olması halinde ise "tek-yönlü varyans analizi" yapılmıştır.

I. Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin Sorunları

Denence - 4 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş nedenine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna annesi ve babası öldüğü için ya da her ikisi de belli olmadığı için gelenler daha sorunludur."

Tablo-13'de yetiştirme yurduna geliş nedenine göre öğrencilerin sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları; Tablo-14'de ise bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan tek-yönlü varyans analizi sonucu verilmiştir.

Öğrenci Kişisel Bilgi Formunda yetiştirme yurduna geliş nedeni olarak "Her ikisi de (babası ve annesi) öldüğü için" ve "Her ikisi de belli olmadığı için" seçeneklerini işaretleyen öğrenci grupları, varyans analizi için sayıca yetersiz olduğundan ve yurda geliş nedenlerinin benzer olduğu düşünüldüğünden; Tablo-13'de birleştir-

rilmiş ve tek grup halinde varyans analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca "Yetiştirme yurduna başka nedenlerden dolayı gelen öğrenci grubu varyans analizi için yeterli sayıya ulaşamadıkları için analiz dışı bırakılmıştır.

TABLO-13

Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

GRUPLAR	N	X	s
Yetiştirme Yurduna Babası Öldüğü İçin Gelenler	34	52.35	25.75
Yetiştirme Yurduna Annesi Öldüğü İçin Gelenler	12	59.50	40.18
Yetiştirme Yurduna Her İkisi de (Babası ve Annesi) Öldüğü İçin ve Her İkisi de (Babası ve Annesi) Belli Olmadığı İçin Gelenler	10	55.20	25.01
Yetiştirme Yurduna Annesi ve Babası Boşandığı İçin Gelenler	4	42.75	14.27
Yetiştirme Yurduna Ailesi Fakir Olduğu İçin Gelenler	27	65.70	35.81
Yetiştirme Yurduna Başka Nedenlerden Dolayı Gelenler	1	27.00	-

TABLO-14

Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin
Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans
Analizi

Varyans Kaynağı	Sd	KT	KO	F	SONUÇ
Gruplararası	3	2791.563	930.5208	0.93	P>.05 Önemsiz
Gruplariçi	79	78616	995.1392		
TOPLAM	82	81407.56			

Tablo-13'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurduna babası öldüğü için gelen 34 öğrencinin ortalaması 52.35, annesi öldüğü için gelen 12 öğrencinin ortalaması 59.50; her ikisi de (babası ve annesi) öldüğü için veya her ikisi de belli olmadığı için gelen 10 öğrencinin ortalaması 55.20, ailesi fakir olduğu için gelen 27 öğrencinin ortalaması ise 65.70'dir.

Tablo-14'de izlenebildiği gibi, yetiştirme yurduna ailesi fakir olduğu için gelen grubun problem tarama envanteri puanlarının ortalaması, diğerlerinden daha yüksek görünse de, uygulanan varyans analizi sonucu, yetiştirme yurduna geliş nedenine göre ortalamalar arasında istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (P>.05).

Böylece; "Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş nedenine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna annesi ve babası öldüğü için ya da her ikisi de belli olmadığı için gelenler daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-4 doğrulanmamıştır.

TABLO-16

Yetiştirme Yurduna Geliş Yaşına Göre Öğrencilerin
Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans
Analizi

Varyans Kaynağı	Sd	KT	KO	F	SONUÇ
Gruplararası	2	2078.313	1039.156	1.08	P>.05 Önemsiz
Gruplarıçi	85	81747.66	961.7371		
TOPLAM	87	83825.97			

Tablo-15'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük yaşlardayken gelen 27 öğrencinin ortalaması 52.26, 8-11 yaşları arasında gelen 32 öğrencinin ortalaması 63.34, 12 ve daha büyük yaşlardayken gelen 29 öğrencinin ortalaması ise 54.48'dir.

Tablo-16'da görüldüğü gibi, yetiştirme yurduna 8-11 yaşları arasında gelen grubun problem tarama envanteri puanlarının ortalaması diğerlerinden daha yüksek görünse de, uygulanan varyans analizi sonucu ortalamalar arasında yetiştirme yurduna geliş yaşına göre istatistiksel yönden anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır (P>.05).

Böylece; "Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş yaşına göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük yaşlardayken gelenler daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-5 doğrulanmamıştır.

Elde edilen bu sonuç, yetiştirme yurduna er-

ken yaşlarda veya daha geç yaşlarda (değişik yaş gruplarında) gelmenin sorunların artması ve azalması üzerinde pek önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

III. Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere Göre Sorunları

Denence - 6 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalanlar daha sorunludur."

Tablo-17'de yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre öğrencilerin sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları; Tablo-18'de ise bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan tek-yönlü varyans analizi sonucu verilmiştir.

TABLO-17

Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	s
Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Çocuk Yuvasında Kalanlar	44	58.70	34.03
Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Ailesinin Yanında Kalanlar	36	58.16	35.68
Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Akraba ve Yakınlarının Yanında Kalanlar	8	57.13	26.73

TABLO-18

Yetiştirme Yurduna Gelmeden Önce Kaldıkları Yere
Göre Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri Puanla-
rına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Sd	KT	KO	F	SONUÇ
Gruplararası	2	53.75	26.875		
Gruplarıçi	85	97148.25	1142.921	2.35	P>.05 Önemsiz
TOPLAM	87	97202.00			

Tablo-17'de görüldüğü gibi, yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalan 44 öğrencinin ortalaması 58.70, ailesinin yanında kalan 36 öğrencinin ortalaması 58.16, akraba ve yakınlarının yanında kalan 8 öğrencinin ortalaması ise 57.13'tür.

Tablo-18'de görüldüğü gibi, uygulanan varyans analizi sonucu yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre ortalamalar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır (P>.05).

Böylece; "Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalanlar daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-6 doğrulanmamıştır.

Sonuçlar, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun, yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında, ailesi yanında veya akraba ve yakınlarının yanında kalmasının sorunlarının artması ya da azalması üzerin-

de önemli bir etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır.

IV. Öğrencilerin Yetiştirme Yurdunda
Kalış Süresine Göre Sorunları

Denence - 7 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdunda kalış süresine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdunda 0-3 yıl arası kalanlar daha sorunludur."

Tablo-19'da öğrencilerin yetiştirme yurdunda kalış süresine göre sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları, standart sapmaları ve ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi sonucu verilmiştir.

TABLO-19

Yetiştirme Yurdunda Kalış Süresine Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t-Değeri

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	s	t	SONUÇ
Yetiştirme Yurdunda 0-3 Yıl Arası Kalanlar	37	54.27	31.52	0.70	P>.05 Önemsiz
Yetiştirme Yurdunda 4 Yıl ve Daha Çok Kalanlar	51	59.02	30.84		

Sd: 86; tT: 1.98

Tablo-19'da görüldüğü gibi, yetiştirme yurdunda 3 yıl ve daha az kalan 37 öğrencinin ortalaması 54.27,

4 yıl ve daha çok kalan 51 öğrencinin ortalaması ise 59.02'dir. İki ortalama karşılaştırıldığında, ortalamalar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamıştır ($P>.05$).

Böylece; "Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdunda kalış süresine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdunda 0-3 yıl arası kalanlar daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-7 doğrulanmamıştır.

Sonuçlar, yetiştirme yurdunda kalış süresinin, sorunların artması ve azalması üzerinde pek önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

V. Öğrencilerin Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Sorunları

Denence - 8 :

"Öğrencilerin sorunları ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre karşılaştırıldığında, ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez görenler daha sorunludur."

Tablo-20'de ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre öğrencilerin sayısal dağılımı ile problem tarama envanteri puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları; Tablo-21'de ise bu ortalamaların karşılaştırılmasına ilişkin uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucu verilmiştir.

Öğrenci Kişisel Bilgi Formunda ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığı olarak "Üç ayda bir kez" ve "Altı ayda bir kez" seçeneklerini işaretleyen öğrenci grupları; varyans analizi için sayıca yetersiz olduğundan ve ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklıklarının benzer olduğu düşünüldüğünden; Tablo-20'de birleştirilmiş ve tek grup halinde varyans analizine tabi tutulmuştur. Ayrıca, "Ailelerini ya da yakın akrabalarını başka türlü gören" öğrenci grubu varyans analizi için yeterli sayıya ulaşamadıkları için analiz dışı bırakılmıştır.

TABLO-20

Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Öğrencilerin Sayısal Dağılımı ile Problem Tarama Envanteri Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	s
Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Haftada Bir Kez Görenler	13	66.00	49.19
Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Ayda Bir Kez Görenler	20	55.05	20.93
Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Üç veya Altı Ayda Bir Kez Görenler	24	52.05	25.28
Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Yılda Bir Kez Görenler	21	57.33	30.46
Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Hiç Görmeyenler	6	79.00	34.62
Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Başka Türü Görenler	4	33.25	10.40

TABLO-21

Ailelerini Ya da Yakın Akrabalarını Görme Sıklığına Göre Öğrencilerin Problem Tarama Envanteri Puanlarına İlişkin Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Sd	KT	KO	F	SONUÇ
Gruplararası	3	1715.688	571.8958	0.59	P>.05 Önemsiz
Gruplariçi	74	70617.63	954.2922		
TOPLAM	77	72333.318			

Tablo-20'de görüldüğü gibi, ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez gören 13 öğrencinin ortalaması 66, ayda bir kez gören 20 öğrencinin ortalaması 55.05, üç veya altı ayda bir kez gören 24 öğrencinin ortalaması 52, yılda bir kez gören 21 öğrencinin ortalaması ise 57.33'tür.

Tablo-21'de görüldüğü gibi, ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez gören grubun problem tarama envanteri puanlarının ortalaması diğer gruplardan daha yüksek görünse de, uygulanan varyans analizi sonucu, ortalamalar arasında istatistiksel yönden anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir (P>.05).

Böylece; "Öğrencilerin sorunları ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre karşılaştırıldığında, ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez görenler daha sorunludur." şeklinde ifade edilen Denence-8 doğrulanmamıştır.

Elde edilen sonuçlar, yetiştirme yurdu yaşan-

tısı geçiren grubun ailelerini ya da yakın akrabalarını kısa veya uzun süreli aralıklarla görmesinin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde tartışmalar, bulgular bölümündeki sıraya uygun olarak yapılmıştır. Bu sıraya göre yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları genel olarak ve problem alanlarına göre ele alındıktan sonra, yaygın sorunlara ilişkin bulgular tartışılarak yorumlanmıştır. Daha sonra da yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi ortak değişkenlerine göre incelenmesi sonucu elde edilen bulguların tartışması ve yorumu yapılmıştır. Son olarak da, sadece yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi sonucu elde edilen bulguların tartışması ve yorumu yapılmıştır. Yine bulgular bölümünde olduğu gibi, bu bölümde de önce ilgili denence yazılmış, sonra elde edilen bulgu tartışılarak yorumlanmıştır.

A. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre İncelenmesi

Öğrencilerin sorunlarının incelenmesinden elde edilen

bulgulara göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin işaretledikleri toplam sorun sayısı ve öğrenci başına düşen ortalama sorun sayısı, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilere göre daha çoktur (Bkz. Tablo-3).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grubun altı problem alanı yönünden işaretledikleri sorun sayılarının ve öğrenci başına düşen ortalama sorun sayılarının yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyenlere göre daha çok olduğu da elde edilen bulgular arasındadır (Bkz. Tablo-4).

Bulgular, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilere göre daha çok sorun işaretlediklerini göstermektedir. Bu bulgu Goldfarb (1944; Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 36-39); Bıyıklı (1976); Bıyıklı (1982); Kut ve Özaltın (1987) ve Pınar (1988)'ın araştırma bulgularıyla da tutarlıdır. Bu durum, anne-babadan ve yakınlarından ayrı olarak yetiştirme yurtlarında yaşayan gençlerin kişiliklerine ve psikolojik sağlıklarına aile ortamından farklı bir yapıya sahip olan yetiştirme yurtlarının yaptığı olumsuz etkiye bağlanabilir.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunlarının okul yaşamı problem alanında daha çok yoğunlaştığı ve bunu sırasıyla yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı, benlik ve iç yaşam , yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile

yaşamı, sağlık ve beden gelişimi problem alanlarındaki sorunların izlediği; yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise, gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, benlik ve iç yaşam, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı, sağlık ve beden gelişimi ve son olarak da yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı problem alanlarındaki sorunların izlediği elde edilen bulgular arasındadır (Bkz. Tablo-4).

Bu araştırma bulgusuna benzer bir bulgu da Bıyıklı (1976)'nın yaptığı araştırmada ortaya çıkmıştır. Bıyıklı araştırmasında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ortaokul öğrencilerinin sorunlarının gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı ve okul yaşamı problem alanında yoğunlaştığını bulmuştur. Öğrenci sorunlarına ilişkin yapılan araştırma bulguları da, öğrencilerin sorunlarının okul yaşamı problem alanında ikinci olarak da gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı problem alanında yoğunlaştığını göstermektedir (Kepçeoğlu, 1969; Eşrefi, 1982; Kılıç, 1987; Doğan, 1988). Araştırmalarda elde edilen sonuçlar araştırmancının bulgusunu destekler niteliktedir.

Başta öğretmen olmak üzere okullardaki pek çok durum kaygı yaratma potansiyeline sahiptir. Le Compte ve Öner (1976)'in kültürler arası kaygı ölçeği uyarlaması çalışmasında, Amerikan, İspanyol ve Hintli öğrencilerle karşılaştırılan Türk öğrencilerinin ortalama kaygı düzeyleri diğerlerinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (Akt., Oğuzkan, 1981, s. 265-266). Türk öğrencilerin

kaygılarının temelinde yetkeci kültürel değerlerin, cezaların, okul disiplininin getirdiği sınırlamaların ve formal olan öğrenci-öğretmen ilişkilerinin bulunduğunu Oğuzkan (1981) araştırmasında ortaya koymaktadır. Ortaokula devam eden öğrenciler ergenlik dönemine yeni girmiş erinlik dönemi gençleridir. Böyle kritik bir dönemde taşınan kaygıların yanısıra, ilkokuldan farklı yapıya sahip ortadereceli okullarda çok öğretmenli ve çok dersli bir sistemin olması, öğrencilerin okula uyumunu güçleştirebilir.

Oğuzkan (1981)'ın ileri sürdüğü gibi, ortaöğretim kurumlarında uygulanan ders programları, öğrencilere ansiklopedik nitelikte ortak bir kültür kazandırmak amacıyla hazırlanmıştır. Derslerin seçimine, hedeflerine ve içeriklerine sistemin amaçlarından ve öğrencilerin gereksinimlerinden çok, belirli disiplinlerde alışılmış şekilde bilgi aktarma çabası egemendir. Ortaöğretimde bireysel farklılıkların geniş olmasına karşın, eğitim sisteminin bu farkları dikkate alacak bireysel öğretime dayalı uygun gruplandırma ve öğretim yöntemleri geliştirememiş olmasının da öğrencilerin okulla ilgili sorunlarının çoğalmasına neden olduğu söylenebilir.

Cılga (1983) yaptığı çalışmada, yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin sorunlarını kimseye açmayıp kendi kendilerine çözmeye çalıştıklarını; ailesi yanında olanların ise, sorunlarının çözümü için en çok anneye başvurduklarını bulmuştur. İnsan yaşamının her döne-

minde olduğu gibi ergenlik döneminde de sevgi ayrı bir önem taşımaktadır. Ergenin kendini güçlü hissedebilmesi, yaşama, yeni olaylara, çevreye, okula uyum sağlayabilmesi için sevilmesinin zorunlu olduğu söylenebilir.

Cılga'nın araştırmasında saptadığı gibi, yurt ortamında öğrencilerin anne sevgisinden, şefkât ve yakınlığından yoksun olarak sorunlarını kendi kendilerine çözmeye çalışmaları okula uyumlarını daha da güçleştirebilir.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarının okul yaşamı problem alanında yoğunlaşması, çeşitli araştırma bulgularında ortaya konulduğu gibi (Goldfarb, Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 19; Skeels. Akt., Wollins, 1974, s. 210-212; Tizard ve Rees, 1974; Akt., Tizard ve Hodges, 1978, s. 99-100; Tizard ve Hodges, 1978) kurum çocuklarının Zekâ Bölümlerinin (IQ), okuma, anlama, kavrama yeteneklerinin ailesi yanında yaşayan çocuklardan daha düşük olmasından da kaynaklanabilir. Çocukların doğuştan getirdikleri yeteneklerini ulaşabilecekleri en üst sınıra kadar getirememeleri, okul başarılarının düşmesine yol açacağı için, okulla ilgili daha çok soruna sahip olmalarına neden olabilir.

Sorunların yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta ikinci olarak gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı problem alanında yoğunlaşması ise, bu çocukların geleceklerini belirsiz görüp korkuya kapılmalarından kaynaklanabilir. Cılga (1983)'nın araştırma bulgusu da bu

iddiayı destekler niteliktedir.

B. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Yaygın Sorunları

Bulgular, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta 61 sorunun, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise 29 sorunun yaygın olduğunu; yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarının okul yaşamı problem alanından sonra sırasıyla benlik ve iç yaşam, yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı, gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı ile sağlık ve beden gelişimi problem alanında yaygınlaştığını ortaya koymaktadır (Bkz. Ek-4; Ek-5 ve Ek-6). Her iki grupta da yaygın sorunlara bakıldığında, "Saçlarımız kısa kestiriliyor" şeklinde ifade edilen sorunun öğrenciler tarafından en çok işaretlenen sorun olduğu görülmektedir (Bkz. Ek-6). Bu durum, erinlik döneminde olan bu öğrencilerin, bu dönemin bir özelliği olarak dış görünüşleriyle çok ilgilendikleri için kısa saçın kendilerine yakışmadığını düşünüyor olmalarından kaynaklanabileceği gibi, yine erinlik döneminin özelliği olan kurallara ve otoriteye baş kaldırma yönelimlerine uygun olarak saçların kısa kestirilmesi kuralına sık sık uymamanın onlara zor geliyor olmasından da kaynaklanabilir.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarının hemen hemen okul yaşamı problem alanı

kadar benlik ve iç yaşama ilişkin alt problem alanında yaygınlaşması ise şu nedenlerden kaynaklanabilir:

Erken çocukluk yıllarında, çocukluk dönemlerinde anne-babalarından ayrılan çocuklar gelişim dönemlerini sağlıklı olarak aşamamaktadırlar. Oysa, kesin sınırlarla birbirinden ayrılmayan gelişim dönemleri kişiliğin oluşmasında ayrı bir önem taşır. Mutlu geçen bir bebeklik, çocukta temel güven duygusunu oluşturmakta, bağımsızlık, girişkenlik gibi özelliklerin kazanılmasında sağlıklı temeller atılmasına neden olmaktadır. Anne-babalarından ayrı, kimsesiz olarak çocuk yuvalarında büyüyen çocuklarda ise, sağlıklı bir kişilik için gerekli olan bu özellikler olması gerekenden daha düşük oranlarda kazanılır. Nitekim Ünlü (1987) araştırmasında, kurum çocuklarının kendine inanç ve kendine güven düzeylerinin kuramsal standartlara göre olması gerekenden daha düşük olduğunu; Ögülmüş (1986) de aile çocuklarının davranışlarında çoğunlukla kendiliğinden başlama eğilimi varken, kurum çocuklarının başka birisinin girişimi ile davranışa başlama eğilimlerinin olduğunu saptamıştır. Kurumların yetersiz koşullarında yıpratıcı yaşantılarla ergenlik çağına giren bu gençlerde ayrıca meydana gelen yeni bedensel ve psikolojik değişmeler doğal olarak; onları ürkek, çekingen ve huzursuz yapabilir. Bu iddiayı doğrular nitelikte, Kut ve Özaltın'ın yaptıkları araştırmada, yetiştirme yurdundaki çocukların % 43.93'ünde ürkek ve çekingen olma, % 85'inde aşırı kıskançlık,

% 48.08'inde yalnızlıktan korkma, % 38.73'ünde ise dikkatin dağınık olması durumu görülmüştür.

Bireyin kim olduğunu ve ne olduğunu anlaması, sürekli bitmeyen bir uğraşıdır. Çocuğun benlik tasarımı yavaş ve uzun bir süreç içinde yaşam deneyimlerine ve insanlarla olan ilişkilerine bağlı olarak gelişir. Çocuklukta geçirilen olumsuz yaşantı ve olumsuz çevre ilişkilerine ek olarak, erinlik döneminin de yurdun koşulları, sevgi ve şefkât yoksunluğu gibi nedenlerle sağlıksız geçmesi gençte olumsuz benlik tasarımının oluşmasına yol açtığı gibi, özsaygı düzeyinin düşmesine de yol açarak benlik ve iç yaşamla ilgili sorunların çoğalmasına neden olabilir. Bu iddiayı destekler nitelikte, Güçray (1989) araştırmasında, yuva çocuklarının özsaygı düzeylerinin aileli çocuklardan daha düşük olduğunu saptamıştır.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren çocuklar üzerinde yapılan çeşitli araştırma bulgularının, bu araştırmanın benlik ve iç yaşamla ilgili bulgusunu desteklediği görülmektedir. 1950'de Hawthorne-Cedar Knolls okulunda yapılan araştırmada, çoğu parçalanmış aileden gelen çocukların : 81'inin çeşitli psikolojik rahatsızlıklar gösterdikleri (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 35); Bıyıklı (1976)'nın yaptığı araştırmada da öğrencilerin % 21. 41'inin benlik ve iç yaşamla ilgili sorunlarının olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Tizard ve Hodges (1978) yaptıkları araştırmada, kurum çocuklarının çoğunun davranışlarının son

derece kaygılı ve düşmanca duygularla yüklü olduğunu saptamışlardır.

Sonuçta, yetiştirme yurdu yaşantısının öğrencilerin benlik ve iç yaşamla ilgili sorunlarının artmasına yol açtığı söylenebilir.

C. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Genel Olarak ve Problem Alanlarına Göre Karşılaştırılması

Denence- 1 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdu yaşantısı geçirip geçirmeme durumuna göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirenler daha sorunludur."

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrenciler problem tarama envanterinin tümü ve alt ölçeklerine göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerden daha sorunlu bulunmuştur (Bkz. Tablo-5).

Beklentilere uygun olarak elde edilen bu bulgu, Türkiye'de ve yurt dışında yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren çocuklara, gençlere ilişkin yapılan bazı araştırma bulgularıyla da tutarlıdır (Goldfarb, Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952; Tizard ve Hodges, 1978; Yanbastı, 1971; Bıyıklı, 1976; Eripek, 1977; Antar, 1981; Kaya, 1982; Cılga, 1983; Kut ve Özalpın, 1987; Punar, 1988). Yapılan araştırmalarda kurum

bakımında olan çocukların aileli çocuklara göre uyum düzeylerinin daha düşük, davranış bozukluklarının, düşmanca ve kaygıyla yüklü duygularının ve sorunlarının daha çok olduğu bulunmuştur.

Kurumlarda büyüyen çocukların, gençlerin ailesi yanında yetişen çocuk ve gençlerden daha sorunlu olmaları, yurtlarda çalışan personelin nitelik ve nicelik açısından yetersiz, eğitimsiz ve ilgisiz olmalarından, yetiştirme yurtlarının toplumdaki kopuk olmasından, yaşama hazırlayıcı programların ve sosyal çalışmaların bulunmamasından, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin olmamasından, toplu bakım şekliyle aile havasının yaratılamamasından ve belki de en önemlisi yurtların sevgiden yoksun ortamlar olmasından kaynaklanabilir. Atalay (1987)'in yaptığı araştırmada da yurtların olumsuz özellikleri olarak benzer durumlar cevaplayıcılar tarafından ortaya konmuştur.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin bu yaşantıyı geçirmeyen öğrencilerden daha sorunlu olmalarının olası nedenleri arasında şunlar da söylenebilir:

Yurtlarda sevecen, şefkâtlı bir objenin (anne) olmamasına ek olarak yurtların eksik, yetersiz koşullarının olması yetiştirme yurdu çocuklarının, gençlerinin gelişimin her alanında aile çocuklarından, gençlerinden geri kalmalarına yol açabilmektedir. Türkiye'de ve yurt dışında yapılan bazı araştırmaların bulguları da bu id-

diayı destekler niteliktedir. Simonsen, Levy, Roudinesco ve Appel, Spitz ve Wolf kurum çocuklarının Gelişim Bölümlerinin (DQ), Theis, sosyal gelişimlerinin ve sosyal yeteneklerinin, Bodman da sosyal olgunluk düzeylerinin aileli çocuklardan daha geri olduğunu bulmuştur (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 12-45). Yine Skeels (Akt., Wollins, 1974, s. 210-212), Tizard ve Rees (1974), Tizard ve Rees (1975), Tizard ve Hodges (1978) bu çocukların Zekâ Bölümlerinin (IQ) aileli çocuklardan daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Türkiye'de ise Ertuğ (1981) kurum çocuklarının dil gelişimlerinin, Bıyıklı (1982) zihinsel gelişimlerinin, uyum düzeylerinin, toplumsallaşmalarının ve dil gelişimlerinin, Sarp (1987) da dil gelişimi, kişisel ve sosyal gelişimlerinin aileli çocuklardan daha geri olduğunu bulmuşlardır. Gelişimin çeşitli boyutlarında kurumlarda yetişen çocukların, gençlerin geri olduklarına bakılarak, bu çocukların ailesi yanında yaşayan yaşlılarından daha sorunlu olmalarının kaçınılmaz olduğu ileri sürülebilir. Çünkü gelişimlerdeki bu gerilikler onların kişilik yapılarını, psikolojik sağlıklarını, okul başarılarını, sosyal ilişkilerini kısacası bütün yaşamlarını olumsuz olarak etkileyebilir ve bu çocukları aileye sahip çocuklardan daha sorunlu duruma getirebilir.

Ekşi (1982)'nin ileri sürdüğü gibi, ilk yaşlarda sık sık el değiştiren ve uzun süre kurumlarda kalan normal anne-çocuk ilişkisi kuramayan çocukların ra-

hatsızlıklarının ve sorunlarının kökeninde, sosyal ilişki kuramamanın yattığı da söylenebilir. Böylece insanlarla ilişkilerinde olumlu duygusal bağ kuramayan çocuklar, sevmek, dostluk gibi duyguları çok iyi tadamakta, tadamadıkları duyguları gösterebilme becerileri de azalmaktadır. Bu durum da kurum çocuklarının daha sorunlu olmalarına yol açabilir.

D. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Sorunlarının Bazı Ortak Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde de yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının bazı ortak değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

I. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sorunları

Denence - 2 :

"Öğrencilerin sorunları cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da kızlar erkeklerden daha sorunludur."

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğren-

cilerin cinsiyetlerine göre problem tarama envanteri puanlarına bakıldığında, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren kızlar yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren erkeklerden daha sorunlu bulunamamış; yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen kızların ise yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen erkeklerden daha sorunlu olduğu bulunmuştur (Bkz. Tablo-6 ve Tablo-7).

Berber (1986) araştırmasında, yetiştirme yurdunda yaşayan kızların benlik gelişim düzeylerinin yetiştirme yurtlarında yaşayan erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur. Toplumumuzun geleneksel bir toplum olmasının ve genelde kız-erkek ayrımı yapılmasının geleneksel kültürümüz içinde kızların aleyhine farklar yaratacağı düşüncesinden hareketle, kızların erkeklerden daha sorunlu olacakları ifade edilmişti. Ancak, araştırmadan elde edilen bulgunun bu beklentiyi tümüyle doğrulamadığı görülmüştür.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmasa da kızların ortalamasının erkeklerin ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo-6). Bıyıklı (1976)'nın araştırmasında da istatistiksel olarak karşılaştırılmasa da yetiştirme yurdu kızlarının sorun yüzdelerinin erkeklerin sorun yüzdelerinden daha çok olduğu saptanmıştır.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta kızlar erkeklerden daha sorunlu bulunmuştur. Kepçeoğlu

(1969), Kılıç (1987), Doğan (1988) tarafından öğrenci sorunları üzerinde yapılan araştırmalarda da kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha sorunlu oldukları bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmanın denencesini kısmen desteklemektedir.

Cılga (1983)'nın öne sürdüğü gibi, yurtlarda barındırılan gençleri yetiştirme anlayışı, yetiştirme hizmetleri konusunda toplumsal olarak alınan kararların, politikaların ve yasal düzenlemelerin somut birer uzantısıdır. Bu doğrultuda yetiştirme yurtlarında, çocuklar için yasal olarak belirlenen kurallar mevcuttur. Ailelerde ise doğal olarak anne-babaların sosyo-ekonomik durumlarıyla bağlantılı olarak farklı yetiştirme yöntemleri bulunmaktadır. Yurt personelinin yasalarla belirlenen kurallar çerçevesinde yurttaki bulunan kız ve erkek çocuklara aynı şekilde davranabilmeleri, ailelerde ise yetiştirme yöntemlerindeki farklılıklar ve kızlara daha disiplinli, baskılı davranış şekillerinin uygulanması, yetiştirme yurdunda cinsiyetler arasında sorunların farklılaşmamasına; aile grubunda ise sorunların kızların aleyhine farklılaşmasına yol açabilir. Bu iddiayı destekler nitelikte Cılga (1983) araştırmasında, ailesi yanında kalan kızların yetiştirme yurdunda kalan kızlara göre daha disiplinli bir anlayışla yetiştirildiklerini; kız yetiştirme yurdunda kalanların daha hoşgörülü bir anlayışla yetiştirildiklerini ortaya koymuştur.

Fischer ve Fischer (1979) yetiştirme yurdu

erkeklerinin kızlardan daha çok uyumsuz davranışlar gösterdiğini; Aydın (1987) da bakım kurumlarındaki erkek çocuklarının kız çocuklarına göre, daha çok artikülasyon bozukluklarına sahip olduklarını bulmuşlardır. Bu bulgular ile araştırmada elde edilen bulgular arasında çelişen sonuçlar olduğu gözlenmektedir.

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta elde edilen bu bulgu, kızların sayısal olarak erkeklerden daha az olmalarından kaynaklanabileceği gibi; kızların ve erkeklerin kız yurdu ve erkek yurdu olarak ayrı yetiştirme yurtlarında kalmayıp, aynı yetiştirme yurdunda kalmalarının bir sonucudur biçiminde bir yorum da yapılabilir.

II. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Sorunları

Denence - 3 :

"Öğrencilerin sorunları öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre karşılaştırıldığında, her iki grupta da 1. sınıftaki öğrenciler daha sorunludur."

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen grupta öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre problem tarama envanteri puanlarına bakıldığında; yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta sorunların artması

ya da azalması üzerinde öğrenim görülen sınıf düzeyinin etkisinin olmadığı görülmüştür (Bkz. Tablo-8 ve Tablo-9). Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise Denence-3'ün aksine 3. sınıftaki öğrenciler 1. ve 2. sınıftaki öğrencilerden daha sorunlu bulunmuştur (Bkz. Tablo-10, Tablo-11 ve Tablo-12).

Hadfield, ergenliği 12 yaşında başlayıp 18 yaşına kadar süren bir dönem olarak sınırlar. Jersild ergenliği, 12-20 yaşlar arası (Akt., Erkan, 1984, s.70), bir dönem olarak görür. İlkokulu henüz bitirip ergenliğe yeni giren erinlik dönemi gençleri rol karmaşası, bedensel, psikolojik değişmeler v.b.. bir çok yeni sorunla karşı karşıya gelmektedirler. Ortaokul 1. sınıfa denk düşen bu dönemde ayrıca ilkokuldan farklı bir yapıya sahip olan ortadereceli okulların, ortaokula yeni başlayan öğrenciler için ayrı birer sorun kaynağı olabileceği savından hareketle bu denence kurulmuştu. İstatistiksel olarak anlamlı olmasa da yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta, 1. sınıftaki öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması 2. ve 3. sınıftaki öğrencilerden daha yüksektir (Bkz. Tablo-8).

Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren gruba ilişkin olarak bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, ortaokul birinci sınıf öğrencileri ile ortaokul ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir fark çıkmamasının nedenleri arasında yurtların homojen bir yapıya sahip olmaları; çevresel uyarılardan ve etki-

leşimlerden uzak olan tek düze yurt yaşamının sorunları aynı yönde etkileyebilmesi söylenebilir. Hep birarada aynı koşullarda toplu halde yaşayan bu çocuklar, birbirlerinden de etkilenerek benzer sorunlara sahip olabilirler.

Yetiştirme yurdu yaşantısının öğrenim görülen sınıf düzeyinden bile etkilenmeden aslında yıpratıcı ve sorunları artırıcı bir yaşantı olduğu söylenebilir.

E. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Sorunlarını Etkileyen Bazı Değişkenler

Bu bölümde, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının bazı değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

I. Yetiştirme Yurduna Geliş Nedenine Göre Öğrencilerin Sorunları

Denence - 4 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş nedenine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna annesi ve babası öldüğü için ya da her ikisi de belli olmadığı için gelenler daha sorunludur."

Yetiştirme yurduna ailesi fakir olduğu için gelen öğren-

cilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması, yetiştirme yurduna annesi veya babası veya her ikisi de öldüğü için ve annesi ve babası boşandıkları için ve annesi ve babası belli olmadığı için gelenlerin ortalamasından yüksek gibi görünse de, yetiştirme yurduna geliş nedenine göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Bkz. Tablo-13 ve Tablo-14).

Beklentilerin tersine araştırmada elde edilen bu bulguya benzer şekilde Güçray (1989) da araştırmasında çocuk yuvasına geliş nedeninin çocuğun özsaygısı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını bulmuştur.

Yetiştirme yurduna geliş nedeninin sorunların artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmayışının nedenleri arasında şunlar ileri sürülebilir:

Yetiştirme yurduna niçin geldikleri çocuklar için o denli önemli olmayabilir. Önemli olan anne-babalarından ayrılmış olmaları onların kendilerini terk etmiş olması; hangi nedenle olursa olsun şu anda tüm çocukların aile yuvasından ayrı olmaları olabilir. Bu nedenle genel olarak anne-babalarına karşı bastırılmış bir kızgınlığa sahip olabilirler. Torun (1986)'un bu iddiayı destekler nitelikteki bulgusuna göre de, kurumlarda kalan çocuklar anne-babayı bazen seven, bazen tehlikeli olabilen, onları ağır bir şekilde cezalandıran ve çocuklarını yalnız bırakan kişiler olarak algılamışlardır.

Bu nedenlerle yetiştirme yurduna geliş nede-

ninin sorunların artması ya da azalması üzerinde etkisinin bulunmadığı ancak genel olarak yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlu oldukları söylenebilir.

II. Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna Geliş Yaşına Göre Sorunları

Denence - 5 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna geliş yaşına göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük yaşta gelenler daha sorunludur."

Yetiştirme yurduna 8-11 yaşındayken gelenlerin ortalamaları, yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük yaşta ve 12 ve daha büyük yaşta gelenlerin ortalamalarından daha yüksek gibi görünse de, yetiştirme yurduna geliş yaşına göre ortalamalar arasında önemli bir farklılık edilememiştir (Bkz. Tablo-15 ve Tablo-16).

Çocuğun kişiliğinin temellerinin 7 yaşına değin atıldığı, anne-babadan ayrılıkların ne kadar erken başlar sa çocuk üzerinde bırakacağı olumsuz etkilerin de o denli çok olacağı çocuk gelişimciler, eğitimciler, psikiyatrisler ve psikologlarca paylaşılan bir görüştür. Erken çocukluk dönemindeki ayrılıkların çocuğun duygusal, zihinsel ve sosyal gelişimini daha geç yıllardaki ayrılıklardan daha çok olumsuz yönde etkileyebileceği düşün-

cesinden hareketle araştırmanın 5 nolu denencesi kurulmuştu.

Eripek (1977) araştırmasında, yetiştirme yurtlarında 7 yaşından 11-12 yaşına değin yaş büyüdükçe uyumsuz ğrenci oranında düşme görüldüğünü bulmuştur. Bu araştırmada da yetiştirme yurduna kk yaşlarda veya daha büyük yaşlarda gelen çocukların sorunları, henüz geldikleri zaman karşılaştırılmış olsaydı, sonuç daha farklı çıkabilirdi. Bıyıklı (1982) da bu iddiayı destekler nitelikte 9-11 yaş grubu çocuklarına göre uyumsuzlukların 7 yaş grubunda odaklaştığını bulmuştur.

Yetiştirme yurduna geliş yaşının öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmayışı, öğrencilerin yurda geliş yaşlarının yanısıra yurttaki kalış sürelerinin de sorunlar üzerinde etkisi olmasından kaynaklanabilir. Nitekim Tablo-19 incelendiğinde öğrencilerin % 57.8'inin yetiştirme yurdunda 4 yıl ve daha çok kaldıkları, % 42'sinin ise 0-3 yıl arası kaldıkları görülmektedir. Bu sonuca bakılarak, hangi yaşta gelinirse gelinsin, yurttaki kalış süresi içinde benzer koşullarda olan çocukların bu koşullardan aynı Şekilde etkilenebilme olasılıkları artabilmekte, sorunların miktarında aynılıklar ortaya çıkabilmektedir, Şeklinde bir yorum yapılabilir.

Yetiştirme yurduna hangi yaşta gelinirse gelinsin, yurtların bu gençler üzerinde her zaman aynı olumsuz etkiyi yaptığı ve hepsi ortaokula giden bu gençlerin aynı

olumsuz yaşantıları paylaştıkları söylenebilir.

III. Öğrencilerin Yetiştirme Yurduna
Gelmeden Önce Kaldıkları Yere
Göre Sorunları

Denence - 6 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurduna gelmeden önce kaldıkları yere göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalanlar daha sorunludur."

Yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalanların ortalamaları ile yetiştirme yurduna gelmeden önce ailesi veya akraba ve yakınlarının yanında kalanların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Bkz. Tablo-17 ve Tablo-18).

Erken yaşlarda annesiz babasız kalıp korunmaya muhtaç duruma gelen ve çocuk yuvalarında büyüyen çocukların gelişimlerinin çeşitli boyutlarında gerilikler görülmektedir. Bu gerilikler ergenlik döneminde de izlerini sürdürmektedir. Nitekim Levy, Roudenesco ve Appel, Simonsen, Spitz ve Wolf, Bodman, Goldfarb (Akt., World Health Organization Monograph Series, 1952, s. 12-45), Skeels (Akt., Wollins, 1974, s. 210-212), Tizard ve Rees (1974), Freud ve Burligam (Akt., Bıyıklı, 1982, s. 10) 7 yaşından önce kurumlarda bakılan çocukların Zekâ Bölümlerinin, Gelişim Bölümlerinin, sosyal uyum

yeteneklerinin ve duygusal gelişimlerinin ailesi yanında olan çocuklardan geri olduğunu; Tizard ve Hodges (1978) 2-7 yılını bakım kurumlarında geçiren çocuklarda zekânın, akademik başarının düşük olduğunu; Ertuğ (1981) dil gelişimlerinin geri olduğunu saptamıştır. Araştırmalarda elde edilen bütün bu bulgular, yetiştirme yurduna gelmeden önce (6972 sayılı kanuna göre 7 yaşından önce, 2828 sayılı şu an geçerli olan kanuna göre 12 yaşından önce) çocuk yuvasında kalanların, ailesi ya da akrabası yanında kalanlardan daha sorunlu çıkmalarını beklenen bir sonuç durumuna getirmektedir. Elde edilen bu bulgunun ise beklentileri doğrulamadığı anlaşılmıştır.

Yurt dışında ve ülkemizde çocuk yuvalarında yapılan çeşitli araştırmalardan farklı olarak ortaya çıkan bu bulgu şöyle yorumlanabilir:

Bu araştırmada incelenen yetiştirme yurdu öğrencilerinin % 75.6'sının (61) 7 yaşından sonra bakım kurumuna gelmesi (Bkz. Tablo-15) ayrıca, bu çocukların ailelerini ya da yakın akrabalarını çeşitli aralıklarla görme olanaklarının bulunması (ailelerini ya da yakın akrabalarını hiç görmeyen 6 kişi vardır ki, bunlar da varyans analizine sokulmamıştır. Bkz. Tablo-20), çocukların sorunlarının artması ya da azalması üzerinde yuvada kalmanın etkisini belli ölçüde ortadan kaldırmış olabilir. Maas ve Engler'in ileri sürdükleri gibi, anne-babalar veya akraba ve yakınlar çocuklarla görüşmeler sırasında onlara sevgilerini aktarabilirler (Akt.,

Geiser, 1971, s. 69). Bu durum da yetiştirme yurduna çocuk yuvasından gelenlerle ailesi yanından gelenleri sevgi görme bakımından belli ölçüde benzer duruma getirebilir.

Ayrıca, yetiştirme yurduna gelmeden önce ailesinin ya da akraba ve yakınlarının yanında kalan öğrenciler de, çocuk yuvasında kalanlar gibi çeşitli olumsuz ve yıpratıcı yaşantı geçirmiş olabilirler. İddia edildiği gibi olmalı ki, ailesi ve akrabaları yanında kalan çocuklar da çeşitli örseleyici yaşantılar sonucu korunmaya muhtaç duruma gelerek yetiştirme yurtlarında bir araya toplanmışlardır.

IV. Öğrencilerin Yetiştirme Yurdunda Kalış Süresine Göre Sorunları

Denence - 7 :

"Öğrencilerin sorunları yetiştirme yurdunda kalış süresine göre karşılaştırıldığında, yetiştirme yurdunda 0-3 yıl arası kalanlar daha sorunludur."

Beklenildiği gibi yetiştirme yurdunda 0-3 yıl arası kalanlar 4 yıl ve daha çok kalanlardan daha sorunlu bulunmamıştır (Bkz. Tablo-19).

Yetiştirme yurdunda kalış süresinin sorunların artması ya da azalması üzerinde pek önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Yurtta kalış süresinin aynı zaman-

da benlik gelişim düzeyi (Berber, 1987) ve özsaygı (Güçray, 1989) üzerinde de bir fark yaratmadığı yapılan araştırmalarda ortaya konmaktadır.

Kocacık (1984) araştırmasında, yurt içi koşullara göre çocukların % 56.2'sinin yurttan kalmaktan hoşnut olmadıklarını; Cılga (1983) da kendini yurda zorunlu olarak uyum sağlamış ancak bütünleşmemiş olarak gören gençlerin çoğunlukta olduğunu bulmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda yurttan uzun süre kalan gençlerin yurt ortamına alışmış, bir dereceye kadar kurumun olumsuzluklarını kabul etmiş ancak yine de, kendilerini yurda zorunlu olarak uyum sağlamış ve bütünleşmemiş olarak görmüş olabilecekleri söylenebileceği gibi; yurttan kısa süreli kalanların da yeni geldikleri aileden oldukça farklı bir yapıya sahip yurda uyum sorunlarının olabileceği, bu durumların da her iki grubu aynı şekilde sorunlu yapabileceği biçiminde bir yorum yapılabilir.

Sonuçta yurttan kalış süresinin öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde etkisi olmadan da, yetiştirme yurdu yaşantısının öğrenciler için oldukça olumsuz ve yıpratıcı bir yaşantı olduğu söylenebilir.

V. Öğrencilerin Ailelerini Ya da Yakın
Akrabalarını Görme Sıklığına Göre
Sorunları

Denence - 8 :

"Öğrencilerin sorunları ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre karşılaştırıldığında, ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez görenler daha sorunludur."

Ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez gören öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması, ailelerini ya da yakın akrabalarını ayda bir kez, üç veya altı ayda bir kez ve yılda bir kez görenlerin ortalamasından yüksek gibi görünse de, ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığına göre ortalamalar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Bkz. Tablo-20 ve Tablo-21).

Gerçek anlamda kimsesiz olan ve çocuk yuvasını yetiştirme yurtlarını ev edinen çocuklar, aile yuvasının rahatlatıcı, sevecen ortamını bilmemektedirler. Oysa, gerçek anlamda kimsesiz olmayıp bir aileye sahip olan çocuklar, yetiştirme yurduyla aile ortamı arasındaki farklılığı çok iyi bilmektedirler. Bu farklılıklar çocukları olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yurt ve aile arasındaki bu farklılığı görme sıklığı doğrultusunda, iki farklı ortam arasında bocalamanın ve uyumsuzlukların oranı da değişebilecektir düşüncesinden hare-

ketle, ailesini ya da yakın akrabasını haftada bir kez görenlerin daha sorunlu olacakları ifade edilmişti. Araştırmadan elde edilen bulgunun bu beklentiyi doğrulamadığı anlaşılmıştır.

Güçray (1989) da araştırmasında, ziyaretçinin olup olmamasının çocuğun özsaygısını etkilemediğini saptamıştır. Bu bulgu araştırmanın bulgusu ile de tutarlıdır.

Elde edilen bu bulguya göre aileleri ya da yakın akrabaları, kısa veya uzun süreli aralıklarla görmenin sorunların artması ya da azalması üzerinde etkisi olmadığı söylenebilir.

Genel olarak yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta, sorunların artması ya da azalması üzerinde yurda geliş nedeninin, yurda geliş yaşının, yurda gelmeden önce kalınan yerin, yurttaki kalış süresinin, aile ya da yakın akrabaları görme sıklığının etkisinin olmayışı, aynı bina içinde, aynı sosyal çevrede, aynı yurt koşullarında yaşıyor olmalarından, tümünün ortaokul öğrencisi olmasından korunmaya muhtaç duruma gelme gibi bir özelliğe sahip olmalarından ve evren ile örneklem-in küçük oluşundan kaynaklanabilir.

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve ortaokula devam eden öğrencilerin sorunları bazı değişkenlere göre yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen ortaokul öğrencileri ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın amacı, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarını yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen yaşlılarının sorunlarıyla karşılaştırmaktır. Araştırmanın diğer amacı da, sadece yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarını etkileyebilecek bazı kişisel niteliklerin etkisini incelemektir. Bu amaçlara göre araştırmanın bulgularına bakıldığında:

1. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grup bu yaşantıyı geçirmeyen gruba göre daha çok sorun işaretlemiştir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrenciler, problem tarama envanteri ve alt ölçekleri puanlarına göre, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen öğrencilerden daha sorunlu bulunmuştur. Bu sonuç, araştırmada kabul edilen denenceyi doğrulamakta ve literatürdeki görüş ve araştırma bulguları ile desteklenmektedir.

2. Her iki grupta da öğrencilerin sorunları okul yaşamı problem alanında, ikinci olarak da gelecek

teki öğrenim ve iş yaşamı problem alanında odaklaşmıştır. Bu sonuç, literatürdeki araştırma bulguları ile de tutarlılık göstermektedir.

3. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta problem tarama envanteri puanlarına göre, kızlar erkeklerden daha sorunlu bulunamamıştır. Ancak istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren kızların problem tarama envanteri puanlarının ortalaması, yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen erkeklerin ortalamasından daha yüksektir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise problem tarama envanteri puanlarına göre, kızlar erkeklerden daha sorunlu bulunmuştur. Bu sonuçlar araştırmada kabul edilen denenciyi kısmen doğrulamakta ve literatürdeki araştırma bulguları ile de desteklenmektedir.

4. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen grupta öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre problem tarama envanteri puanlarına bakıldığında; yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta sorunların artması ya da azalması üzerinde öğrenim görülen sınıf düzeyinin etkili olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta 1. sınıftaki öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması 2. ve 3. sınıftaki öğrencilerden daha yüksektir. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçirmeyen grupta ise araştırmanın denencesinin aksine, 3. sınıftaki öğrenciler 1.

ve 2. sınıftaki öğrencilerden daha sorunlu olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın ikinci amacına uygun olarak elde edilen bulgulara bakıldığında :

1. Problem tarama envanteri puanlarına göre yetiştirme yurduna annesi ve babası öldüğü için ya da her ikisi de belli olmadığı için gelenler, yetiştirme yurduna annesi veya babası öldüğü için, annesi ve babası boşandığı için ve ailesi fakir olduğu için gelenlerden daha sorunlu bulunamamıştır. Beklentilerin tersine olan bu durum, gelme nedeni ne olursa olsun yurtlarda kalan çocukların benzer yurt koşullarında aynı sorunlarla karşılaşabileceklerini göstermektedir.

2. Problem tarama envanteri puanlarına göre, yetiştirme yurduna geliş yaşının sorunların artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın denencesini doğrulamamaktadır. Ancak istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da yetiştirme yurduna 8-11 yaşındayken gelenlerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması, yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük, 12 ve daha büyük yaşta gelen öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Bu durum yetiştirme yurduna 8-11 yaşındayken gelenlerin, 7 ve daha küçük yaşta gelenlerle 12 ve daha büyük yaşta gelenlere göre daha çok sorunla karşılaşabileceklerini göstermektedir.

3. Problem tarama envanteri puanlarına göre,

yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında kalanlar, yetiştirme yurduna gelmeden önce ailesinin yanında veya akraba ve yakınlarının yanında kalanlardan daha sorunlu bulunamamıştır. Beklentilerin tersine olan bu durum, yetiştirme yurduna gelmeden önce kalınan yerin tek başına, öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

4. Problem tarama envanteri puanlarına göre, yetiştirme yurdunda 0-3 yıl arası kalanlar, 4 yıl ve daha çok kalanlardan daha sorunlu bulunamamıştır. Beklentilerin tersine olan bu durum, yurtta uzun süreli veya kısa süreli kalanların hepsinin aynı olumsuz ve yıpratıcı yaşantıyı paylaştıkları için aynı sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir.

5. Problem tarama envanteri puanlarına göre, ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığının öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da ailelerini ya da yakın akrabalarını haftada bir kez gören öğrencilerin problem tarama envanteri puanlarının ortalaması, ailelerini ya da yakın akrabalarını ayda bir kez, üç veya altı ayda bir kez ve yılda bir kez gören öğrencilerin ortalamasından daha yüksektir.

Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak yapılan öneriler başlıca üç grupta toplanmaktadır. Bunlar korunmaya muhtaç çocuklara ve yetiştirme yurtlarına, eğitime, öğretmen ve yöneticilere ve yeni yapılacak araştırmalara ilişkin önerilerdir.

A. Korunmaya Muhtaç Çocuklara ve Yetiştirme Yurtlarına İlişkin Öneriler :

1. Yetiştirme yurtlarına girmek için başvuran çocukların, korunmaya muhtaçlık durumları çok iyi saptanmalı, gerçekten korunmaya muhtaç durumda olanların uygun yetiştirme yurtlarına alınmasına çalışılmalıdır.

2. Ailesi fakir olduğu için yetiştirme yurtlarına girmek isteyenler ailelerinden koparılmamalı, sevgi ve şefkât dolu aile yuvasında, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi için devlet tarafından parasal destek sağlanmalıdır.

3. Türkiyede kurum bakımının dışında koruyucu aile uygulaması ve evlatlık verme yoluna gidilmektedir. Özellikle koruyucu aile uygulaması yaygınlaştırılmalı, çocukların uygun koruyucu aileler yanında aile ortamı içinde büyümeleri sağlanmalıdır. Kurum bakımı en son tercih olarak düşünölmelidir.

4. Yurtlarda görev yapan personel sayı ve mes-

leki yeterlik açısından istenilen özelliklere sahip duruma getirilmelidir. Kurumlarda görev yapacak personelde uzmanlığın yanısıra, hoşgörü, çalışkanlık, sabırlılık gibi kişisel özellikler aranmalıdır.

5. Yetiştirme yurtlarına mümkün olduğunca bina, iç donanım, yerleşim ve yaşam yönünden aile tipi özellikler kazandırılmalı, yurtların aile ünitelerine uygun olarak örgütlenmesine çalışılmalıdır.

6. Kitle iletişim araçları vasıtasıyla korunmaya muhtaç çocukların durumları, sorunları kamuoyuna tanıtılmalı, toplum bu konuya duyarlı hale getirilmelidir.

B. Eğitime, Öğretmen ve Yöneticilere İlişkin Öneriler :

1. Yetiştirme yurdu çocuklarının sorunlarının daha çok okul yaşamı problem alanında yoğunlaştığı ortaya çıkmıştır. Yurt yöneticileri ve grup öğretmenleri çocukların devam ettikleri okullarda öğretmen, yönetici ve okul aile birliğiyle etkili bir işbirliği geliştirmelidir.

2. Aynı şekilde, okul yönetici ve öğretmenleri de yurt yönetimi ve öğretmenleriyle işbirliği içinde olmalı, yurt çocuklarının yaşam koşulları yakından incelenip tanınmaya çalışılmalıdır.

3. Yetiştirme yurtlarında ve yurt çocuklarının

devam ettikleri okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin en kısa zamanda örgütlenmesine çalışılmalı, çocukların daha uyumlu ve daha az sorunlu olmalarına yardımcı olacak psikolojik yardım hizmetleri verilmelidir.

4. Eğitim-öğretimde öğrenci öğretmen ilişkileri önemli bir yere sahiptir. Öğretmenler, yetiştirme yurtlarında kendilerine özgü sorunlarla ve içinde buldukları ergenlik döneminin uyum sorunları ile başbaşa olan korunmaya muhtaç çocuklara ilgi ve sevgiyle yaklaşmalı, gerekli anlayışı göstermelidirler.

5. Okul müdürlerinin önderliğinde öğretmenlerle işbirliği içinde, özel eğitim kapsamında yer alan korunmaya muhtaç çocuklara gereksinim duydukları konularda ve alanlarda , takip edilen programa ek olarak destekleyici eğitim-öğretim hizmetleri verilmeye çalışılmalıdır.

C. Yeni Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler:

1. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunlarını etkileyen değişkenlere ilişkin olarak bu araştırmada ele alınmayan gelir düzeyi, ailenin durumu v.b.. değişkenlere yer veren ve daha büyük bir örneklem grubu üzerinde geniş kapsamlı yeni araştırmaların yapılması gerekir.

2. Koruyucu aile yanında ve yetiştirme yurt-

larında kalan çocukların sorunlarını veya bunun dışında çeşitli kişisel, sosyal özelliklerini araştırmayı amaçlayan yeni araştırmaların yapılması gerekir.

3. Korunmaya muhtaçlık durumları sona erip yetiştirme yurtlarından ayrılan gençlerin toplum içinde izlenip, değerlendirilmesine yönelik planlı ve Türkiye çapında yeni araştırmaların yapılması gerekir.

4. Kurum bakımında olan çocuklara götürülecek olan rehberlik yardımlarının neler olacağını ortaya koymayı amaçlayan yeni araştırmaların yapılması gerekir.

5. Kurum bakımında olan korunmaya muhtaç çocukları halkın nasıl algıladığını saptamaya yönelik yeni araştırmaların yapılması gerekir.

BÖLÜM VII

ÖZET

Bu araştırmada, önce yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçirmeyen öğrencilerin sorunları karşılaştırılmış; daha sonra da, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları üzerinde etkili olabilecek bazı kişi-sel niteliklerin etkisi incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini 1988-89 ğretim yılında Malatya İl merkezindeki Sümer, Yeşiltepe ve Hacı Ahmet Akıncı Liselerinin ortaokul kısmına devam eden ve yetiş-tirme yurdu yaşantısı geçiren 88 ğrenci ile, anılan okullarda ve sınıflarda yetiştirme yurdu yaşantısı geçir-meyen 88 ortaokul ğrencisi olmak üzere toplam 176 öğren-ci oluşturmuştur.

Araştırmada ğrencilerin sorunları "Problem Tarama Envanteri" ile yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin kişi-sel niteliklerine ilişkin bilgiler ise "ğrenci Kişi-sel Bilgi Formu" ile elde edilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin istatistik-sel analizlerinde "Tek Yönlü Varyans Analizi" tekniği ile "t" testi kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar şöyle özetle-nebilir:

1.0 Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren ve geçir-

meyen öğrencilerin sorunları bazı ortak değişkenlere göre ele alındığında :

1.1 Korunmaya muhtaç durumda oldukları için yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin, aileleri yanında olan karşılaştırma grubu öğrencilerinden hem genel olarak hem de sağlık ve beden gelişimi problem alanının dışında okul yaşamı, yaşanılan yer (yurt, ev) ve aile yaşamı, başkalarıyla ilişki kurma ve arkadaşlık yaşamı, gelecekteki öğrenim ve iş yaşamı ve benlik ve iç yaşam problem alanlarına ilişkin olarak daha sorunlu oldukları ortaya çıkmıştır.

1.2. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde cinsiyetin önemli bir etkisi görülmemiştir.

1.3. Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren grupta öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde öğrenim görülen sınıf düzeyinin önemli bir etkisi görülmemiştir.

2.0 Yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin sorunları, korunmaya muhtaçlık durumuna ve yurt yaşamına ilişkin bazı kişisel niteliklere göre incelendiğinde:

2.1. Yetiştirme yurduna geliş nedeninin öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

2.2. Yetiştirme yurduna 7 ve daha küçük yaşta gelenlerle 8-11 yaşındayken ve 12 ve daha büyük

yaştayken gelen öğrencilerin sorunları arasında önemli bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

2.3. Yetiştirme yurduna gelmeden önce çocuk yuvasında, ailesi yanında veya akraba ve yakınlarının yanında kalmanın öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

2.4. Yetiştirme yurdunda kalış süresinin öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

2.5. Ailelerini ya da yakın akrabalarını görme sıklığının öğrencilerin sorunlarının artması ya da azalması üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini gerektiren çok sayıda sorunlarının olduğunu ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Akol, Osman. Kimsesiz Çocuklar. Ankara: Örnek Matbaası, 1950.
- Antar, Saliha. "Yetiştirme Yurdunda Yaşayan 10-12 Yaş Erkek Çocuklarının Korkuları." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1981.
- Atalay, Tuna. Korunma Kararı Kalkan Çocukların Toplum İçinde İzlenmesi ve İmkânlar Ölçüsünde Desteklenmesi Hakkında Bir Araştırma. Ankara: T.C Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları (No 13), 1987.
- Aydın, Metin, M. "7-9 Yaş Grubu Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Görülen Artikülasyon Bozukluğunun Dağılımı ve Normal Gruplarla Karşılaştırılması." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1987.
- Berber, Gülnaz. "16-20 Yaş Arasındaki Korunmaya Muhtaç Gençlerde Benlik Gelişimi ve Personel Tutumu." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1986.
- Berktin, Cezmi, Tahir. Problem Çocuklar ve Problem Sebepleri. Ankara: İş Bankası Yayınları, 1970.
- Bıyıklı, Lâtime. "Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişim ve Uyum Sorunları." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1976.
- _____ . "Yetiştirme Yurduna Yuvadan Gelen 7-11 Yaş Çocuklarının Zihinsel ve Psiko-Sosyal Gelişimlerinin İncelenmesi." Yayınlanmamış Doçentlik Tezi,

Ankara Üniversitesi, Ankara, 1982.

- _____ . "Gelişmiş Ülkelerde Suçlu ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Uygulaması," Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, sayı : 130. Ankara : 1983, s. 61-74.
- Cılga, İbrahim. "Yetiştirme Yurtlarının Yapısı ve İşlevlerinin Toplumsallaşma Süreci Açısından İncelenmesi." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1983.
- Coşkun, Nedim. S. Göksu, H. Çeteci, S. İldeniz. Müesseselerde Bulunan Korunmaya Muhtaç Çocukların Durumları İle İlgili Araştırma. Ankara: T.C. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları (No 56), 1970.
- Çengelci, Ethem. "Türkiyede Sosyal Yardımlar. Bir Model Geliştirme Denemesi." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1985.
- _____ . Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler ve Mülki İdare Amirlerine Düşen Başlıca Görevler. Ankara: 73. Dönem Kaymakamlık Kursu Eğitim Materyali, 1988.
- Doğan, Süleyman. "Yurt Dışı Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Lise Öğrencilerinin Problemleri." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1988.
- Duman, Nevsun, F. "Korunmaya Muhtaç 4 Yaş Çocuklarında Okul Öncesi Hedeflerine Yönelik Zenginleştirilmiş Program Uygulaması." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1986.

- Ekşi, Aysel. Üniversite Gençliğinin Sorunları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1982.
- Enç, Mitat. D. Çağlar, Y. Özsoy. Özel Eğitime Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1987.
- Eripek, Süleyman. "Ankara Ortopedik Özürümler Temel Eğitim Okulu ve Yetiştirme Yurdu Öğrencilerinde Uyumsuzlukların Saptanmasına İlişkin Araştırma." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1977.
- Erkan, Gönül. "Türkiye'de Ortaöğrenimine Devam Eden Gençlerin Duygusal ve Toplumsal Gelişimlerine İlişkin Sorunlar," Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 2: 1-3 (Ocak-Eylül 1984), s. 70-82.
- Ertuğ, Aysel. "Çocuk Bakım Yurtlarında Yaşayan 5-6 Yaş Çocuklarıyla Ailelerinin Yanında Yaşayan 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimlerinin Karşılaştırılması." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1981.
- Eşrefi, Kerim. "İran Khoy Şehrinde Liseye Devam Eden Öğrencilerin Problemlerinin Bazı Kişisel Niteliklere Göre İncelenmesi." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1982.
- Fer, Muslih ve N. İnan. Korunmaya Muhtaç Çocuklar. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı, 1970.
- Fischer, Franz ve D. Fischer. "Auswirkungen der Heimstruktur auf das Verhalten Jugendlicher." Yayınlanmamış Okul Bitirme Tezi, Frankfurt Üniversitesi, Frankfurt, 1979.

- Fredericksen, Hazel ve R. A, Mulligan. The Child and His Welfare. San Francisco: W.H Freeman and Company, 1972.
- Fryer, George. Jr., M.A, M.S.W. "The Efficacy of Hospitalization of Nonorganic Failure-To-Thrive Children: A Meta Analysis," Child Abused, 12:3 (1988), s. 375-380.
- Geiser, Robert, L. The Illusion of Caring Children in Foster Care. Boston: Beacon Press, 1971.
- Gökçe, Birsen. Kimsesiz Çocuklar Sorunu. Ankara: T.C Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları (No 17), 1971.
- Güçray, Sonay. "Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9-10-11 Yaş Çocuklarının Öz-Saygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1989.
- İlhan, Nihat. "5 Yıllık Faaliyetlerinin Ardından Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu," Sosyal Hizmetler Bülteni, IV:15 (Eylül 1988), s. 8-11.
- Jersild, Arthur (Çeviren:Gülseren Günce). Çocuk Psikolojisi. Ankara: Sevinç Matbaası, 1971.
- Kaptan, Saim. Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri. Ankara: Tekışık Matbaası ve Rehber Yayınevi, 1982.
- Kaya, Asuman. "50. Yıl Yetiştirme Yurdu 16-18 Yaş Arası Erkek Çocuklarının Uyum Sorunları." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1982.
- Kepçeoğlu, Muharrem. "Ankara Şehir Ortaokullarına Devam Eden Öğrencilerin Problemleri." Yayınlanmamış Master Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1969.

- _____ . Psikolojik Danışma ve Rehberlik.
Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1988.
- Kılıç, Mustafa. "Değişik Psikolojik Arazilara Sahip Olan ve Olmayan Öğrencilerin Problemleri." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1987.
- Kocacık, Faruk. "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sivas Kız ve Erkek Yetiştirme Yurtları," Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2: (Haziran 1984), s. 141-158.
- _____ . "Korunmaya Muhtaç Çocuklar Sivas Kız ve Erkek Yetiştirme Yurtları," Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3: (Kasım 1984), s. 89-115.
- Koşar, Nesrin, Güran. "Korunmaya Muhtaç Çocuklar," Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 5:1 (Ocak 1987), s. 69-74.
- Köknel, Özcan. "Gençleri Anlamak," Aile ve Çocuk (Konferans ve Panelleri), Ak Yayınları, İstanbul: 1986, s. 9-20.
- Kut, Sema ve G. Özaltın. "Bakırköy Çocuk Yuvasında 3-12 Yaş Çocuklarının Davranış Sorunları Üzerinde Bir Araştırma," 5:2-3 (Mayıs-Eylül 1987), s. 133-159.
- Oğuzkan, Turhan (Editör). Türkiyede Ortaöğretim ve Sorunları. Ankara: Hisar Eğitim Vakfı Yayını, 1981.
- Öğülmüş, Selahattin. "Aile ve Yetiştirme Yurdu Ortamında Bakım Gören 5-6 Yaş Çocuklarının Doğal Ortamlarında Gözlenen Günlük Davranışları." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1986.

- Punar, Halil. "16-18 Yaş Grubu Korunmaya Muhtaç Çocukların Kaygı ve Uyum Düzeyleri." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1988.
- Rice, Dale, L. ve E. J. Mc Fadden. "A Forum for Foster Children," Child Welfare, LXVII:23 (1988), s. 231-243.
- Sarp, Nilgün. "Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Gelişimi Etkileyen Faktörler ve Karma Grup Uygulaması." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1987.
- T.C. "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu." (2828), Resmi Gazete, sayı : 18059, 24.5.1983
- T.C. "3289 Sayılı Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 179 ve 181 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname." (KHK 356), Resmi Gazete, sayı :20096 (Mükerrer), 2.3.1989.
- Tizard, Barbara ve J., Hodges. "The Effect of Early Institutional Rearing on The Development of Eight-Years Old Children," Journal of Child Psychology and Psychiatry, 19: (1978), s. 99-118.
- Torun, Hülya. "Çocuk Yuvalarında Kalan 9-10 Yaşlarındaki Korunmaya Muhtaç Çocukların Aile Bireylerini ve Aile İlişkilerini Algılamaları." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1986.
- Uğurel-Şemin, Refia. Ruh Sağlığı. İstanbul: Baskı Atölyesi, 1979.

- Unisef. Dünya Çocuklarının Durumu Raporu. New York: Oxford University Press, 1989.
- United Nations Department of Social Affairs. Children Deprived of a Normal Home Life. New York: United Nations Publications, 1952.
- United Nations Department of Social and Economic Affairs. The Institutional Care of Children. New York : United Nations Publications, 1957.
- Unlü, Erden. "Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurum Bakımı Örneğinde Sosyal Hizmette Bir Değerlendirme Araştırması." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1987.
- Warger, Cynthia, L. ve D. Kleman. "Developing Pozitive Self-Concepts in Institutionalized Children with Severe Behavior Disorders," Child Welfare, 65:2 (March-April 1986), s. 165-176.
- Wolff, Sula. Problem Çocuklar ve Tedavi (Çocuk ve Stres). İstanbul: Say Yayınları, 1986.
- Wollins, Martin. Succesful Group Care (Explorations in the Powerful Environment). Chicago: University of California Berkeley Aldine Publishing Company, 1974.
- World Health Organization Monograph Series. Maternal Care and Mental Health. Geneva: World Health Organization Palais Des Nations, 1952.
- Yanbastı, Gülgün. "Anne Yoksunluğunun Etkileri." Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1971.
- Yançatarol, Süleyman ve N. Balamir. Korunmaya Muhtaç Çocuklar Rehberi. Ankara: T.C. Sağlık ve Sosyal

Yardıml Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yayınları (Sayı 7), 1985.

Yavuzer, Halûk. Çocuk ve Suç. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1982.

Yörükoğlu, Atalay. "Yuvalarda ve Kurumlarda Yetişen Çocukların Ruhsal Sorunları," Sosyal Hizmet Dergisi, 2:2/3 (Ağustos 1966), s. 19-22.

Yörükoğlu, Atalay. Değişen Toplumda Aile ve Çocuk. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 1984.

_____ : "Gençlik Çağının Ruhsal Özellikleri," XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, Adana: 1985, s. 19-21.

_____ . "Eğitimde Başarı ve Ruh sağlığı," Aile ve Çocuk (Konferans ve Panelleri), Ak Yayınları, İstanbul: 1986, s. 60-64.

_____ . Gençlik Çağı. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 1986.

EKLER

EK

1. Problem Tarama Envanteri.
2. Problem Tarama Envanteri Cevap Kağıdı.
3. Öğrenci Kişisel Bilgi Formu.
4. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren Öğrencilerin Yaygın Sorunlarının Önem Sırası.
5. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Yaygın Sorunlarının Önem Sırası.
6. Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen Öğrencilerde Görülen En Yaygın Sorunların Karşılaştırılması.

EK-1

PTE

(PROBLEM TARAMA ENVANTERİ)

AÇIKLAMA: Bu envanterin okul çalışmalarınızla hiç bir ilişkisi yoktur. Bu bir test veya sınav değildir. Yani bununla ne zekânız ne bilginiz ne de kişiliğiniz ölçülmemektedir. Amacımız sadece ne gibi sorunlarınız ve ihtiyaçlarınız olduğunu anlamaktır. Bunun için bu envanteri dikkat ve içtenlikle cevaplandırmanızın önemi büyüktür. Ne kadar doğru ve içtenlikle cevap verirsiniz, ihtiyaç ve sorunlarınız o kadar iyi anlaşılmiş olacaktır. Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacaktır.

Nasıl İşaretlenecek ? Bu problem tarama envanteri üzerine hiçbir işaret koymayınız. Bu envantere sizin yaşınızdaki öğrencileri üzen bazı sorunlar sıralanmıştır. Bu sorunlardan bir kısmı sizi de üzen sorunlar olabildiği gibi, bir kısmı ise sizi ilgilendirmeyebilir. Herbir sorunu okurken önce "Bu beni üzen bir sorun mu?" diye düşününüz. Eğer sizi rahatsız eden bir sorun değilse cevap kağıdındaki ilgili yeri boş bırakınız. Eğer bu sorun sizi rahatsız eden bir sorun ise ilgili yere "X" işareti koyunuz.

Aşağıda verilen örnek problemleri ve bunlara verilen bazı cevapları inceleyerek envanterin nasıl cevaplanacağı hakkında daha açık bilgi edinebilirsiniz.

ÖRNEK

Cevap Kağıdı

1. Gözlerimden rahatsızım. 1
2. Okulumuz temiz değil. 2

Şimdi sayfayı çevirin ve sorunları bu şekilde cevap kağıdına işaretlemeye başlayınız.

Cevaplarınızın içten ve doğru olacağına inanıyorum, ilgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ediyorum.

Munise Gür
İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Psikolojik Danışma ve
Rehberlik Bilim Dalı
Araştırma Görevlisi

1. Gözlerimden rahatsızım.
2. Kulaklarımdan rahatsızım.
3. Sık sık boğazım ağrıyor.
4. Sık sık grip ve nezle oluyorum.
5. Sık sık başım ağrıyor.
6. Kalbimden rahatsızım.
7. Başım dönüyor ve baygınlık geçiriyorum.
8. Halsizlik hissediyor ve çabuk yoruluyorum.
9. Dişlerimden rahatsızım.
10. Romatizmam var.
11. Çok terliyorum.
12. İştahsızım.
13. Normal kiloda olmadığım için üzülüyorum.
14. Boyumun normal uzunlukta olmaması beni üzüyor.
15. Saçlarım dökülüyor.
16. Yüzümdeki sivilcelerden kurtulmak istiyorum.
17. Midemden rahatsızım.
18. Yüzümdeki tüylerden kurtulmak istiyorum.
19. Yaşadığım çevre sağlık koşullarına uygun değil.
20. İyi beslenemiyorum.
21. Ödevler çok fazla yetiştiremiyorum.
22. Sınavlarda çok zor ve çok fazla sayıda soru soruluyor.
23. Bazı öğretmenler ders işlemede yetersiz kalıyor.
24. Sıra üstlerinin düzgün olmayışı düzgün yazı yazmamı engelliyor.
25. Nasıl ders çalışacağımı bilmiyorum.
26. Okulun kantini yetersiz.

27. Bazı öğretmenler bizimle ilgilenmiyorlar.
28. Yabancı dil derslerine gereken önem verilmiyor.
29. Okul ihtiyaçlarını karşılamada güçlük çekiyorum.
30. Akşamları okuldan geç çıkıyoruz.
31. Bazı öğretmenler çok sert davranıyorlar.
32. Yaz ve yarıyıl tatillerinin süresini yetersiz buluyorum.
33. Ders dışındaki zamanımı nasıl değerlendireceğimi bilemiyorum.
34. Ders dışı zamanlarda spor yapabilme imkânı yok.
35. Çok iş yapmaktan derslerime yeterince zaman ayıramıyorum.
36. Üst okullara hazırlanmak ve bazı eksikliklerimi gidermek için özel dersaneye gitmeye ihtiyacım var.
37. Bazı öğretmenler eksikliklerimizden (ders araç ve gereci, kılık kıyafet, temizlik ...) dolayı bizi küçümsüyorlar.
38. Okulumuz temiz değil.
39. Sınıfımız çok kalabalık.
40. Okulumuz iyi ısınmıyor.
41. Okulda ders araç ve gereçleri yeterli değil.
42. Okulun labaratuvarları yetersiz.
43. Okulun kütüphanesi yetersiz.
44. Okulda disiplin çok sıkı.
45. Okulda giyimimize ve davranışlarımıza çok karışılıyor.
46. Saçlarımız kısa kestiriliyor.
47. Okulda disiplin çok zayıf.

48. Okulda verilen cezalardan korkuyorum.
49. Matematiği başaramıyorum.
50. Yabancı dili başaramıyorum.
51. Fen bilgisini başaramıyorum.
52. Sözlü anlatıma dayanan dersleri başaramıyorum.
(Türkçe, tarih, coğrafya v.b...)
53. Dersler çok sayıda ve ağır geliyor.
54. sınavlar üst üste yapılıyor.
55. Ders kitaplarını anlayamıyorum.
56. Bazı dersleri gereksiz buluyorum.
57. Bazı öğretmenler bizi anlayışla karşılamıyorlar.
58. Bazı öğretmenlerin onur kırıcı sözleri ve davranış-
ları bana çok dokunuyor.
59. Okulda öğrencilere dayak atılıyor.
60. Öğrenciler arasında ayırım yapılıyor.
61. Bazı öğretmenlerin dersle ilgisi olmayan konuşma-
larını hoş karşılamıyorum.
62. Bazı öğretmenler haksız not veriyor.
63. Sınavlarda çok heyecanlanıyorum.
64. Okulda sorunlarımızla fazla ilgilenilmiyor.
65. Okul idaresinin mektuplarımızı okumasını istemiyorum.
66. Notlarım zayıf olduğu için üzülüyorum.
67. Okul idaresi sağlık sorunlarımızla ilgilenmiyor.
68. Kendimi kolay derse veremiyorum.
69. Çok çalıştığım halde başarılı olamıyorum.
70. Bazı öğretmenler bizi notla tehdit ediyor.
71. Evimiz (yurt) okula çok uzak.

72. Büyüklerim ders çalışmam için beni çok sıkıştırıyor.
73. Büyüklerim bana çok karışıyorlar.
74. Aileden birinin hasta olmasına üzülüyorum.
75. Büyüklerimle sorunlarımı rahatça konuşamıyorum.
76. Büyüklerim televizyon izlememi kısıtlıyor.
77. Bana yeterli harçlık verilmiyor.
78. Rahatça ders çalışabileceğim uygun bir ortam yok.
79. Annem beni sevmiyor.
80. Babam beni sevmiyor.
81. Büyüklerim bana çok baskı yapıyor.
82. Evde (yurtta) kimse beni anlamıyor.
83. Evde (yurtta) kimse bana güvenmiyor.
84. Evde (yurtta) kimse okul çalışmalarım ile ilgilenmiyor.
85. Ailemden ayrı yaşamak bana zor geliyor.
86. Başkalarıyla karşılaştırılmak hoşuma gitmiyor.
87. Ailem benimle yeteri kadar ilgilenmiyor.
88. Evde (yurtta) istediğim huzuru bulamıyorum.
89. Annemle babamın ayrı olmasına üzülüyorum.
90. Annem yok.
91. Babam yok.
92. Annem üvey.
93. Babam üvey.
94. Kardeşlerimle geçinemiyorum.
95. Ailemin mutlu olmayışı beni üzüyor.
96. Arkadaşlarım beni aralarına almıyorlar.
97. Çocuk yerine konmak hoşuma gitmiyor.
98. Arkadaşlarımla iyi geçinemiyorum.

99. Arkadaşlarıma güvenmiyorum.
100. Arkadaşlarımdan beni sevmediğini düşünüyorum.
101. Karşı cinsten arkadaşımın olmayışına üzülüyorum.
102. Başkaları ile rahatça ilişki kuramıyorum.
103. Karşı cinsle arkadaşlık etmekten çekiniyorum.
104. Karşı cinsle arkadaşlığımı gizli tutma zorunluluğu beni üzüyor.
105. Çevremizde kız erkek arkadaşlığı hoş karşılanmıyor.
106. Karşı cinsle konuşurken sıkılıyorum.
107. Kolaylıkla arkadaş edinemiyorum.
108. Arkadaşlar tarafından eleştirilmekten korkuyorum.
109. Bazı arkadaşlarımdan benimle alay etmelerine üzülüyorum.
110. Bazı arkadaşlarım ahlâkımızı bozuyor.
111. Kimseyle samimi olmak istemiyorum.
112. Karşı cinse güvensizlik duyuyorum.
113. Topluluk içinde kendimi rahat hissetmiyorum.
114. Dert ortağı olacak bir yakınım yok.
115. Grup içinde konuşabileceğim bir konu bulmakta güçlük çekiyorum.
116. Mesleğimi nasıl seçeceğimi bilmiyorum.
117. İstedğim mesleğe giremeyeceğimden korkuyorum.
118. Gelecek için henüz kararlı değilim.
119. Nasıl para kazanabileceğimi düşünüyorum.
120. İstedğim üst okulun (Askeri Lise, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi v.b..) giriş sınavını kazanamayacağımdan korkuyorum.
121. Hayatta başarısız olmaktan korkuyorum.

122. Okulumu bitiremeyeceğimden korkuyorum.
123. Sınıfımı geçemeyeceğimden korkuyorum.
124. Gelecekte iş bulamayacağımdan korkuyorum.
125. Bir an önce hayata atılmak zorundayım.
126. Geleceğimden kaygı duyuyorum.
127. İstek ve amaçlarıma erişemeyeceğimden korkuyorum.
128. Çeşitli konular hakkındaki bilgi ve görgümün yetersiz olduğunu düşünüyorum.
129. Ortaokuldan sonraki öğrenimime devam edemeyeceğimden korkuyorum.
130. Ortaokuldan sonraki öğrenimimde başarılı olamayacağımdan korkuyorum.
131. Sevgi ve ilgiden yoksunum.
132. Sık sık ağlıyorum.
133. Hayatta desteklenmeye ihtiyacım var.
134. Sık sık kendimi yalnız hissediyorum.
135. Başarısızlıktan ve küçük düşmekten korkuyorum.
136. İçime kapanık bir insanım.
137. Çok sıkılgan ve utangacıım.
138. Çok şüpheliyim.
139. Çok alinganım.
140. Mutsuz ve neşesizim.
141. Çok çabuk etki altında kalıyorum.
142. Çabuk heyecanlanıyorum.
143. Sıkıntı ve bunalım içindeyim.
144. Kendime güvenim yok.
145. Öfkelenince kendimi tutamıyorum.

146. Çok şanssızım.
147. Eleştirilmeye dayanamıyorum.
148. Kendimi yeterince güzel/yakışıklı bulmuyorum.
149. Hayattan zevk almıyorum.
150. Çabucak kaygı ve gerilim içine giriyorum.
151. Kendimi olduğumdan başka türlü göstermek zorunda kalıyorum.
152. Çok hayal kuruyorum.
153. Kimsesiz olmaktan korkuyorum.
154. Başkalarına karşı hoşgörülü değilim.
155. Kendimi suçlu hissediyorum.
156. Hakımı korumakta ve kendimi savunmakta güçlük çekiyorum.
157. Kendimi değersiz ve işe yaramaz biri olarak görüyorum.
158. Kötü bir insan olmaktan korkuyorum.
159. Hata yapmaktan korkuyorum.
160. İnatçı bir insanım.
161. Başkalarından farklı olduğumu hissediyorum.
162. Yeteri kadar girişken değilim.
163. Herşeye fazla üzülüyorum.
164. Neye inanacağımı bilmiyorum.
165. Geçmişimdeki bazı olayları unutamıyorum.

EK-2

PROBLEM TARAMA ENVANTERİ CEVAP KAĞIDI

Adınız: ..... Sınıfınız: ..... Cinsiyetinizi: .... Yaşınız:...

☐	29. ☐	57. ☐	85. ☐	113. ☐	141. ☐
☐	30. ☐	58. ☐	86. ☐	114. ☐	142. ☐
☐	31. ☐	59. ☐	87. ☐	115. ☐	143. ☐
☐	32. ☐	60. ☐	88. ☐	116. ☐	144. ☐
☐	33. ☐	61. ☐	89. ☐	117. ☐	145. ☐
☐	34. ☐	62. ☐	90. ☐	118. ☐	146. ☐
☐	35. ☐	63. ☐	91. ☐	119. ☐	147. ☐
☐	36. ☐	64. ☐	92. ☐	120. ☐	148. ☐
☐	37. ☐	65. ☐	93. ☐	121. ☐	149. ☐
☐	38. ☐	66. ☐	94. ☐	122. ☐	150. ☐
☐	39. ☐	67. ☐	95. ☐	123. ☐	151. ☐
☐	40. ☐	68. ☐	96. ☐	124. ☐	152. ☐
☐	41. ☐	69. ☐	97. ☐	125. ☐	153. ☐
☐	42. ☐	70. ☐	98. ☐	126. ☐	154. ☐
☐	43. ☐	71. ☐	99. ☐	127. ☐	155. ☐
☐	44. ☐	72. ☐	100. ☐	128. ☐	156. ☐
☐	45. ☐	73. ☐	101. ☐	129. ☐	157. ☐
☐	46. ☐	74. ☐	102. ☐	130. ☐	158. ☐
☐	47. ☐	75. ☐	103. ☐	131. ☐	159. ☐
☐	48. ☐	76. ☐	104. ☐	132. ☐	160. ☐
☐	49. ☐	77. ☐	105. ☐	133. ☐	161. ☐
☐	50. ☐	78. ☐	106. ☐	134. ☐	162. ☐
☐	51. ☐	79. ☐	107. ☐	135. ☐	163. ☐
☐	52. ☐	80. ☐	108. ☐	136. ☐	164. ☐
☐	53. ☐	81. ☐	109. ☐	137. ☐	165. ☐
☐	54. ☐	82. ☐	110. ☐	138. ☐	
☐	55. ☐	83. ☐	111. ☐	139. ☐	
☐	56. ☐	84. ☐	112. ☐	140. ☐	

KAT: Problem Tarama Envanterinde yer alan sorunların dışında başka sorunlarınız varsa lütfen cevap kağıdının arka kısmına yazınız.

EK-3

ÖĞRENCİ KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz : 1. ( ) Kız 2. ( ) Erkek
2. Sınıfınız : 1. ( ) I 2. ( ) II 3. ( ) III
3. Okulunuz : .....
4. Anneniz ve babanız birarada mı yaşıyorlar ?
  1. ( ) Evet.
  2. ( ) Hayır, babam öldü.
  3. ( ) Hayır, annem öldü.
  4. ( ) Her ikisi de öldü.
  5. ( ) Her ikisi de sağ, ama boşandılar.
  6. ( ) Her ikisi de sağ, ama ayrı yaşıyorlar.
  7. ( ) Annem belli değil.
  8. ( ) Babam belli değil.
  9. ( ) Her ikisi de belli değil.
  10. ( ) Başka (Belirtiniz .....)
5. Yetiştirme yurduna geliş nedeniniz nedir ?
  1. ( ) Babam öldüğü için.
  2. ( ) Annem öldüğü için.
  3. ( ) Her ikisi de öldüğü için.
  4. ( ) Boşandıkları için.
  5. ( ) Annem ve babam ayrı yaşadıkları için.
  6. ( ) Annem belli olmadığı için.
  7. ( ) Babam belli olmadığı için.
  8. ( ) Her ikisi de belli olmadığı için.
  9. ( ) Ailem fakir olduğu için.
  10. ( ) Başka (Belirtiniz .....)

6. Sizce, ailenizin ya da size bakmakla yükümlü kimse-
lerin gelir düzeyi nasıldır ?
1. ( ) Yüksek
  2. ( ) Orta
  3. ( ) Düşük
7. İlk geldiğiniz bakım kurumu aşağıdakilerden hangisidir
ve bu bakım kurumuna kaç yaşındayken geldiniz ?
1. ( ) Çocuk yuvası; ..... yaşındayken geldim.
  2. ( ) Yetiştirme yurdu; .... yaşındayken geldim.
8. Yetiştirme yurduna gelmeden önce nerede kalıyordunuz ?
1. ( ) Çocuk yuvasında
  2. ( ) Ailemin yanında
  3. ( ) Akraba ve yakınlarımla yanında (B.anne,
B.baba, amca, dayı, hala, teyze v.b..)
  4. ( ) Başka (Belirtiniz .....)
9. Kaç yıldır bakım kurumlarında kalıyorsunuz ? Birlikte
hesaplayalım.
- ..... yıl, çocuk yuvasında.
- ..... yıl, yetiştirme yurdunda.
- ..... yıl, bakım kurumlarında.
10. Aileni ya da yakın akrabalarını hangi sıklıkta görü-
yorsun ?
1. ( ) Haftada bir kez
  2. ( ) Ayda bir kez
  3. ( ) Üç ayda bir kez
  4. ( ) 6 ayda bir kez
  5. ( ) Yılda bir kez

6. ( ) Hiç görmüyorum

7. ( ) Başka (Belirtiniz .....)

11. Okulda herhangi bir suçtan dolayı hiç disiplin kuruluna sevk edildin mi ?

1. ( ) Evet

2. ( ) Hayır

12. Polislik veya adliyelik bir suç işledin mi ?

1. ( ) Evet

2. ( ) Hayır

EK-4

Yetiştirme Yurdu yaşantısı Geçiren Öğrencilerin
Yaygın Sorunlarının Önem Sırası

N: 88

SIRA	SORUNLAR	İşaretleyen Öğrenci Sayısı	%
1.	Saçlarımız kısa kestiriliyor.	73	83
2.	Yaz ve yarıyıl tatillerinin süresini yetersiz buluyorum.	71	81
3.	Geçmişimdeki bazı olayları unutamıyorum.	67	76
4.	Çok hayal kuruyorum.	60	68
5.	Öğrenciler arasında ayırım yapıyor.	58	66
6.	Sınavlarda çok heyecanlanıyorum.	58	66
7.	Okul idaresinin mektuplarımızı okumasını istemiyorum.	58	66
8.	Matematiği başaramıyorum.	56	64
9.	İstediğim mesleğe giremeyeceğimden korkuyorum.	56	64
10.	Babam yok.	54	61
11.	Çevremizde kız-erkek arkadaşlığı hoş karşılanmıyor.	54	61
12.	Evimiz (yurt) okula çok uzak.	52	59
13.	Sıra üstlerinin düzgün olmayışı düzgün yazı yazmamı engelliyor.	51	58
14.	Sınıfımız çok kalabalık.	51	58
15.	Okulda öğrencilere dayak atılıyor.	51	58
16.	Ailemden ayrı yaşamak bana zor geliyor.	51	58

17. Bazı öğretmenler haksız not veriyor.	50	57
18. Aileden birinin hasta olmasına üzülüyorum.	50	57
19. Ders dışı zamanlarda spor yapabilme imkânı yok.	49	56
20. Sınavlar üst üste yapılıyor.	49	56
21. Büyüklerimle sorunlarımı rahatça konuşamıyorum.	49	56
22. Üfkelenince kendimi tutamıyorum.	49	56
23. Hayatta başarısız olmaktan korkuyorum.	48	55
24. Çabuk heyecanlanıyorum.	48	55
25. Bazı öğretmenler çok sert davranıyorlar.	46	52
26. Okulumuz temiz değil.	46	52
27. Okulda giyimimize ve davranışlarımıza çok karışılıyor.	45	51
28. Bazı öğretmenler bizi anlayışla karşılamıyorlar.	45	51
29. Çok şanssızım.	44	50
30. Notlarım zayıf olduğu için üzülüyorum.	42	48
31. Bazı arkadaşlarımız ahlâkımızı bozuyor.	42	48
32. Sınıfımı geçemeyeceğimden korkuyorum.	42	48
33. Herşeye fazla üzülüyorum.	42	48
34. Bazı öğretmenler bizimle yeterince ilgilenmiyorlar.	41	47
35. Bazı öğretmenlerin onur kırıcı sözleri ve davranışları bana çok dokunuyor.	41	47

36. Başkalarıyla Karşılaştırılmak hoşuma gitmiyor.	41	47
37. Mesleğimi nasıl seçeceğimi bilmiyorum	41	47
38. Sözlü anlatıma dayanan dersleri başaramıyorum. (Türkçe, tarih, coğrafya v.b...)	40	45
39. Bazı öğretmenler bizi notla tehdit ediyor.	40	45
40. Gelecek için henüz kararlı değilim	40	45
41. Okulda ders araç ve gereçleri yeterli değil.	39	44
42. Ailemin mutlu olmayışı beni üzüyor.	39	44
43. İstedğim üst okulun (Askeri Lise, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi v.b...) giriş sınavını kazanamayacağımdan korkuyorum.	39	44
44. Okul idaresi sağlık sorunlarımızla ilgilenmiyor.	38	43
45. Bana yeterli harçlık verilmiyor.	38	43
46. İyi beslenemiyorum.	37	42
47. Nasıl ders çalışacağımı bilmiyorum.	37	42
48. Üst okullara hazırlanmak ve bazı eksikliklerimi gidermek için özel dersaneye gitmeye ihtiyacım var.	37	42
49. Okulun kütüphanesi yetersiz.	37	42
50. Dert ortağı olacak bir yakınım yok.	37	42
51. Okulumu bitiremeyeceğimden korkuyorum.	37	42

52. Çok çalıştığım halde başarılı olamıyorum.	36	41
53. Karşı cinsten arkadaşımın olmayışına üzülüyorum.	36	41
54. Karşı cinsle arkadaşlık etmekten çekiniyorum.	36	41
55. Hata yapmaktan korkuyorum.	36	41
56. Okulun laboratuvarları yetersiz.	35	40
57. Yabancı dili başaramıyorum.	35	40
58. Nasıl para kazanabileceğimi düşünüyorum.	35	40
59. Bir an önce hayata atılmak zorundayım.	35	40
60. Çeşitli konular hakkındaki bilgi ve görgümün yetersiz olduğunu düşünüyorum.	35	40
61. Başarısızlıktan ve küçük düşmekten korkuyorum.	35	40

EK-5

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçirmeyen Öğrencilerin Yaygın Sorunlarının Önem Sırası

N: 88

SIRA	SORUNLAR	İşaretleyen Öğrenci Sayısı	%
1.	Saçlarımız kısa kestiriliyor.	59	67
2.	Sınıfımız Çok kalabalık.	58	66
3.	İstediğim mesleğe giremeyeceğimden korkuyorum.	57	65
4.	Sınavlarda çok heyecanlanıyorum.	50	57
5.	Öğrenciler arasında ayırım yapılıyor.	49	56
6.	Çok hayal kuruyorum.	49	56
7.	Bazı öğretmenler çok sert davranıyorlar.	48	55
8.	Okulda öğrencilere dayak atılıyor.	48	55
9.	Geçmişimdeki bazı olayları unutamıyorum.	47	53
10.	Çabuk heyecanlanıyorum.	46	52
11.	Okulda giyimimize ve davranışlarımıza çok karışılıyor.	45	51
12.	Sınavlar üst üste yapılıyor.	45	51
13.	Öfkeleninci kendimi tutamıyorum.	45	51
14.	Üst okullara hazırlanmak ve bazı eksikliklerimi gidermek için özel dersaneye gitmeye ihtiyacım var.	43	49
15.	Matematiği başaramıyorum.	42	48

16. Aileden birinin hasta olmasına üzüyorum.	42	48
17. Başkalarıyla karşılaştırılmak hoşuma gitmiyor.	42	48
18. Çevremizde kız-erkek arkadaşlığı hoş karşılanmıyor.	41	47
19. Büyüklerimle sorunlarımı rahatça konuşamıyorum.	39	44
20. Okulumuz temiz değil.	38	43
21. Bazı öğretmenlerin onur kırıcı sözleri ve davranışları bana çok dokunuyor.	38	43
22. Notlarım zayıf olduğu için üzüyorum.	38	43
23. Hayatta başarısız olmaktan korkuyorum.	38	43
24. Sınıfımı geçemeyeceğimden korkuyorum.	38	43
25. Halsizlik hissediyor ve çabuk yoruluyorum.	36	41
26. Okulun laboratuvarları yetersiz.	36	41
27. Okulun kütüphanesi yetersiz.	36	41
28. Yaz ve yarıyıl tatillerinin süresini yetersiz buluyorum.	35	40
29. İstedğim üst okulun (Askeri Lise, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi v.b...) giriş sınavını kazanamayacağımdan korkuyorum.	35	40

EK- 6

Yetiştirme Yurdu Yaşantısı Geçiren ve Geçirmeyen
Öğrencilerde Görülen En Yaygın Sorunların Karşı-
laştırılması

SIRA	GRUPLAR SORUNLAR	Yetiştirme Yurdu Yaşan- tısı Geçiren- ler N: 88		Yetiştirme Yurdu Yaşan- tısı Geçirme- yenler N: 88	
		Sayı	%	Sayı	%
1.	Saçlarımız kısa kestiri- liyor.	73	83	59	67
2.	Yaz ve yarıyıl tatille- rinin süresini yetersiz buluyorum.	71	81	35	40
3.	Geçmişimdeki bazı olayları unutamıyorum.	67	76	47	53
4.	Çok hayal kuruyorum.	60	68	49	56
5.	Öğrenciler arasında ay- rım yapılıyor.	58	66	49	56
6.	Sınavlarda çok heyecan- lanıyorum.	58	66	50	57
7.	Okul idaresinin mektup- larımızı okumasını iste- miyorum.	58	66	14	16
8.	Matematiği başaramıyorum.	56	64	42	48
9.	İstedğim mesleğe gireme- yeceğimden korkuyorum.	56	64	57	65
10.	Babam yok.	54	61	2	2
11.	Çevremizde kız-erkek ar- kadaşlığı hoş karşılan- mıyor.	54	61	41	47
12.	Evimiz (yurt) okula çok uzak.	52	59	16	18
13.	Sıra üstlerinin düzgün olmayı düzgün yazı yazmamı engelliyor.	51	58	34	39

14. Sınıfımız çok kalabalık.	51	58	58	66
15. Okulda öğrencilere dayak atılıyor.	51	58	48	55
16. Ailemden ayrı yaşamak bana zor geliyor.	51	58	8	9
17. Bazı öğretmenler haksız not veriyor.	50	57	30	34
18. Aileden birinin hasta olmasına üzülüyorum.	50	57	42	48
19. Ders dışı zamanlarda spor yapabilme imkânı yok	49	56	33	38
20. Sınavlar üst üste yapılıyor.	49	56	45	51
21. Büyüklerimle sorunlarımı rahatça konuşamıyorum.	49	56	39	44
22. Öfkelenince kendimi tutamıyorum.	49	56	45	51
23. Hayatta başarısız olmaktan korkuyorum.	48	55	38	43
24. Çabuk heyecanlanıyorum.	48	55	46	52
25. Bazı öğretmenler çok sert davranıyorlar.	46	52	48	55
26. Okulumuz temiz değil.	46	52	38	43
27. Okulda giyimimize ve davranışlarımıza çok karışılıyor.	45	51	45	51
28. Bazı öğretmenler bizi anlayışla karşılamıyorlar.	45	51	30	34
29. Çok şanssızım.	44	50	31	35
30. Notlarım zayıf olduğu için üzülüyorum.	42	48	38	43
31. Bazı arkadaşlarımız ahlâkımızı bozuyor.	42	48	33	38
32. Sınıfımı geçemeyeceğimden korkuyorum.	42	48	38	43

33. Herşeye fazla üzülüyorum.	42	48	29	33
34. Bazı öğretmenler bizimle yeterince ilgilenmiyorlar.	41	47	31	35
35. Bazı öğretmenlerin onur kırıcı sözleri ve davranışları bana çok dokunuyor.	41	47	38	43
36. Başkalarıyla karşılaştırılmak hoşuma gitmiyor.	41	47	42	48
37. Mesleğimi nasıl seçeceğimi bilmiyorum.	41	47	33	38
38. Sözlü anlatıma dayanan dersleri başaramıyorum. (Türkçe, tarih, coğrafya v.b...)	40	45	15	17
39. Bazı öğretmenler bizi notlarla tehdit ediyor.	40	45	12	14
40. Gelecek için henüz kararlı değilim.	40	45	27	31
41. Okulda ders araç ve gereçleri yeterli değil.	39	44	29	33
42. Ailemin mutlu olmayışı beni üzüyor.	39	44	11	13
43. İstedğim üst okulun (Askeri Lise, Fen Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi v.b...) giriş sınavını kazanamayacağımdan korkuyorum.	39	44	35	40
44. Okul idaresi sağlık sorunlarımızla ilgilenmiyor.	38	43	26	30
45. Bana yeterli harçlık verilmiyor.	38	43	21	24
46. İyi beslenemiyorum.	37	42	34	39
47. Nasıl ders çalışacağımı bilmiyorum.	37	42	34	39

48. Üst okullara hazırlanmak ve bazı eksikliklerimi gidermek için özel dersaneye gitmeye ihtiyacım var.	37	42	43	49
49. Okulun kütüphanesi yetersiz.	37	42	36	41
50. Dert ortağı olacak bir yakınım yok.	37	42	20	23
51. Okulumu bitiremeyeceğimden korkuyorum.	37	42	33	38
52. Çok çalıştığım halde başarılı olamıyorum.	36	41	26	30
53. Karşı cinsten arkadaşımın olmayışına üzülüyorum.	36	41	17	19
54. Karşı cinsle arkadaşlık etmekten çekiniyorum.	36	41	19	22
55. Hata yapmaktan korkuyorum.	36	41	32	36
56. Okulun laboratuvarları yetersiz.	35	40	36	41
57. Yabancı dili başaramıyorum.	35	40	34	39
58. Nasıl para kazanabileceğimi düşünüyorum.	35	40	20	23
59. Bir an önce hayata atılmak zorundayım.	35	40	12	14
60. Çeşitli konular hakkındaki bilgi ve görgümün yetersiz olduğunu düşünüyorum.	35	40	20	23
61. Başarısızlıktan ve küçük düşmekten korkuyorum.	35	40	26	30
62. Halsizlik hissediyor ve çabuk yoruluyorum.	28	32	36	41